

Karel Makoň

SLADKÉ JHO

III.

Spojení láskou

1.

1977

Autor zakazuje jakékoliv úpravy textu (včetně gramatických)

Ošelín dne 16. října 1977 v I hodině v noci.

Návaznosti

Napřed naváží na text minulého dílu.

Dověděli jsme se tam, co je spojovací činnost na rozdíl od ostatní běžné činnosti. Jinými slovy: člověk jedná buď sobě pro radost, nebo nerad, nebo jen proto, aby něco získal (*mzdu, pochvalu, uznání, aby se zbavil jiných starostí a myšlenek apod.*), nebo prostě proto, že mu to někdo přikazuje, komu by bez osobní újmy nemohl odmítnout poslušnost. Takovéto jednání čili činnost takto motivovaná vedle kýženého účinku (*o němž byla řeč v závorce*) přinese také ještě dříve nebo později únavu.

V této chvíli je tu Ježíš, který zve: "Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím."

Řekl jsem "je tu", protože je tu sice vždycky, ale pro nás vždy jinak, abychom mohli za různých okolností za ním jít. On sám mluvil o tom, že je před námi také jako bližní, který potřebuje naši pomoci.

Moment únavy je nejvhodnější chvílí pro vzpomínku na Otcovský dům. Ježíš o tom dobře ví, a proto zve sice všechny, ale konkrétněji jen ty, kteří jsou unaveni. Dobře ví, že únava nastupuje v životě každého člověka, jenže člověk ji nevyužívá pro vzpomínku na Otcovský dům, a tím ji promarní ve smyslu hledání věčného života. Při únavě místo k Ježíši (*do Otcova domu*) se obrací k sobě, buď sebe lituje, nebo si jde prostě odpočinout. Tím ovšem nikdy nevychází z onoho vězení, kterému se říká lidské já. Příčinou není jen, že mu nebylo tak zle jako marnotratnému synu, který žil naposled při svém stavu oddělenosti v krajině, kde vládla bída, a on se musel přiživovat s vepří. Nevzpomíná si také proto, že krize z únavy není tak hluboká, aby ochotně vyšel ze sebe sama, a tím splnil podmínku, při které si člověk opravdu vzpomene na Otcovský dům, i když před tím o něm v celém lidském životě nikdy nic neslyšel. Proto jsem vám z vlastní zkušenosti sdělil, že existuje ještě jiná možnost si vzpomenout, když vám někdo nebo něco připomene: "Člověče, mylíš se, domníváš-li se, že jsi ve službách někoho, ať je to ve službách sebe samého, kterého chceš uspokojit, nebo ve službách kteréhokoliv zaměstnavatele. Zdalipak bys mohl něco učinit pro sebe nebo pro jiného ve své hodnotě člověka, kdybys člověkem nebyl? A že jsi člověkem a máš k dispozici nástroje, jimiž jako člověk a ne jako zvíře nebo jiný nižší tvor

můžeš něco provést, tak jak toho je zase pro člověka zapotřebí, za to vděčíš vývoji, který před tebou proběhl ve vesmíru, a který tě postavil na místo, kde jsi, a dal do ruky nástroje, kterými účelně vládneš. Tento vývoj nebyl náhodný: Dnes jsi konečně v postavení, v němž můžeš vyjít z tohoto věčného stávání se (*při něm se stáváš např. unavený, nebo spokojený, nespokojený atd.*) a máje k dispozici vědomí, můžeš pomocí něho vejít do bytí (*tomu se říká nábožensky, že vejdeš do Otcova domu*). V tomto bytí pak jenom jsi, jako jsi byl a jako jednou budeš. Nic více. Jako jsi byl, než jsi vešel do vývojového procesu (*jako marnotratný syn, který opouští Otcův dům*), jako nyní jsi (*když jsi zapomněl na Otcův dům*) a jako budeš (*až se vrátíš do Otcova domu*)."

Učil jsem vás, jak se vracet do Otcova domu činností, bez toho, že by bylo nutno projít napřed krizí, neboť Ježíš na tuto možnost ukazoval, jako na přirozenou, pro každého připravenou. Tato možnost se uskutečňuje následováním Krista za podmínek jím stanovených (*zapři sama sebe, vezmi svůj kříž*).

Obsahu těchto podmínek, jak doufám, jste porozuměli už z prvních dvou dílů. Naposled jsem o nich mluvil jako o podmínkách spojovací činnosti, vědomě dočasně opomíjeje lásku, která je za určitých okolností a podmínek nemocnějším spojovacím prostředkem.

Nyní jsem se dostal k onomu bodu výkladu, kdy sice už nebudu opomíjet spojovací činnost, ale budu vědomě dočasně ještě opomíjet onen druh poznání, který vede k vědomému spojení s věčným životem. Aby se toto opomíjení nestalo nepřekonatelným nedostatkem výkladu, musím říci, že toto, zatím opomíjené poznání není totožné s tím, které můžete získat četbou, studiem nebo jakoukoliv formou postupného poznávání, je však do určité míry, a to do značné míry nahraditelné spojovací činností a oním druhem lásky, který také má za následek poznání, o němž bude později řeč.

S láskou a činností, které vedou k vědomému spojení s věčným životem, je tomu jinak. Těm se dá učit, a není nikoho, kdo by se jim nemohl naučit. Už z toho důvodu činnost a láska ve funkci spojovacích prostředků jsou od sebe neoddělitelné. Kdyby tomu tak nebylo, nebyl by Ježíš radil, abychom to nebo ono činili nebo nečinili, nebyl by mohl od nás požadovat, abychom milovali Boha, a dále bližního jako sebe.

Pokud se týče poznání, nikdy neradil "poznávej Boha", prozrazoval tím, že tomuto poznání se nedá naučit, nýbrž je

možno jen se k němu připravit. Připravoval své učedníky k tomu, že poznají více, až on je opustí a sešle jim Ducha svatého.

Nemělo by se z jednání Ježíšova usuzovat, že Boha nelze poznat, nýbrž že jej nelze poznat prostřednictvím toho, co t. č. máme po ruce.

Ježíš ovšem učil poznávat Boha nebo věčný život, nebo království boží **nepřímo** příkladem, podobenstvími, událostmi a okolnostmi, do kterých uváděl své učedníky. Ukázal však, že všemi těmito prostředky se dá dospět jen do určité míry poznání. Všechny tyto prostředky byly složkami jeho **osobního** vedení. Odkázal proto učedníky na vedení Duchem svatým, na vedení neosobní, které následovalo po jeho osobním vedení.

Neměli bychom být v pokušení, že poznání Boha se dá také naučit prostředky, které my máme po ruce. Jednou se stalo, že Ježíšův učedník Petr v Ježíši poznal Boha, a je o tom zaznamenán Ježíšův výrok, ve kterém Ježíš prohlásil, že Petrovo poznání nepochází z těla a z krve. Protože tento výrok je velmi důležitý pro následující výklad, budiž zde citován:

Když Ježíš přišel do končin Cesareje Filipovy, ptal se svých učedníků: "Za koho pokládají lidé Syna člověka?" Oni řekli: "Jedni za Jana Křtitele, druzí za Eliáše, jiní za Jeremiáše nebo za jednoho z proroků." Řekne jim: "A za koho mě pokládáte vy?" Šimon Petr odpověděl: "Ty jsi Mesiáš, Syn Boha živého." Ježíš mu odpověděl: "Blahoslavený jsi, Šimone Jonášův, protože ti to nezjevilo tělo a krev, ale můj Otec. A já ti pravím, že ty jsi Petr, ty jsi ta skála, na které zbuduji svou církev a brány pekla ji nepřemohou. Dám ti klíče království nebeského, a co svážeš na zemi, bude svázáno na nebi, a co rozvážeš na zemi, bude rozvázáno na nebi."

Tehdy nařídil učedníkům, aby nikomu neříkali, že je Mesiáš. (Mat. XVI, 13- 20)

Obdobnou scénu zaznamenává sv. Jan až po vzkříšení Páně, ale tehdy se Pán Ježíš ptá, zdali ho Petr miluje, a prozrazuje mu, jakou smrtí zemře.

Nyní nám obě scény mohou posloužit trochu jinak než dříve. V první z nich, zaznamenané v evangeliu sv. Matouše, je vedle sebe postaveno vyznání Petrovo a jeho jmenování hlavou církve. Ponechme stranou pravděpodobnou možnost, že i jiní učedníci poznávali v Ježíši Syna božího. Důležité je, že Petr první věděl, že Ježíš je Mesiáš (*Spasitel*) a Syn Boha živého, a že toto vědění, jak prozradil Ježíš, nemohl mít z těla a krve. Tak je tomu,

a ne jinak, s poznáním Boha, s poznáním věčného života. Je to poznání, které nejlepší křesťanští mystikové označují jako temné. Poznáváme-li z těla a z krve, i když poznáváme chabě, nikdy nepoznáváme temně, jako v tomto případě, kdy tělo a krev zůstávají vyřazeny. Toto temné poznání totiž vůbec nenavazuje na kterékoliv jiné, dosud nám známé poznání. Náhle je tu v podobě jistoty, o které nemůžeme říci, kde se vzala, kdo nám ji vnukl, neboť nikoho jsme přítom neviděli, nic jsme nepotřebovali slyšet nebo hmatat, o ničem jsme nepotřebovali přemýšlet. Dá se dokonce říci, že dokud jsme užívali smyslové činnosti nebo rozumu (*tomu se říká v Bibli poznávání z masa a krve, tj. poznání začínající tam, kde začíná život v lidském těle, poznávání dočasné, závislé na stavu mysli, na stavu organismu a na zevních okolnostech, na působení zvnějška*), toto temné poznání se nemohlo dostavit. Může dokonce nastat takový krajní případ, jaký nastal u sv. Tomáše Akvinského. Sepisoval jako své životní dílo *Summu theologiae* a vložil do ní veškeren svůj lidský um, všechny své schopnosti ducha a srdce. Teprve však když ji dopsal, odstoupil od svých skvělých rozumových vývodů, a ejhle, ihned začal temně poznávat. Toto temné poznání bylo tak dokonalé, daleko dokonalejší než všechny sáhodlouhé a výtečné vývody, uložené v *Summě*, že ji chtěl spálit. Arci, těžko by byl popsal, co při tomto poznání zažil, protože by byl musel použít rozumových schopností, byl by musel překládat z nevyslovené pravdy, která je nevyslovitelná, do pravdy vyslovené. Byl by si musel pomáhat obraznou řečí, asi tak jako činil několikanásobně Ježíš, myslím svými činy, svými podobenstvími, okolnostmi, do kterých zavedl své učedníky, a událostmi, kterými sám prošel. Jste právě svědky toho, jak těžko, ještě po 2000 letech tuto pravdu dáváme dohromady, tak, aby byla návodná, nic více, o nic více se nikdo nemůže ani pokusit. Řeknu-li návodná, myslím tím, aby vysvětlení nabádala k hledání věčného života a ukazovala způsoby, jak jej hledat.

První návod byl učiněn: Vyřadit poznání z těla a z krve. Proč? Protože poznání z těla a z krve je určeno jen pro poznávání časoprostorového světa a je naprosto nevhodné pro poznávání neprojeveného, a v tomto směru temného.

Co je poznání z těla a z krve, o tom jsme si už vykládali, ale ne tolik, aby nám to stačilo pro porozumění následujících kroků na cestě, pojímaných z jiného hlediska, než na jaké jsme zvyklí.

Všechno stvořené, řečeno jinak, všechno co se nachází v čase a v prostoru, je prostoupeno silou, která si uvědomuje nejen sebe, ale i všechno, co prostupuje. Ona není jen ve všem, nýbrž je

i okamžitě ve všech proměnách všeho. Je v semeni, jakmile semeno vyklíčí, je ve vyklíčené rostlině. Není nic na světě, co by vnitřně nedoprovázela. Její uvědomovací moc se přenáší na všechno, co prostupuje, na každou proměnu prostoupeného, ale míra jejího projevu v čase a v prostoru je omezena jak jím samým, tak i prostředím, kterým prochází, asi jako světlo, které nejdokonaleji prochází čirým sklem, hůře znečištěnou vodou atd. Tím ale ještě zdaleka není vysvětleno působení této síly. Ona se chápe všeho zvnitřka, asi jako se chápe elektřina vodiče, s nímž se dostane do styku. Nastaví-li se elektřině na konci vedení např. žárovka, začne žárovka svítit, zapojí-li se vedení do elektromotoru, začne běžet, ale různé vodiče kladou jí odpor, takže zmenšují její působení a sílu. Podobně jako s elektřinou je tomu se silou, o které mluvím, a které jsem říkal síla uvědomovací. Prochází-li např. živým lidským organismem, je jí tam kladen daleko menší odpor než v organismu rostliny nebo ve struktuře kamene. Lidský organismus jí klade tak malý odpor, že si tento organismus myslí, že sám poznává, aspoň všechno, co mu umožňují poznávat smysly a co bylo zpracováno rozumem. Nepociťuje odpor, který uvědomovací síle klade lidský organismus, bez rozpaků a přemýšlení žije ze síly, která do něho přitéká.

Možná, že víte, co je supervodivost. Ocitne-li se vodič elektřiny, který za obvyklé teploty klade určitý odpor elektřině, v teplotě $-270\text{ }^{\circ}\text{C}$ (*absolutní bod mrazu*), ztrácí svůj odpor, neklade prakticky žádný odpor, elektřina jím volně prochází. Podobně je tomu s lidským tělem a krví. Za obvyklých okolností kladou takový odpor, že průchodem jimi se uvědomovací síla vypotřebovává projevy běžného lidského života. Existují však podmínky, za kterých se lidský organismus stává supervodivý pro uvědomovací sílu, a vím, že jiný nám známý organismus nemá tuto schopnost, aby vstoupil do toho stavu. Budu vás učit podmínkám, za kterých se lidský organismus stává supervodivým pro uvědomovací sílu. Uvidíte, že je to stav, který se dá nejstručněji a nejlépe vyjádřit tak, jak se o něm vyslovil Ježíš, že člověku uvědomění při něm nezjevuje tělo ani krev, čili jako by uvědomovací síla neprošla a nepozměnila se odporem těla a krve, nýbrž působila taková, jaká je. Působí-li takhle, má moc rozvazovat a svazovat na zemi i na nebi.

Jak to dopadá s člověkem. I v něm se uvědomovací síla drží uvnitř, v onom případě živé hmoty, kterému říkáme živé lidské tělo. S rozvíjejícím se zárodkem nového lidského života nabývá zárodek zvyšující vodivost této síly. Podobně je tomu u narozeného dítěte a u dospívajícího člověka atd. Za obvyklých okolností živé

lidské tělo je schopno vázat takovou míru uvědomovací síly, že si pomocí těla a pomocí koloběhu krve uvědomujeme tento časoprostorový svět, nic více. Odpor živé hmoty je tak velký (*přestože ve srovnání s jiným druhem hmoty je nepatrný*), že po projití touto hmotou je uvědomovací síla jen tak velká, že si pomocí ní svítíme jen na tento svět, nic víc. Ježíš dobře věděl, že uvědomovací síla prošlá tělem způsobuje poznání, které nazval z těla a z krve, a že přes tělo a krev nelze např. poznávat věčný původ člověka, a rovněž nelze poznat v Ježíši Syna božího. Ovšem Ježíš, který se dostal nad toto poznání z těla a z krve, dobře a snadno, samovolně poznával, že jsme bohové, tj. že náš původ je věčný. Tím chtěl kromě jiného zabránit omylu, při kterém bychom si myslili, že lidský život začíná okamžikem narození, omylu, ke kterému jsme stále naváděni tím, že máme k dispozici jen poznání z těla a z krve, tedy poznání odvozené, relativní, příslušné jen tělu a právě jemu, nikoliv absolutní, protože tomu kladou tělo a krev tak velký odpor, že jimi neprojde. Ježíšovo tělo tento odpor už nekladlo vlivem změn v poznávacím systému, změn způsobených před Jordánem, v něm a po něm (*poušť, půst, přemožení Satana, tj. nepřítele tohoto absolutního poznání a jeho zachování*), jak se dá vyčíst z Ježíšova života. Ježíš byl svědkem toho, že poznání, které ho opravňovalo k tomu, aby byl duchovním učitelem, nepochází z těla a z krve, nýbrž z nesmrtelné duše, která nebyla stvořena, nýbrž byla od Boha člověku sdělena, nebo jak se praví velmi názorně v Genesi, vdechnuta. Kdekoliv jinde než v Genesi se ve Starém zákoně mluví jen o té duši, kterou je člověk schopen poznávat z krve a z těla, je to duše smrtelná, která se rodí teprve v okamžiku narození člověka na zemi, má společného s nesmrtelnou duší jen tolik, že pomocí tělesných funkcí se rozvinula z moci nesmrtelné duše, z moci uvědomovací síly. Mohli bychom říci, že nesmrtelná duše si tu v těle postavila dočasný stánek, a my dále než na ten stánek nevidíme a pro svůj běžný život ve světě ani dále vidět nepotřebujeme. Jsme žárovkou, která svítí, a nevíme nic o elektrárně, ze které bereme proud, abychom mohli svítit. Stánek, který si vytvořila nesmrtelná duše, navíc ještě si přivlastníme a tím dokonale přetneme všechny poznávací spoje s věčnými zdroji. Naštěstí žádným přivlastněním nebo ztotožněním se stánkem nemůžeme přetnout příkon uvědomovací síly do stánku a v tom tkví naše možnost návratu do Otcova domu.

(Poznámka: Styk s dušemi zemřelých ve spiritismu pomocí medií a rovněž styk se zemřelými v tzv. astrálních snech není ničím více, než stykem se smrtelnými dušemi, které vznikly se vznikem živého lidského těla, ale protože jsou z jemnější látky,

přežívají fyzickou smrt lidského těla a podléhají až pozdější smrti rozkladem v elementy, ze kterých se během lidského života utkaly. Tyto duše mohou mít vlivem představ, které nabyly zde na světě, dojem, že jsou navždy zatraceny nebo že je jim pomáháno našimi vzpomínkami a modlitbami. Nemohou však být navždy zatraceny, protože umřou, ztratí dočasně propůjčené vědomí tak, jako je před tím ztratilo jejich fyzické tělo. Může jim být však modlitbou nebo vzpomínkou pomůženo, protože jejich styk s naším duševním světem, se světem, ze kterého vyšly a ve kterém se kdysi narodily, je daleko snazší než je styk jednoho živého člověka s duševním světem druhého živého člověka. Je nesprávné domnívat se, že někdo může být spasen po smrti. Kdo není spasen zde na světě, tj. kdo vědomě nevstoupí zde na světě do věčného života, po smrti tam nevstoupí, i když je mu třeba usnadněn styk se spasenými a je mu od nich poskytnuta útěcha. Svátý je jen ten, kdo se za svého lidského života spojil s věčným životem do té míry, že trvale odtamtud vychází do pomíjejícího světa. Ani jeden svátý nepřibude po smrti. Lidský život je jediným mostem mezi pomíjejícími - stvořeným - a věčným - nestvořeným, a to pro všechny ty návaznosti, o kterých postupně mluvím, především však proto, že lidská existence má povahu přesunutou pozice ve vesmíru, ze které se dá z vesmíru vyjít. Je organickým sepětím všech nejlepších sil projevujících se ve vesmíru. Tam už zvoní hrana pomíjejícímu, tam už svítá navěky.

Nechci nikoho odradit od pomoci smrtelným duším zemřevších lidí, protože potřebují pomoci zrovna tak jako ji potřebují živí lidé a jejich smrtelné duše ještě vtělené do těla. Měli bychom si však být vědomi toho, že smrtelná duše se pomocí lidského organismu vytvořila zde na světě jako zástupkyně nesmrtelné duše a má moc se k ní vrátit. A této možnosti bychom měli využít. Ve všech svých spisech se snažím pomoci smrtelné duši aby se pomocí vědomí, které má k dispozici, vrátila do věčného života. Ona přitom ovšem zahyne, ale zůstane kontinuita vědomí, kontinuita lásky, kontinuita existence. Vědomí, zakleté do pocitu oddělenosti v lidském těle, se osvobodí ze spárů zlého čaroděje, jímž je v tomto případě lidská přirozenost, a ze své věže, kterou je lidské tělo a ve kterém je svým způsobem uvězněna. Zřejmě činím narážku na některé staré pohádky. Jedna z nich si počíná zvláště moudře. Rozkládá lidskou bytost a poměry, ve kterých člověk žije, tak podrobně, že lze z ní vyčíst funkci poměrů, ve kterých člověk žije. Pohádku jsem rozvedl a vyložil jinde, zde však mi jde jen o doložení oné smrti, ke které musí dojít dříve než nastane fyzická smrt. Princezna je v pohádce proměněna v ošklivou žábu a dožaduje se zvláštní péče Honzovy,

aby mohla zemřít a z ní aby mohla povstat princezna. Proto jsem řekl, že smrtelná duše - žába je její zakletí do tělesné formy - potřebuje naší pomoci, ale pomoc, kterou jí můžeme poskytnout tehdy, pokud je zakleta v živém těle, má jiný význam, než pomoc, kterou jí můžeme poskytnout, když už hmotné tělo nemá. Z pohádky moudře vyplývá, že kdyby se nikdo nenašel, kdo by jí poskytl službu, kterou jí věnoval Honza, musela by zahynout, aniž by mohla být osvobozena z kouzla čaroděje. Nesmrtelná duše, definujme si ji konkrétněji: veškerá naše duševní činnost - jak ta, kterou si uvědomujeme, tak ta, kterou si neuvědomujeme - je zakletou princeznou, zakletou do více méně obdobných funkcí, jaké provádějí zvířata. Máme-li už vědomí a potřebujeme osvobodit princeznu - jsme-li už Honzou - je to velký, převratný pokrok. Nevíme však ještě, kdo se vlastně v lidské podobě skrývá. Budeme překvapeni, až z lidské podoby povstane její nesmrtelná podstata, zrovna jako v pohádce.)

Právě jako byla nesmrtelná duše vdechnuta do oné části stvořeného, které známe pod pojmem člověk, tak také nejvyšší pravda, kterou poznáváme, je nám sesílána, neučíme se jí. Aby však mohla být seslána, musí být pro ni zvláštním způsobem připraveno prostředí. Do této přípravy prostředí patří všechno, co se dělo s učedníky Páně od chvíle jejich přijetí do řad učedníků až po seslání Ducha svatého, tj. až po seslání pravdy. Hlavní součástí této přípravy, jak ukázal Ježíš, je učení lásky. Proto se napřed seznámíme s tímto učením. Křesťanská tradice se záhy vymkla z tohoto učení, především proto, že za určitých okolností bylo křesťanovi dovoleno zabíjet. Nemělo se nikdy stát, aby těžký prohřešek, zabíjení, bylo sankcionováno, když si to vyžadovala např. státní moc nebo násilné šíření křesťanství. Co je platné, když za jiných okolností zabíjení zůstává těžkým hříchem. Naštěstí se vždycky vyskytli lidé typu sv. Františka z Assisi a svaté Kláry, kteří nekompromisně vstupovali do školy lásky. Někteří z nich toto učení sepsali. Těch se budu držet. Zatím jsme si povšimli jen rozhodující fáze lásky, jakým způsobem Ježíš naučil Petra, aby ho miloval. Nezapomněli jsme ani na to, že tentýž Petr, dříve než se naučil milovat, měl okamžiky, ve kterých mu bylo sesláno poznání, o němž bude později řeč, a že tyto okamžiky ho nenaučily lásce, jen byly jejím příslibem. Dokonce je jisto, že dosažená míra poznání Petra oklamala v tom smyslu, že si pravděpodobně myslel: "Já, který tak dokonale poznávám božství Ježíšovo, musím ho přece mít raději než sebe". Ukázalo se, že tomu tak není. Také my máme tendenci hodnotit poznání obdobně jako Petr, a klameme se.

Jak máme následovat Krista v jeho lásce

Ježíš nás vybízí, abychom ho následovali. Ukázali jsme si zatím při činnosti a při její motivaci, jak jej následovat. Za tím účelem jsme sledovali vstup Kristův do těla Ježíšova, za jakých okolností se uskutečnil přes stylizaci života židovského národa.

S láskou Kristovou je tomu jinak. Ona se vtěluje do díla Ježíšova, ona sestupuje z nebe, a my tu náhle vidíme výsledek tohoto sestupu. Ježíš vstupuje do života tehdejších lidí, aby jim pomáhal nést jejich břemeno. To je obsahem lásky Kristovy a její uskutečnění Ježíšem.

Jak my můžeme v tomto ohledu následovat Krista a napodobovat Ježíše, když takoví jací jsme nemůžeme vstoupit do nebe? Zde platí obdoba. Nikdo nemůže dát více, než kolik čeho má k dispozici. A my máme k dispozici život prožívaný ve vědomí oddělenosti jednoho od druhého a také od boha. Z tohoto života máme sestoupit, a vstoupit k ostatním lidem a tvorům i k Bohu. A už začíná zase platit celý vzor Ježíšova života, tentokrát jen od chvíle jeho narození v Betlémě až po nanebevstoupení, pro nás nanebevzetí. Už se nebudu odvolávat na historii židovského národa před Ježíšovým narozením. Následování Ježíše Krista v Jeho lásce spočívá jen a jen v aktualizaci Ježíšova života. S láskou se ocitáme konečně pevně na půdě Nového zákona.

Že jde v našem případě o sestup s nějaké výšiny, i když je to pozice navozená a neprávem zaujatá, o tom nepochybuje. Nemohli jsme milovat jako Ježíš už proto, že jsme dosud stáli někde, kde jsme napřed sloužili sobě a teprve když jsme sobě posloužili, byli jsme ochotni sloužit i jiným. Ježíš nám však nekompromisně označil sestup s této falešné výše za nutný, když o sobě řekl, že činí-li něco pro sebe, aby mu nevěřili. Na nás ovšem platí mírnější požadavek, zmírněný Ježíšovým požadavkem lásky, abychom milovali bližního jako sebe, ne více, ne méně. Avšak ani k uskutečnění tohoto zmírněného požadavku se nedá dospět pouhým jeho pochopením a uznáním, že je správný. Hlavním znakem lásky je podrobení se jí. Nejsme na toto podrobení zvyklí, protože učíme-li se čemukoliv jinému, nepotřebujeme se tomu podrobovat, nebo se musíme podrobovat jen v malé míře. Mám na mysli pracovní disciplínu, vedle nichž ob stojí jinak nedisciplinovaně prožívaný život. Učí-li se někdo

např. matematice, a té se učíme od začátku docházky do školy, nevadí, že jsme jen uznali její zákonitosti, že nepochybujeme o tom, jak se má sčítat, násobit atd., a podrobujeme se těmto zákonitostem jen když provádíme některý matematický výkon. Totéž platí o kterémkoliv povolání. Jen když je provádíme, musíme se podrobovat určitému stylu práce a určité disciplině. Jakmile zanecháme určitou práci, už jsme zbaveni jejího podrobení, ba máme právo na ni zapomenout, dokonale si od ní odpočinout.

Vidíme však na příkladu Ježíšově, že z úkonů lásky nikdy nevycházel, že je dokonce prováděl za nejtěžších podmínek, lásce nejméně příhodných, např. když byl mučen a křížován. Dokumentoval to vyslovením přání: "Bože, odpusť jim, neboť nevědí, co činí." Zajisté však neušlo vaší pozornosti, že za rozdílných okolností jeho láska vykazovala rozdílné znaky. Léčil tělo, ducha, káral, a učil na různých úrovních. Máme se dát poučit, že láska se neřídí jen sama sebou, nýbrž mírou a druhem poznání jak milujícího, tak i milovaného (*Viz Ježíšovo: "Neházejte perle sviním."*) Nelze od nás chtít, abychom milovali nepřítel, poznáváme-li ho jen jako nepřítel a nepoznáváme ho také jako trpícího člověka. Proto nám Ježíš ukazuje na příkladu Samaritána, že dal přednost příkazu lásky před vědomím, že pomáhá nepříteli. Opravdová láska vyniká zvláštním druhem poznání, které bychom mohli nazvat hodnotícím druhem poznání. Jsou jiné druhy poznání, které neobsahují tak velkou a tak závaznou míru hodnocení, jako právě onen zvláštní druh poznání, který se dostavuje s narůstající láskou. Lidé mají tendenci cenit si nade vše chladné věcné poznání, z něhož vyplývá znalost řemesla, profesionální znalosti jakéhokoliv druhu, vědecké a technické znalosti, které nám představují jednu tvář, jednu stránku pokroku lidstva. Ani si přitom neuvědomují, jakou křivdu páchají na poznání láskou, staví-li je do pozadí a nehodnotí-li jako ono chladné, věcné poznání. Dokud se budou radit jen s chladným rozumem, bude vzrůstat jejich vědecko-technická vyspělost, ale na úkor bezpečnosti až k hranicím možné zkázy lidstva. Budou spět ke zvláštnímu, neblahému předurčení, které není dáno odněkud zhůry, nýbrž jeho naplnění je způsobováno nastoupenou cestou a jejími stupni. Navážou řadu příčin a následků, kterou by nenavázali, kdyby jinak mysleli a jinak hodnotili. Budou neodvratně vedeni řetězem událostí, ze kterých nebudou vidět úniku. Vedení událostmi a okolnostmi není nic tajemného. Zůstává nám jen skryto, že sami nastupujeme cestu, že sami se spoutáváme připraveným řetězem událostí a že závisí jen a jen na nás, po které cestě začneme kráčet. Je pochopitelné, že každá cesta, po

kteře kráčíme, má své okolí, kterému zde říkám události a okolnosti. Ježíš mluvil o dvou cestách, o široké a pohodlné, a o druhé úzké a nepohodlné, která vede k věčnému životu. Chtěl ukázat dvě meze lidských možností. V rámci těchto mezí se všichni pohybujeme, jiných lidských cest není. To je jedině platné, obecně platné předurčení, jiného obecně platného není.

Předurčení a víra

Má-li se stanout bezpečně na půdě lásky a pochopit ji do takové míry, jak je nám jen možno, musíme se vypořádat s některými pojmy, které, jsou-li chybně nebo značně neúplně pochopeny, snadno se dají obrátit proti lásce, ovšem neprávem, a jen proto, že jsou chybně postaveny.

Nebylo by správné, kdyby se např. v budoucnosti ustrnulo na míře poznání a pochopení nebo na způsobu vysvětlení, jak jsou obsaženy v tomto a v současných náboženských spisech. Takové zacházení s materiálem poznání předurčuje budoucí stagnaci.

Tak se stalo, že např. výroky sv. Pavla v jeho epištolách a jinde, se považovaly za poslední slovo, které může být vysloveno o tom všem, o čem se tam mluví. Nechci říci, že se sv. Pavel mýlil, nýbrž že lze překročit úroveň pochopení, kterou svými epištolami přinášel, aniž by bylo třeba jedině jeho slovo vyvracet nebo zlehčovat.

O sv. Pavlu se ví, že boží moudrost pronikla do jeho vědomí při jeho náhlém obrácení před Damaškem. Slyšel při něm kromě jiného Ježíšova slova, ve kterých byl obsažen program a také napomenutí: "Šavle, ty se mi protivíš!"

Člověk Šavel - Pavel byl pak i nadále svědkem podobných obrácení. Není divu, že nabyt jako člověk dojem, že Bůh se smilovává, nad kým se chce smilovat (*a v tomto mínění jej podporovaly výroky Starého zákona, se kterými byl dobře seznámen*), čili že jde o nějaký nevyzpytatelný výběr milosti boží. Víme, proč se mu tento výběr jevil jako tajemný a nevyzpytatelný. Vždyť ještě nedávno před tím pronásledoval Kristovy následovníky, a bez vlastního přičinění, dalo by se říci, že bez ohledu na jeho vůli, byl vybrán za Kristova učedníka a apoštola. Učednickou fází však prošel v bezčasovém okamžiku, takže nikdo kromě něj nebyl svědkem jeho učednictví. Na tomto přechodu

však nebylo nic mimořádného, protože už před tím prošel zasvěcením u Gamaliela a měl za sebou extatickou část cesty, jak sám píše. Je to patrně obdoba toho, co zažíval sv. Jan ve svém učednictví, když před tím prošel učením u sv. Jana Křtitele. Jenže obrácení před Damaškem zřejmě obsahovalo více, než co je o něm psáno. Proto mohl sv. Pavel ihned vystupovat jako apoštol a napsal první komentář k učení Ježíše Krista. Je to ale pouhý komentář, nikoliv samotné učení Ježíše Krista. Jak se dodnes pokračuje v Indii v psaní Upanišad, komentářů k Védám, tak i v křesťanství je třeba vždy znovu a znovu vysvětlovat Ježíšovo učení.

Stane-li se něco takového jako setrvává-li se na úrovni komentáře ze 17. století, protože jej podal velký světec, nikdo si netroufá k němu něco přidat, začnou se opomíjet nové podmínky poznání, takže ostatní druhy poznání předstihnou poznání náboženské, a to pak je pomíjeno jako zastaralé a překonané.

Mám před sebou knihu svatého Roberta Bellarmina: O vystupování mysli k Bohu (*De ascensione mentis in Deum per scalas rerum creatarum*), která vyšla v Římě roku 1615. Cituji podle překladu P. Jakuba Demla. Kniha vyšla nákladem Brněnské tiskárny v Brně r. 1948. Opisuji z této knihy celou pátou kapitolu třináctého stupně, nazvanou O hloubce mysteria předurčení.

Opis z citované knihy od strany 274 až po stranu 280:

Ačkoliv postup a řád prozřetelnosti Boží při řízení věcí lidských jest propast veliká, přece nepoměrně hlubší je propast předurčení a věčného zavržení. Neboť proč Bůh mnohé bezbožníky zahrnuje časnými statky a hříchy jejich v tomto životě nechává bez trestu, a naopak, proč dopouští, že mnoho nevinných dře nouzi, že je lidé souží, pronásledují, týrají, ba i zabíjejí, to nemůžeme sledovat z každého zvlášť, avšak obecně můžeme nějakou příčinu toho zjistit. Bůh totiž často dopřává bezbožníkům časných statků v hojnosti, aby některé jejich morálně dobré skutky odměnil, když jim nebude moci dát život věčný, nebo aby je časným dobrodiním přivábil k obrácení od hříchů a přivedl je k tomu, aby doufali v dobra věčná a aby se po nich roztoužili, hříchů však jejich v tomto životě někdy netrestá, poněvadž je dostatečně ztrestá v pekle. Ale na spravedlivé dopouští bídu, hanbu a různé trampoty, jednak aby je v tomto čase očistil od hříchů lehkých, jednak aby slavněji a skvěleji korunoval jejich trpělivost, pokoru a jiné zásluhy v životě věčném. Kdo však pronikne smysl toho, proč Jakuba bůh miloval a Esaua nenáviděl, dříve ještě než něco dobrého nebo zlého udělali? Právě tomu se diví Apoštol ve svém listě K Římanům, byliť bratři

dvojčata, synové téhož otce a téže matky, a přesto Bůh jednoho ve svém předurčení miloval a druhého zavrhnul, nenáviděl (Malch. 1, 2, 3. Řím. IX, 10). A aby někdo neřekl, že snad Bůh dobré skutky jednoho napřed věděl a toho druhého skutky zlé, odpověď na to předchází Apoštol, řka, že se to stalo, **aby podle vyvolení měl vrch úradek Boží, a na doklad toho uvádí slova Boží u Mojžíše: smiluji se, nad kým budu chtít, a milostiv budu, komu se mi zlíbí (Řím IX, 11, 15, Exod 33, 19. Viz Sušil, list sv. Pavla k Římanům, str. 99 a 100).**

A kdo by rovněž nezasl, že jeden po dlouhý čas setrval ve skutcích dobrých a na konci života odpadl a zahynul, jako zrádce Jidáš, a druhý po dlouhý čas setrval ve skutcích zlých a na konci života ihned vzletěl do ráje, jako šťastný lotr? Řekneš: ale Jidáš Krista zradil, a lotr Krista vyznal. Je to sice pravda, ale nemohl se Kristus ohlédnout na Jidáše, jak se ohlédl na Petra a vnuknout Jidášovi onu účinnou milost, kterou žádné zatvrzelé srdce neodmítá: A nemohl Kristus oběma lotrům, kteří s ním viseli na kříži, darovat víru a ducha kajícího, jako daroval jednou, anebo oba nechat skončit život v jejich hříších, jak to dopustil u jednoho? A kdo pozná ten důvod, proč Bůh některé z tohoto světa vytrhuje, aby zloba nezměnila jejich rozum, jak se praví o Henochovi (Moudr. 4,10, Gen. 5, 24), a mnoho jiných nevytrhuje, a dopouští, aby se dobří zkazili a dni své ukončili v nepravostech? Co však řekneme o celých krajinách, z nichž některé ihned, druhé mnohem později povolány byly k víře, bez níž nemůže být spasen nikdo? **Neb kdo nevěří, již je odsouzen (Jan III, 18), a jak praví Apoštol, každý, kdo bude vzývat jméno Páně, bude spasen. Jak tedy budou vzývat Toho, v nějž neuvěřili, anebo jak uvěří Tomu, o kterém neslyšeli? Ale kterak o něm uslyší bez kazatele? A jak budou kázat, nebudou-li poslání? (Řím X, 13 - 15).**

Toto jsou tajemství převysoká přehluboká a otec je uložil v propast moudrosti své, kterou Apoštol neotevívá, nýbrž obdivuje se jí, an praví: Ó výško bohatství moudrosti a vědění Božího, jak nepochopitelné jsou její soudy a nevyzpytatelné její cesty! Neboť kdo poznal smysl Páně, anebo kdo byl jeho rádcem? (Řím XI, 33 - 34).

Dovoleno je nám vědět jenom to, že u Boha není žádné nespravedlnosti a že v den posledního soudu nebude nikoho, kdo by nemohl právem říci: **Spravedlivý jsi, Pane, a správný je tvůj soud (Žalm 118, 137).** Mimo to je nám toto tajemství velmi užitečné, neboť dopomáhá k tomu, aby žádný bezbožník nad svým spasením nezoufal, a žádný spravedlivý s jistotou na svou

spásu se nespoléhal, a také aby dobří obrácení žádného nebrali v pochybnost, za všechny se modlili a o spasení všech se starali, a naopak aby nikdo, jakkoli dobrý a svatý, nezezpupněl, protože nikdo neví, co přinese den zítřejší, nýbrž aby všichni se strachem a třesením na svém spasení pracovali (Filip, II, 12).

*Ty pak, duše má, když toto všecko uvážíš, **vyhlasuj se, aby sis dobrými skutky zajistila své povolání a vyvolení (II. Petr I, 10),** jak tě v druhé epištole napomíná svatý Petr. A které skutky dobré jsou to, jež zajišťují povolání a vyvolení, o tom poučuje apoštol Jan, an praví: **Děťátka moje, nemilujme slovem, ani jazykem, nýbrž skutkem a pravdou (I. Jan, III, 8).** Vždyť láska to jest, s kterou nikdo nebývá odsouzen a bez které nikdo nemůže být spasen. Jenže láska se projevuje skutky, když totiž někdo nikoliv v naději na odměnu časnou, ani ne z nezřízené náklonnosti ke tvoru, nýbrž z upřímné, srdečné a čisté lásky k Bohu a bližnímu buď napomáhá chudým, anebo odpouští křivdy nepřátelům. A poněvadž nestačí jen začít, nýbrž: **kdo setrvá až do konce, ten bude spasen (Mat. X, 24, XXIV, 13),** proto řekl Apoštol: **snažte se, což znamená úzkostlivě, starostlivě a velmi příčinlivě se zaměstnávejte svým věčným spasením. A opravdu, je-li nějaký pravděpodobný důkaz Božího vyvolení, je to ten, když člověk, starající se o svou spásu víc než o cokoliv jiného, neustává se modlit k Bohu za dar pravé kajícího pokory, dokonalé lásky a vytrvalosti až do konce, a nespokojen jenom modlitbou, ze všech sil se snaží hledat a nalézat podle napomenutí Spasitelova **Království Boží a jeho spravedlivost (Mat VI, 33).*****

*(K této kapitole přidává překladatel Jakub Deml tuto poznámku: Teprve když známe tuto katolickou nauku o Předurčení a o Prozřetelnosti, jak nám ji zde mistrně vyložil doktor Církve sv. Bellarmin, s porozuměním, ba s rozkoší si znova přečteme Otokara Březiny **Nejvyšší spravedlnost** a z ní hlavně tyto věty:*

*Nejvyšší (tj. Boží) Spravedlnost "nepostizitelná ve svých nesčetných projevech, spojuje staletí se staletími, pokolení s pokoleními, svět se světem. Proti své vůli jsme jí unášeni, jako jsme unášeni kolotem země a pohybem svého služebního systému. **Prozřetelnost** její hází na miliony životů podivuhodné sítě staletých souvislostí, stahující svá oka každým hnutím a každým krokem a každou myšlenkou, zatím co slabé ruce zdánlivě rozvazují uzly, překážející v chůzi. Ale právě ohromnost a všudypřítomnost jejíaráží, že nedovedeme ji přehlédnout v celé její zdrcující nádheře, schopné oslnit zrak světcův extází hrůzy.*

Co je náš život, čítaný tepotem srdce, v tisíciletích, které vyrovnává s tisíciletími, jako mračna potkávající se v nebesích? A co jsou tisíciletí v nekonečných deštích hořících světů, které se srážejí v oblacích posledních mlhovin a padají na jedinou nivu věčného života k jediné žni?"

Není to slovo o posledním soudu, kdy se všechno sčítuje a všechno vysvětlí? Jak to říká sv. Bellarmin, vytýkaje v této věci bludy lidem, "kteří část Prozřetelnosti Boží vidí a část nevidí, ačkoli by měli vyčkávat konečného výsledku, který se všem zjeví při soudu posledním..."

Otokar Březina ještě zřetelněji totéž říká překrásným podobstvím a obrazem:

"Ze závažného díla Prozřetelnosti dáno je zrakům spatřit jen onu část, která se hraje ve světle země. Proto se nám jeví přerušované, trhané a nesouvislé, neznámá práce v temnotách věků, do nichž padají jenom úzké pruhy svítícího okamžiku. Vidíme najednou zdvižení kladiva, ale nevidíme jeho dopadnutí. Vidíme jeho dopadnutí, ale neslyšíme ránu. Slyšíme ránu, ale nikdy neužijeme jejího otisku v záhadném díle. Gesto hrozby nabývá ve tmě lákavosti rozpjatých ramen. Ale místo abychom pochopili nedostatečnost svého světla a hleděli je rozšířit, přestáváme věřit v účelnost a souvislost minulého a budoucího, ve smysl země a ve smysl života. Ale ti, kdo se přiblížili svou touhou a svým tušením k odleskům oslňujících hlubin Nejvyšší spravedlnosti, jsou dávno přesvědčeni, že není jiné bolesti nežli bolesti z nedokonalosti a lásky, to jest z nedočkavosti zajatého."

Potud Otokar Březina. Pravda jest jedna. Básník a světec ji říkají každý svým jazykem. Ale čím více se oba blíží Bohu, tím stejnější a zpěvnější jest jejich jazyk. Konec poznámky překladaatele a konec citátu ze spisu sv. Bellarmina.)

V následujícím komentáři vypíši znění všech citátů z Bible, o nichž se sv. Bellarmin zmiňuje, ale nerozepisuje je, protože předpokládá, že každý má po ruce Bibli. To už dnes předpokládat nemohu.

V prvním citátu, o který se opírá sv. Bellarmin, píše sv. Pavel Římanům (IX, 1-18):

Říkám pravdu v Kristu, nelžu, i svědomí mi to dosvědčuje v Duchu svatém, že mám v srdci velký zármutek a neustálou bolest. Neboť bych si přál já sám být odloučen od Krista pro své bratry, pro své příbuzné podle těla, vždyť jsou to Izraelité, jim patří synovství, sláva, smlouvy zákonodárství, bohoslužba a zaslíbení, jim patří

otcové a z nich je podle těla Kristus, který je nade všechno, Bůh velebený na věky, amen.

Ale ne že by tím padlo slovo boží. Neboť nejsou Izraelité všichni, kdož pocházejí z Izraele, ani nejsou všichni dětmi, protože jsou potomky Abrahamovými, ale z Izáka bude tvé potomstvo. To znamená: Ne děti tělesné jsou děti boží, nýbrž děti ze zaslíbení jsou počítány za potomstvo. Slovo zaslíbení je zajisté toto: V tomto čase přijdu a Sára bude mít syna. Nejen to, ale i Rebeka, která počala z jednoho muže, z našeho otce Izáka, neboť když se ještě nenarodili aniž učinili co dobrého nebo špatného, aby zůstalo v platnosti boží rozhodnutí o vyvolení bez ohledu na skutky, ale pro toho, který povolává, bylo jí řečeno: Starší bude podroben mladšímu, jak je psáno: Jakuba jsem si zamiloval, ale k Ezauovi jsem pojal nenávisť.

Co tedy máme říci? Že je u Boha nespravedlnost? Naprosto ne! Mojžíšovi totiž praví: Smiluji se, nad kým se chci smilovat, a slituji se, nad kým se chci slitovat. Nezáleží na tom, kdo chce, ani na tom, kdo běží, nýbrž na Bohu, který se smilovává. Neboť Písmo praví faraonovi: Proto jsem tě povznesl, abych na tobě ukázal svou moc a aby se tak mé jméno rozhlásilo po celé zemi. Tudíž se smilovává, nad kým chce, a koho chce, zatvrzuje.

Konec citátu ze sv. Pavla. Ještě citát z Malachiáše, který se staví přesně za mínění Mojžíše, když praví (Malach. I, 1-3):

(1) Břímě slova Hospodinova proti Izraelovi skrze Malachiáše.

(2) Miluji vás, praví Hospodin, vy pak říkáte: V čem nás miluješ? Zdalíž Esau nebyl bratr Jakubův? praví Hospodin. Avšak jsem miloval Jakuba.

(3) Ezaua pak měl jsem v nenávisti, protože zanechal jsem hor jeho pustých a dědictví jeho drakům pouště. (Konec citátu).

Budu postupovat opatrně, abych nikoho nezmátl. Napřed oficiální katolický výklad z našeho století. Podává jej dr. Pavel Škrabal O. P. licenciát Písma svatého v komentáři k Novému zákonu, vydala a dominikánská edice Krystal v Olomouci r. 1948, str. 269:

Být vyvolen závisí na Bohu. Tělesný původ sám o sobě nestačí k účasti na slíbených duchovních dobrech, které Bůh chce dát. Bůh pak nebyl nevěrný svým slibům, protože ty se měly vyplnit na potomcích duchovních, vyvolených a ne tělesných. Je to vidět na dvou synech Abrahamových, Izákovi a Izmaelovi. Izák byl Bohem pojat do plánu spásy, Izmael ne. To se ukázalo tím, že

Izák byl Bohem přede slíben (Genese XVIII, 10). Podobně z dvojčat Rebečiných byl Bohem vyvolen k uskutečnění spásy Jakob a Ezau ne. Bůh ho vyvolil, neboť se to stalo již tehdy, kdy oba dva nebyli ještě schopni mravní odpovědnosti, tedy ani ne zásluhy. Bůh sám volil: jednomu a jeho potomkům ukázal lásku, druhého nezahrnul do své přízně. (Mal. I, 3). Tak je to i s darem víry, který jednomu dá, jinému odepře, podle svého tajemného a věčného rozhodnutí. "Proč přitahuje tohoto a proč ne onoho, o tom nesud', nechceš-li bloudit.) (Augustin)

Tedy Bůh, který si svobodně počínal na počátku izraelských dějin, který si vyvolil jeden národ, a druhý ponechal zkáze, a to činil bez ohledu na jejich skutky, stejnou svobodu ukázal v době mesiášské, když vyplnil zaslíbení spásy na duchovním Izraeli a zavrhl Izraele tělesného. Tomu se tedy nemá nikdo divit ani cokoliv Bohu vyčítat, neboť vše záleží jedině na boží svobodě v rozhodování o spáse. Tak jedná Bůh stále.

Ale Žid si řekne, že zachovává Zákon a Bůh přece dává pohanovi přednost při vyplnění duchovních zaslíbení. Je proto nespravedlivý? Na to odpovídá Pavel ve verších 15-21. Uvádí nejprve výrok boží z Ex XXXIII, 19, o jehož pravdivosti nepochyboval. Jím ukazuje Bůh svou úplnou svobodu a nezávislost, kterou má v rozdělení milostí, jimiž není nikomu povinen, neboť jde o dary rázu nadpřirozeného, ne přirozeného. Takto vyvolení k víře jsou výsledkem božího milosrdenství a ne lidského chtění a skutků. Dá pak víru a ji následující ospravedlnění tomu, jehož vůli milosrdně připravil k přijetí tohoto daru.

"Bůh zatvrzuje" v tom smyslu, že nedává zvláštní milosti a dopouští, aby hříšník šel za svými hříšnými úmysly. Tak i faraonovi dal moc, aby jí užíval k dobru poddaných, on však jí zneužil k potlačení Izraelitů a nedal se odvést od zlého úmyslu, ani když byl trestán. Než i tohoto zatvrzení faraonova užil za prostředek vysvobození Izraelitů, a tak proslavil své jméno (EX IX, 16) (Konec citátu ze Sýkory).

Sv. Pavel vychází zásadně z neoblomné víry v platnost Starého zákona ve správnost všeho, co je tam psáno. Nebyl to však jen prostý přístup slepě věřícího člověka. Sv. Pavel, dříve než byl před Damaškem poražen Ježíšem Kristem, zažil zasvěcení pomocí starozákonních prostředků. Kdo mu může tuto osobní zkušenost vyvrátit? Jeho víra ve Starý zákon byla dříve před zasvěcením motivována jinak než po něm. O tom nemůžeme soudit. Ale po zasvěcení Gamalielem už přibyla víra z lásky a z věčnosti k prostředkům, pomocí nichž byl zasvěcen. Divíte se

tomu? Zajisté nikoliv. Avšak tuto víru z lásky, tedy už ne slepou, nemůžeme předpokládat u nikoho k ničemu, co nezná a co se na něm neosvědčilo. A takoví jsou dnešní lidé, a takovým nebyl sv. Pavel. Nám nezbyvá nic jiného než brát učení Ježíše Krista nejen jako celek, což je údělem poznalých, jakým byl sv. Pavel, nýbrž i jako soustavu myšlenek, z nichž jedna nesmí odporovat žádné jiné z téže soustavy, což je údělem lidí, kteří nevěří z lásky, poněvadž ani z lásky věřit nemohou, avšak přemýšlejí o pravdách přednesených Ježíšem, což jim musí být dovoleno a dokonce by mělo být vítáno. Víra z lásky překryje všechny nehoráznosti podání, víra zdůvodněná rozumem, je odhalí. Také sv. Bellarmin věřil z lásky, a proto se vůbec nemusel zajímat o jiný než o doslovný význam Písma! Jestliže víra zdůvodněná láskou nepotřebuje rozumových argumentů a snižuje se k nim jen proto, že je milosrdná, aby směla a mohla posloužit lidem, pak ti, kteří tuto víru z lásky nemají, musejí sv. Pavlovi a sv. Bellarminovi odpustit, že se oni ani neodvažují přemýšlet o tvrzeních Starého zákona. Vždyť jsou při veškerém myšlení a konání poslušni, jak je poslušný každý toho, koho miluje. Dítě ani není schopno rozmýšlet o správnosti rad rodičů. Bere je, pokud je poslušno, tak, jak mu je rodiče předkládají. V tomto smyslu jak sv. Pavel, tak sv. Bellarmin byli dětmi božími, a my jimi nejsme, musíme si to umět přiznat. Proč jsem se např. musel dovědět, jako sv. Pavel před Damaškem, také v bezčasovém okamžiku, jak to všechno bylo s Genesí a s milostí danou Židům od Boha? Vždyť jsem si toho nežádal, ani jsem napřed nepředpokládal, že toho budu potřebovat pro jiné lidi. Z tohoto poznání soudím, že pro dnešní lidi je zapotřebí jiného druhu poznání, než pro lidi na počátku naší éry. Proto si mohu troufat přetlumočit starozákonní výroky do dnešního způsobu myšlení. Nedovolil bych si to, kdybych nenacházel přímo u Ježíše podporu v tom, čemu on říkal ne zrušení, nýbrž naplnění Zákona. Ježíš prozradil, že Mojžíš musel stanovit některé velmi tvrdé předpisy svým lidem "pro tvrdost jejich srdce" čili pro nedostatek lásky v jejich srdcích. Zrovna tak tedy můžeme nahlížet na výroky Starého zákona. Je v něm obsaženo jen to, co dokázali lidé tehdejší doby nejen pochopit, ale i následovat. Víme dobře, jakými prostředky museli být donucováni, aby následovali i to, o čem byli jinak přesvědčeni, že je správné.

Bůh se neřídí lidským rozumem, přesto však lidé mohou najít rozumné vysvětlení milosti boží a nemusejí se už pak dovolávat tajemně a nevyzpytatelně působící milosti, nýbrž na zákonitě působící milost Boha. Pak se dostává výrok "smilovávám se, nad kým se chci smilovat" do jiného světla. Také já jsem nestál o to, aby se nade mnou Bůh smiloval, a on se nade mnou smiloval

(*Jsem tomu ovšem rád*). A mohu říci, že kdokoliv, přestože by vůbec nestál o smilování boží, zažije toto smilování, splní-li podmínky, které jsem splnil, aniž jsem věděl, že je plním ale které lze splnit vědomě, jak jsem se později také dověděl a přesvědčil. "Smilovávám se, nad kým se chci smilovat" se pak dá vysvětlit tak, že on se chce smilovat nad každým, kdo splní podmínky toho, aby jeho, boží smilování mohlo začít působit.

Slíbil jsem, že se už nebudu zabývat historií židovského národa, a myslel jsem přitom na celkový smysl historie tohoto národa před narozením Ježíšovým, protože mám za to, že byla dostatečně vysvětlena. Její smysl se dá z toho, co jsem napsal, snadno pochopit. Protože však Starý zákon, zrovna jako Nový, je sbírka příkladů, a to osobních příkladů lidí, kteří šli za Bohem a jsou to příklady krásné i odstrašující, nemohu od nich odejít bez povšimnutí.

Jak mohl být Bohem předzvěděn Jakob, dříve než se narodil? Je to otázka, kterou bych mohl lehce zodpovědět otázkou jinou: "Mohl Bůh vědět už před narozením Jakobovým, že bude schopen nést poznání, obecně připravené pro všechny?" Na tuto otázku umí každý odpovědět. Kdybych si chtěl pomoci indickou moudrostí, řekl bych, že lidský život nezačíná narozením člověka na svět, nýbrž že tento lidský život má svou předeheru, a tou se mohl Jakob připravit na své vtělení. Nechci této moudrosti odporovat, ale také se s ní nechci spokojit. Je to řešení příliš snadné, příliš lákavé, ale nedůkazné pro člověka, který si nedovede opatřit důkazy o svých předešlých vtěleních, a to mně na něm vadí. Jsem tedy pro obtížnější řešení? Nikoliv. Jsem pro řešení, která člověku poskytují reálný program. Zajisté i Ježíš byl připraven pro svůj úkol, který potom mohl splnit, ale nejen pro svou připravenost, ale i proto, že splnil a snažil se splnit celou řadu podmínek, za nichž milost zákonitě působí. Proč nebyl hned hotovým Spasitelem, nýbrž do tohoto úkolu dorůstal třicet let, respektive v jistém smyslu třicet tři let? Protože nám chtěl ukázat, že kdo chce totéž, co chce Bůh, ten je vždycky vyslyšen a vždycky omilostněn. A v něčem nemůžeme být o vůli boží na pochybách, a to v tom, že nás nade vše miluje. Jsme lidmi, jako se stal člověkem - Ježíšem - Kristus, předzvěděný Ježíš. Ve svém lidství se od Ježíše v ničem nelišíme. Lišíme se ve své neuvědomělosti, a ve svém počínání. Nevíme např., že nás Bůh k sobě táhne, a proto děláme něco pro sebe, pro toho o kom víme. Aby nás však Bůh mohl účinně táhnout k sobě, musí být v tomto "pro sebe" ponechána skulinka "toho pro Boha", tj. musíme chtě nechtě se podrobovat onomu universálnímu tažení božímu, jímž všechno k

sobě přitahuje v opozici ke všemu, co od něho odtahuje, a tak udržuje vnitřní rovnováhu všeho, tj. existenci vesmíru. My už také víme, že čím nižší organismy, tím větší odpor kladou onomu tažení, a to nikoliv tak, že by vědomě odporovali, ale že odporují svou povahou a schopnostmi nevědomě, zrovna jako jiný organismus neodporuje takovou měrou svou povahou a schopnostmi samovolně, opět nevědomě. Už v tom je jemně obsažena odpověď na otázku, nad kým se chce Bůh smilovat. Láska boží je však tak naléhavá, že stačí moment připravenosti, způsobený nejen povahou, ale především tak zvanými zevními okolnostmi a událostmi, a už se milost boží vlije do lidského vědomí. Člověk, který se o tom přesvědčil, by řekl, že milost boží na člověka číhá, až se přestane starat o sebe a sebe opustí, aby se ho zmocnila. Proto Ježíš kladl tak velký důraz na víru, která, je-li dost silná, způsobuje, že člověk opouští sebe a svěřuje se plně tomu, v koho věří. Také proto učinil Ježíš tolik zázraků, aby dokázal, jakou moc má víra. Někdy se dokonce ptal toho, kdo chtěl být uzdraven, co si přeje. Ne že by to nevěděl, ale že chtěl převést mysl nemocného do oblasti víry od nemoci, která obecně představuje určitý druh starosti, chtěl nemocného převést k sobě, k Ježíši, který byl prost sama sebe, a tedy i prost starostí, chtěl, aby si člověk formuloval konkrétně svou víru. Takhle skutečně víra ovšem nemocného musela uzdravit, a Ježíš mluvil dokonalou pravdu, když řekl uzdravenému "víra tvá tě uzdravila."

Svatý Pavel praví, že měl bratry, kterým byl by přál spásu, ale ona pro ně nepřicházela, protože byli Izraelity jen tělem, ale volba milosti platila jen pro Izraelity duchem, a těmi byli i pohané, tedy můžeme se jimi stát i my. Mé tvrzení o tom, že každý člověk je připraven, protože je člověk, neodporuje sv. Pavlovi, protože mé tvrzení je platné jen obecně, asi tak, jako všechny jikry, rybí vajíčka, která rybí samice vpouští do vody, jsou připravena k tomu, aby z každé z nich vznikla živá ryba, nebo každé seménko rostliny je připraveno k tomu, aby se stalo rostlinou. To je obecně platné, přestože jen málokteré semeno se stane rostlinou, malé procento jiker zůstane uchráněno před vodními dravci a promění se v rybu, atd. Tato okolnost nevyvrací obecnou platnost, nýbrž v našem případě, je-li v našich silách, abychom semeno boží lásky které je v nás všech, vystavili příhodným podmínkám růstu, měli bychom to učinit. Ani jeden z bratří Ježíšových nebo Pavlových nenásledoval Ježíše, nebo Pavla. Pavel si to nedokázal vysvětlit jinak než zvláštní nevyzpytatelně působící boží milostí. Nemějme mu to za zlé. Měl přece úkol křtít jen tam, kam a na koho viděl sestupovat Ducha svatého. Sám nerozhodoval o křtu. Ježíš vysvětloval působení milosti boží jinak, asi tak, jako sv. Pavel na

jiných místech svých epištol, když přestal litovat svých neomilostněných bratří. Ježíš řekl, že kdo miluje Boha, u toho si Bůh učiní obydlí, tj. v něm bude pro člověka vědomě přebývat, ne tak jako dříve, že si toho člověk nebyl vědom. A proto Ježíš považoval za možné, aby se člověk naučil milovat Boha, a v tom se jistě nemýlil, že nemusíme vůbec dát na předurčení Jakobovo, nýbrž můžeme mít za jisté, že naučíme-li se milovat, začneme chodit denně s Bohem. Neutíkejme však od příkladu Jakoba. Je velmi poučný. I on musel celou noc bojovat s andělem, aby získal od Boha milost posvěcení a poznání. Kdyby byl tak urputně nebojoval, až k trvalému znetvoření nohy, nebyl by zvítězil, to tam by bylo předzvědění. Za milost se také musí bojovat. Láska boží je sice připravena obecně pro všechny, ale my musíme vybojovat bitvu se sebou, abychom přestali směřovat k sobě. Není rozhodující, že se tento boj Jakobovi jevil jako boj s Bohem nebo s andělem. Nás by neměla mýlit okolnost, pod jakým obrazem se něco děje. Obraz je pomůcka k tomu, by člověk překonal sebe, a na Jakobovi se chtělo, aby překonal své čistě nízce osobní pojetí Boha, obdobně jako od Ježíše se chtělo na kříži, aby se vzdal svého Synovství božího. To přece byla jen nejvyšší míra sebezpřekonání. Tím se dostává zase do jiného světla ona Jakobovi předurčená milost. Ejhle, byla mu předurčena a Jakob musel o ni tvrdě bojovat! Prosté lidské úvaze bez poučenosti příkladem Ježíšovým, to odporuje. Nenechme se mýlit výrokiem sv. Pavla, že ne ze skutků, ale z milosti boží jsme spaseni. Kdyby to tak byl myslel, jak my tomu špatně rozumíme, nebyl by nabádal všechny křesťanské obce bez rozdílu k mravnému životu a k láskyplným skutkům! Nezapomeňme také, že Starý zákon je psán většinou na nízké úrovni výkladu, na které může být řečeno velmi málo a vysvětlení je tam přizpůsobeno úrovni chápání těch, pro něž je text určen. Ježíš to vyjádřil např. slovy: "Jestliže jsem vám řekl pozemské věci, a nevěříte, jak uvěříte, až vám budu mluvit o nebeských?" (Jan III, 12). Starozákonní mudrci se všemožně snažili mluvit pozemsky, nebo máme-li mluvit konkrétněji, jestliže měli před sebou lidi, kteří rozuměli nenávisti, hněvu, už méně lásce, museli jim přibližovat smysl určitých trestů jako hněv boží nebo nenávist boží. Jistě si byli vědomi toho, právě jako Ježíš, že tento převod, přetlumočení pravdy do emocionálního světa lidí nevystihne příčinu pravou, nýbrž jen viditelné zdání, které však bylo pro tehdejší lidi opět na téže emocionální úrovni velmi výstižné a pochopitelné. Následky některých hříchů byly patrné až do čtvrtého pokolení. Přisoudili je Bohu lidským způsobem jako uznávané autoritě přisuzujeme účinky, které sama nezpůsobila. Říkáme např. velmi nepřesně: "Tento hrad postavil Ludvík XIV.

nebo Karel IV.", ačkoliv tyto hrady tito králové jen dali postavit, ani kámen na stavbě nezdvihli. Ti králové však působil účinně silami, které ve svých poddaných měli k dispozici, tj. působili lidmi a jejich schopnostmi, penězi a jinými prostředky, aby hrady vznikly. Zlidšťující pojetí Boha dnes už neobstojí, ale tehdy ve starověku bylo velmi podnětné už také proto, že tehdejší tradice zachovávala ještě jasné povědomí toho, kdy Bůh sestoupil se svou vládou na zem. V Mezopotamii na příklad město Eridu, dle pověsti nejstarší město té oblasti, bylo místem, kde podle tradice bohové předali vládu lidem. Převédeme-li tuto tradici do srozumitelnější řeči, řekneme, že člověk tady přešel na úkoly související s lidským tělem, zatímco před tím toto tělo pro dřívější úkoly nepotřeboval (*symbolicky: Pokud nepojedl ze stromu poznání a nemusel odejít ze stavu ráje*). Tak se mohlo stát, že co se nedalo vůbec slovy vyjádřit, mohli mudrci přiblížit lidem aspoň citovými příměry, a k tomu jim výtečně sloužilo polidštění Boha. Ježíš např. vysvětloval pozemskými pojmy věci nepozemské a nehmotné, např. "nenarodí-li se znovu" a "vezmi svůj kříž", "následuj mne" atd. Nebyl to jediný Nikodém, který Ježíše nepochopil, a proto se ptal. "Jak se může člověk narodit, když je stařec? Což může podruhé vejít do matčina lůna a narodit se?" (Jan III,4). A Ježíš se nesnaží mu vysvětlit čeho je symbolem narození, nýbrž odpovídá zase jen pozemskými symboly. A totéž platí o všech jeho podobenstvích. Nuže, "Bůh se hněvá", "Bůh omilostňuje koho chce" jsou právě takovými symboly, které prostě zatím nebyly převedeny ze symbolické řeči do nesymbolických fakt, nebo je do nich nelze převést. Tato nemožnost převodu jim neubírá nic na pravdivosti. Jak snadné bylo říci: "Když to slyšeli pohané, radovali se, velebili slovo Páně a uvěřili všichni, kdož byli určeni k životu věčnému". (Sk. XIII, 48). Než aby se řeklo: "Slovo boží v nich působilo tak mocně, že uvěřili tou měrou, že byli unešeni, přestali patřit sobě, začali patřit tomu, v co uvěřili, a proto splnili podmínku sebezáporu, čímž se stali připravenými pro věčný život.

Někdy při vysvětlování moudrosti boží zašel sv. Pavel dále: "Ale mluvíme o moudrosti boží, plné tajemství a skryté, kterou Bůh předurčil pro naši slávu, kterou žádný z vládců tohoto světa nepoznal, neboť kdyby je byli poznali, nikdy by nebyli ukřižovali Pána slávy .Než jak je psáno:

"Co oko nevidělo, ani ucho neslyšelo,
ani do lidského srdce nevstoupilo,
to připravil Bůh těm, kdo ho milují."

I. Kor II, 7 - 9

Všimněte si slova "předurčil". Bůh předurčil moudrost pro naši slávu. Zde sv. Pavel prozrazuje, co už zažil. Poznal, jaká moudrost je připravena pro člověka, který se dostane za to, co se dá slyšet a vidět, zkrátka za poznání zprostředkované smysly. Může tuto připravenost nazvat předurčením, protože ona tu je a ona je určena pro nás. Ví, že vývoj člověka půjde dále za smyslové zprostředkování. Sv. Pavel už zřejmě vstoupil do moudrosti připravené pro člověka, nebo jak on říká pro něho předurčené. Jak je všechno připraveno (*předurčeno*), vidíme nejlépe z případu proroka Jonáše. Viděl, že je pro Ninive připravena zkáza. Ninivští však se polepšili a zařadili se do jiného řetězu připravených událostí (*do jiného předurčení*). Katastrofa se nedostavila.

V židovském náboženství se v rámci jednotné víry v jediného Boha vytvořily přesně vyhraněné skupiny s přísně dodržovanou obměnou víry platnou uvnitř každé skupiny. Není divu, že se tak stalo, protože téměř celý Starý zákon je psán tak, že se hlavní důraz klade na zachování hlavních rysů děje, na nic více, kdežto o skrytém smyslu tohoto děje se buď mlčí nebo se tento smysl písemně zachycuje tak, aby i nezasvěcený člověk byl jím podněcován jen k plnění předpisů Zákona, nikoliv aby se mu Zákon vysvětlil. Jen Šalamounova Velepíseň a Kniha moudrosti prozrazují hlubší porozumění a pochopení autorů toho, co píší. I proroci se omezili při svém psaní na výchovu k poslušnosti zákonných předpisů a na vzbuzování naděje na pozemskou odměnu národa za toto plnění. Děj však musel být zachovávan beze změny jediného slova, protože v jeho hebrejsky psaném textu byly přece jen zašifrovány vědomosti, které byly nezasvěcenému čtenáři úplně skryty. Kdyby se byl text pozměnil, nebyl by se dal text odšifrovat. Tak např. ze zdánlivě prostého a nic nenapovídajícího děje o příchodu dvou hostů do domu Abrahamova, kabalistickým rozluštěním textu se dozvídáme, jak se ti dva hosté jmenovali. A protože jména ta představují přinesené dary, milosti, víme, čím byl potom Abraham nadán, když hosty neodmítl. Nový zákon si počíná otevřeněji. Pannu Marii navštíví anděl a jeho jméno je uvedeno: Gabriel, což znamená Muž boží. Je jen málo momentů ve Starém zákoně, kdy záměr boží je pojmenován např. jménem anděla. Třeba Michael znamená Bojovník boží. V případě Jakobově záměr boží není pojmenován a je skryt pod pojmem předurčení, což je maska obdobná masce Hospodinově v hořícím keři, který hořel a přece neshořel, a jinde. Je zajímavé, že v Gamalielově škole, z níž vyšel sv. Pavel, se některá zamaskování textu neprozrazovala, a osvětlení, které se pak dostalo žákům např. extází, jako sv. Pavlu (*jak sám prozrazuje*), mu vlivem povahy extáze osvítilo jen

obecnou správnost textu, nikoliv skrytý význam. Poučenost se ubírala jinudy než zpět k hlubokému významu děje. Klíč k Jakobově existenci je např. utajen v žebříku, o němž je v textu Bible řeč, a v zápasu s Bohem. Jakobovým životem se líčí vzdálená cesta budoucnosti, cesta prudkého překonání sama sebe. Je to též styl Abrahamův a jiných patriarchů. Teprve dáme-li všechny dějové zprávy o nich dohromady, objeví se celkový obraz cesty. A s tím se asi Gamaliel při svém zasvěcování spokojil. Slovní poučení mu zřejmě nebylo ničím více než směrovacím prostředkem, kterým manévroval tak, aby se jeho žákům osvětlila ta část pravdy, kterou považoval za dané situace za nejdůležitější. Je totiž známo, že sice v každém pravém osvícení je obsažena celá pravda a vysvětlení všech tajemství, ale není v lidských silách si všechno zapamatovat. Chce-li zasvěcovatel způsobit, aby celkový dojem ze zasvěcení nebyl jen temný, tj. nerozlišený, jen ohromující svou vznešeností, ale nepřinášející nic konkrétního do paměti, musí napřed žáky slovně poučit o tom, co buď sám pamětně zachoval ze svého zasvěcení, nebo co považuje za nejdůležitější pro žáka, podle jeho založení. V Pavlovi vychoval božího bojovníka, a proto ho poučil o principech boje. Víme z následků, že si počínal výborně. O čem je žák předem poučen, to si snáze zapamatuje z celkové pravdy a to je potom konkrétním vodítkem na další cestě. Kdyby však žák nebyl takto odborně napřed připraven, stalo by se s ním při vnitřním přemožení Bohem jen to, co se stalo s převážnou částí křesťanských světců, kteří neměli odborného vedení. Jejich poznání bylo povšechně temné, jen tak důrazné, že i tak změnilo celý smysl jejich života. Tohle jsem zažil při svém prvním zasvěcení roku 1930. Když jsem se pak ale začal samostatně vzdělávat ve znalosti Písma a všech náboženství, vnášely další kroky do paměti vzpomínku na další části pravdy, které navazovaly na mé studium. Jinými slovy, studium mně připomínalo některou část toho, co jsem zažil roku 1930. Vzpomínal jsem si na to, co jsem zažil, a nebýt studia, nebyl bych si na to vzpomněl. To se děje dodnes. Ovšem ve studiu jsem nesměl polevit, postupující zasvěcení by nemělo na co navázat, a stalo by se jen obecně podněcující, ale zůstalo by temné, nic konkrétního by neřešilo. Za textem Písma by se mi např. neobjevil samočinně, bez mého úsilí, skrytý význam Písma. Kdyby se mně však stalo cílem zvědět tento smysl, zabrzdil bych celý vzestup. Pochopení skrytého významu Písem má zůstat jen jedním z podněcujících a vlastní program osvětlujících prostředků. Ví-li např. jaké je mé předurčení (*tj. nejvhodnější způsob cesty, nic víc*) a ví-li, proč je právě toto předurčení připraveno pro mě, není pro mě těžké pochopit předurčení Jakobovo a několika jiných lidí, ne

všech, protože si vzpomínám také jen na předem osvětlenou část cesty, např. studiem, rozjímáním, způsobem života, přístupem k lidem a k událostem zkrátka regulací, kormidlováním, které se čím dále tím více stává samovolným.

Řekl-li jsem, že stačí vědět, jaké je naše předurčení, tj. jaké jsou individuální nejvhodnější prostředky naší cesty, a to se dovídáme nejlépe postupujícím sebepoznáním, musím dodat, že se musíme pak těchto prostředků držet a jich soustavně používat. Sv. Pavel znal toto individuální zaměření jednotlivých církví, jimž psal své dopisy, epištoly. Lidé v těchto církevních společenstvích neznali tyto své individuální potřeby a nedostatky tak dobře jako jejich zasvětitel sv. Pavel. Nedivme se proto, že např. církvi efezské dává jinak zabarvené rady než církvi korintské atd. Do Efesu posílá kromě jiného poselství o předurčení, protože tam asi potřebovali více odevzdanosti, kdežto do Korintu píše nejkrásnější poselství lásky, aby dali přednost lásce přede vším atd. Pavlovy epištoly už nejsou tak úplně obecnými radami, s jakými se setkáváme na mnoha místech u Ježíše. Je to řada komentářů zabarvených podle tehdejších potřeb lidí na různých místech a v určitých, různých podmínkách se nacházejících. Nechci tím říci, že bychom se jimi nemohli řídit i my dnes, ale musíme se jimi řídit mnohem opatrněji než vlastním obecným předpisem podaným symbolikou Ježíšova života. *(Srovnej na jedné straně Ef 1, 9 - 11, Ef III, 11, Řím XI, 2, Gal III, 8, Řím VIII, 28 - 30 a na druhé straně sv. Pavel prozrazuje Korintským: "Ačkoliv jsem totiž nezávislý na všech, stal jsem se služebníkem všech, abych jich co nejvíce získal. I stal jsem se Židům jako Žid, abych získal Židy, těm, kteří jsou pod Zákonem, jako bych byl pod Zákonem - ačkoliv sám nejsem pod Zákonem - , abych získal ty, kdo jsou pod Zákonem. Těm, kdo byli bez Zákona, jako bych byl bez zákona - ačkoliv nejsem bez zákona božího, nýbrž jsem v zákoně Kristově, abych získal ty, kdo byli bez zákona. Pro slabé stal jsem se slabým, abych získal slabé. Všem jsem se stal vším, abych na každý způsob přivedl některé ke spáse. (I. Kor IX 19 - 23 a čtěte i dále, zvláště pak I. Kor XIII, kde opět potvrzuje učení Ježíše, že lásce se dá naučit, když praví: "Usilujte o lásku" - I. Kor XIV, 1).*

Ještě jednou k životopisu židovského patriarchy Jakoba. Z popisu života Jakubova ve Starém zákoně je patrné, že ti, kdo tento jeho život popsali, záměrně jej podávali tak, aby dokazovali, že Jakob si mohl dovolit cokoli a nemohl tím zrušit předem danou svou předurčenost. Totéž platí o životě většiny starozákonních patriarchů, o Abrahamovi, Šalamounovi, Davidovi, abych mluvil jen o největších. Ani jednoho z nich by např. katolická církev nemohla

uznat za svatého, a přece křesťanská tradice pohlíží na tyto patriarchy s velkou úctou a velkoryse přehlíží jejich velmi problematickou mravní základnu, přesně podle latinského úsloví: Quod licet Joví, non licet boví. Tato slepá poslušnost tradici je podivuhodná. S touto tradicí se však musíme umět vypořádat, protože se s ní před námi vypořádali všichni svatí, arci mnozí jen pro svou soukromou potřebu, jako sv. Bellarmin. Souhlasíme-li však dnes s přísnými požadavky Ježíšovými, které shrnul v pobídce "a nehřeš více", nemůžeme zároveň souhlasit s předurčenou vyvoleností, která dovoluje vyvolenému všechny hříchy. Kdekdo by se mohl omlouvat svou vyvoleností, což by odporovalo učení Ježíšovu, neboť v něm se ukázalo, co je to vyvolenost správně pojatá. Jak dopadl vyvolený národ, jak musel Ježíš svou vyvolenost tvrdě hájit skutky, ne hříchy. A my ho máme následovat. Některé pasáže Starého zákona jsou nepřikladné, a to pro záměr jeho pisatelů obhájit předurčenou vyvolenost. Sama historie jejich národa, nejen nynější, ale dávno minulá, by nás měla přesvědčit o tom, že tito autoři hájili chybnou věc. Je přitěžující okolností, že vyvolenost tam, kde bylo proti ní jednáno, nehájili s plnou otevřeností, nýbrž na událostech dokazovali, že nic se nestalo, když vyvolený hřešil ne všemi, ale přesně vypočítatelnými způsoby. Vyvolenost se tím nezrušila. Jako by stačilo zachovat formální věrnost Hospodinu, aby vyvolenost zůstala v platnosti. S tímhle tím jediným problémem, s potřebou zahladit a ze světa zprovdit toto falešné pojetí duchovní cesty, měl Ježíš jediné potíže, a proto daleko přísněji postupoval proti farizeům než proti velkým hříšníkům. Dařilo se mu hříšníky obracet, ale nedařilo se mu změnit mínění většiny farizeů a zákonů, protože oni se pohodlně zabydleli ve svém myšlení a založili na něm pohodlný život v blahobytu. Ježíšovi se podařilo obrátit Pavla, ale nemohl, a patrně nechtěl jej odvracet od úcty ke Starému zákonu, protože by pak sv. Pavel nemohl být vhodným nástrojem, který by působil mezi Židy. Konečně sv. Pavel sám velmi dobře vysvětluje své počínání, jak jsem právě citoval (I. Kor. IX, 19 - 23).

Pokročme dále v doplňování textu sv. Bellarmina. Nyní si probereme věty, které začínají slovy: "a kdo by rovněž nežasl..." Tedy dnes už nepotřebujeme ani žasnout, ani nepotřebujeme začít věřit v předurčení někoho ke spáse, druhého k zatracení. Dopomáhá nám k tomu vydatně pochopení Ježíšova života ve smyslu: "Příklad jsem vám dal", a to příklad, který nepřestává být příkladem ani v podrobnostech, a kdyby jím přestal být, byli bychom tak bezradní, jako pisatelé Starého zákona, když se utíkali k levnému vysvětlení předurčenosti, a nemohli bychom se

vyvarovat mnohých jiných omylů a chyb. Příznačné jsou také dvojznačné výklady jak u sv. Bellarina, tak i u sv. Pavla. Např. sv. Pavel praví v Řím VIII, 28: "Víme však, že těm kdo milují Boha, všechno napomáhá k dobrému, těm totiž, kteří jsou podle úradku povoláni." První část věty se drží jistoty lásky, do které byl sv. Pavel zasvěcen Ježíšem Kristem před Damaškem, ale od slov "těm totiž, kteří jsou podle úradku povoláni", dále, si vzpomíná na argumenty Starého zákona a nesnaží se obě části věty vytříbit odpovědí na problém: Buď milujícímu všechno napomáhá k dobrému, nebo jen někdy něco, když je to v úradku božím. Omlouvám ho však, protože nám vysvětlil svou těžkou pozici mezi dvěma žernovy, Židy doslova beroucími Starý zákon, a křesťany, kteří se nerekrutovali vždy ze Židů, nýbrž též z pohanů, a neznali Starý zákon (Viz I. Kor IX, 19 - 23). Nemohou však omluvit nikoho dalšího, kdo si bral ze sv. Pavla jen něco a spokojil se pak s tajemností tam, kde by bylo veškeré tajemství padlo, kdyby Ježíš Kristus ve všem zůstal příkladem a sv. Pavel ve všem jen jeho komentátorem. I zde musíme znát řád hodnot a musíme se jím striktně řídit. Jiné zacházení s učením Ježíšovým nás vede k nekonečným sporům a k objevování nových a nových záhad a temností, které však tím více mizí, čím jsme poučenější o Ježíšově příkladu a čím více se jím řídíme. Hledme na příklad Petru. Když třikrát zapřel Ježíše, vedli kolem něho zdeptaného Mistra. Mistr na něho pohlédl, ale více nemohl učinit, protože byl veden dál. Tento pohled připamatoval Petrovi, čeho se dopustil a hořce plakal. Sv. Bellarin má pravdu, že Ježíš vnukl Petrovi účinnou milost. Byl to rozhodující pohled, po němž Petr už dále nezapíral Ježíše, nýbrž zavrhl sebe, vnitřně zemřel. Vysvětlili jsme si už také, že není pravda, že by byl podle nějakého předurčení Jidáš zradil Ježíše, kdyby mu byl obdobným způsobem, jako pohlédl na Petra, nepředal při poslední večeři první sousto, které je v Orientu dodnes symbolem zvláštní milosti hostitele vůči soustem obdařenému. S tímto soustem předal Ježíš Jidášovi sílu k tomu, aby uskutečnil svůj záměr. Mohli bychom si dokázat, jak evangelisté na několika místech ukazují, že Ježíš musel podnikat mnoho akcí k tomu, aby se splnila předurčení proroků. Kdyby je byl nepodnikal, **ani jedno** by se bylo nesplnilo. To už dnes dokážeme pochopit ze záměrné stylizace života, kterou prováděl Ježíš, jako by mu proroctví starozákonních mudrců bylo soustavou styčných bodů na cestě, kterými, bude-li se řídit, dokáže provést svůj úkol. V tomto smyslu Ježíš nejdokonaleji naplňoval Starý zákon a v tomto smyslu měl k němu bezmeznou úctu, která hraničila se sebezničením a k sebezničení vedla. Tím dokázal pravdivost návrhů starozákonních mudrců. Kdežto pouhou formu,

literu zavrhl, protože ta nebyla výplodem mistrů, nýbrž odpovídala dobové potřebě lidu. Odmítl také tvrdost Mojžíšovu, protože i ona, jak se vyjádřil, odpovídala jen tvrdosti srdcí starých Židů z doby Mojžíšovy. Kde je pak předurčení proroky vyslovené, jak ho mylně chápala minulá pokolení? Jistě se ale pozastavíte nad tvrzením proroků, kteří předvídali i zavraždění mládětek i jiné události, na které Ježíš nemohl mít vliv, protože byl příliš mlád, a přece se ty věci staly bez jeho osobního přičinění. Také zavraždění mládětek je symbol, jehož smyslu máme nutně zapotřebí na své cestě. Připadá-li nám, že Ježíš nemohl působit, protože byl nemluvnětem, pak upadáme do toho nejhrubšího omylu, jakého se ustavičně dopouštíme nejen při luštění Ježíšova příkladu, ale i v celém svém životě a všichni beze zbytku, že se totiž mylně ztotožňujeme s tělem. Neblahé následky tohoto omylu jsem se už snažil vysvětlit v I. dílu SJ, nebudu toto vysvětlení opakovat. Je-li však tělo jen jedním, a to ničím nenahraditelným prostředkem duchovního vývoje, pak mu nepřiznávejme jinou úlohu, než úlohu jednoho z prostředků. Ježíš Kristus měl právě jako máme i my ještě jiné prostředky k tomu, aby prosadil, co bylo zapotřebí. Byl-li tělesně nemluvnětem, platilo přece o něm, co řekl: "Dříve než Abraham byl, já **jsem**." Byl i v době svého dětství věčnou všemocnou existencí, která měla k dispozici všechno, co potřebovala, také nástroje jako Herodesa, sv. Josefa a Pannu Marii.

Jen jeden lotr na kříži se obrátil k Ježíšovi. Nebyl předurčen, nýbrž učinil něco rozhodujícího co k němu obrátilo milost a moc Ježíšovu. Toto rozhodující máme učinit i my ostatní lotři.

Zvlášť prosté vysvětlení, které se obejde bez jakékoliv teorie o předurčení, je případ Henochův. Praví se o něm v Genesi V, 24: "A chodil Henoch stále s Bohem nebyl více vidín, nebo vzal ho Bůh." V předchozím verši 22 Genese V se totiž praví, že už dávno před tím, než byl tolik vzat Bohem, nebyl už viděn, neustále s Bohem chodil, a to celé desítky let, čili dá se říci, že stále dokonaleji chodil s Bohem, že vyvinul mnohaleté úsilí, jímž se nakonec tak bytostně spojil s Bohem, že nebyl více viditelný. Henoch je příkladem cesty k Bohu, kterou jsme si nazvali existenční, rozeznávající cestu existenční, se kterou úzce souvisí cesta činnosti, dále cestu lásky a cestu poznání.

Zvlášť pádný může připadat argument: "Co však řekneme o celých krajinách, z nichž některé ihned, druhé mnohem později byly povolány k víře, bez níž nemůže být nikdo spasen? Neb kdo nevěří, již je odsouzen". (Jan III, 18). Tento citát byl chybně použit, protože byl vytržen z úplného svého smyslu. Viz k tomu Jan V, 24 - 30 z Ježíšových slov: "Amen, amen, pravím vám, kdo slyší mé

slovo a věří tomu, který mě poslal, má život věčný a nepodléhá soudu, ale přešel již ze soudu do života. Amen, amen, pravím vám, přichází hodina, ano, už je tu, kdy mrtví uslyší hlas Syna božího, a když uslyší, budou žít. Neboť jako Otec má život sám v sobě, tak i Synovi dal, aby měl život sám v sobě. A dal mu moc konat soud, poněvadž je Syn člověka. Nedivte se tomu, neboť přichází hodina, kdy všichni v hrobech uslyší jeho hlas a vyjdou: ti, kdo činili dobré, vstanou k životu, a ti, kdo činili zlé, vstanou k odsouzení. Sám od sebe nemohu činit nic, jak je mi přikázáno, tak soudím, a můj soud je spravedlivý, neboť nehledá vůli svou, ale vůli toho, který měl poslat.."

V těchto slovech je dokonale vysvětlen princip předurčení. Kdo uslyší v hrobě hlas Ježíšův, vstane k věčnému životu, ne proto, že byl předurčen, aby slyšel, a jiný předurčen, aby neslyšel, a proto vstal k odsouzení, nýbrž že jeden činil dobré a proto slyšel hlas ke vzkříšení, a jiný činil zlé, a proto slyšel hlas k zavržení. Nazval-li Ježíš mrtvými všechny, kdo nejdou za ním, nebo nešli za ním, a na tom musíme trvat jako na správném hodnocení, pak tedy je také samozřejmé, že jejich hrobem jsou jejich těla, jakoby mohla být stejně dobře prostředkem ke vzkříšení, jak se praví jinde. Jen v tomto smyslu máme rozumět předurčení, že co jednomu je k zavržení, druhému je ke spasení, a není v tom nic záhadného. Marně si lámou lidé hlavu nad faktem, že prostě někteří lidé, ba celé krajiny, neměli příležitost slyšet slovo Páně, a proto budou zavrženi. Zapomínají na jiná slova Písma, že nevědomost hříchu nečiní, a tedy nemůže ani způsobit zavržení, tedy nemůže být příčinou zlého předurčení. Jedině jim zůstaneme dlužni odpovědi na otázku, "Jak tedy budou spaseni?" Necht' považují za jemné pokárání, nikoliv za výsměch, řekne-li se jim, že soudí podle těla, které vidí umírat, a nikoliv podle Ducha, kterého nevidí žít, a protože nejsou vědomými svědky jeho života, je jim celé dílo spásy tajemstvím. A tajemství je pro ně trestem proto, že mají po ruce prostředky, jimiž by se mohli, kdyby chtěli, vymanit ze své nevědomosti.

Ježíš měl osobní moc provést soud nad lidmi, a věru, neprováděl jej lehkomyšlně. S ním nastala hodina soudu pro mnohé, ale s ním tato hodina také odešla. Mluvil o svém osobním působení, jinak by byl přece lhal nebo se mýlil. Nenastal přece žádný všeobecný fyzický konec světa! Zanechal však po sobě historické, velmi pádné argumenty o tom, že co řekl, také se stalo, neboť měl moc nejen soudce, ale zároveň vykonavatele soudu.

Víte dobře, že plakal nad Jeruzalémem, protože znal svou moc proti níž se bez jeho svolení nemohla postavit žádná lidská moc.

"Jeruzaléme, Jeruzaléme, který zabíjíš proroky, a kamenuješ ty, kdo byli k tobě posláni, kolikrát jsem chtěl shromáždit tvé dítky, tak jako kvočna shromažďuje svá kuřátka pod křídla, a nechtěli jste. Hle, váš dům vám zůstane zpustlý."

(Mat. XXIII, 37 - 38)

I přistoupili k němu jeho učedníci, aby mu ukázali na chrámové stavby. Ale on jim na to řekl: "Vidíte to všechno?"

Vpravdě pravím vám: Nebude zde ponechán kámen na kameni, všecko bude rozbořeno."

(Mat. XXIV, 1 - 2)

Byl by se Ježíš pokoušel napravit jeruzalémské občany, kdyby bylo tak jako tak předurčeno, že Jeruzalém bude zničen? Zkáza Jeruzalému hrozila, ale nebyla by se uskutečnila, kdyby byl Jeruzalém šel za Ježíšem. Předurčení všeho druhu vypadá tak, že jsou připraveny události na různých úrovních, ale lidé sami rozhodují, ze které úrovně se budou události odvíjet a která úroveň událostí bude potlačena. Vlivem obecného tažení božího tu a tam na některé planetě někde ve vesmíru vyšlehnou plamen, který na naší Zemi má podobu lidského života. Tento plamen má moc dosáhnout až do nebe a propojit stvořené s nestvořeným, to je obecné předurčení lidstva, ale lidstvo samo se musí tvrdě přičiňovat o to, aby se to stalo. Proto je psáno: "Celý svět v těžkostech ku porodu pracuje, dokud ze sebe nezrodí Krista."

A co je ono stále mnou omílané všeobecné tažení boží? Nedá se jinak vysvětlit než jako všestranně působící láska, která, protože má záměr obecný a je prostá všech zájmů zindividualizovaných, je údělem všemu a všem, asi tak, jako slunce svítí na všecko. Jenže před sluncem může něco zůstat skryto tak, že slunce k tomu nemůže proniknout, kdežto této lásce nic neunikne. Proniká právě tak hmyzem, který pojídají ptáci, jako zpěvem skřivánčím. Tohle člověku zůstává tajemstvím, dokud sám se neponoří do oceánu božské lásky. Hranice všech tajemství se však neustále posouvají. Ani sv. Pavel, ani sv. Bellarmin nemohou

za to, že vlivem poměrů nebyli vybaveni rozumovým poznáním tak, jako je člověk dnešní doby. Ježíš musel postupně, a to tři roky, vybavovat své učedníky něčím, co bychom mohli nazvat rozumovým uznáním faktů, jakými byly např. zázraky, které dělal, a moudrost, jakou vynikal. Kdyby to byl neudělal, byl by Duch svatý, seslaný po jeho odchodu z pozemského života, nezpůsobil v učednících nic více než úžas a jistotu o věčném životě.

Mám zjištěno, a to je zjištění velmi závažné, že podle toho, s jakým kdo věnem vstoupí do stavu osvícení, s tím odtamtud vyjde, ale jeho věno bude osvícením jen mnohonásobně zvětšeno, ale i tak zmnožené bude se dotyčnému jevit jen jako nepatrná odnož moudrosti, ze které pochází. Přístup k této základní moudrosti pak už bude snažší, ale to ponechme zatím stranou. Chtěl-li člověk dosáhnout osvícení pomocí toho, co ví, tj. jednal-li by vypočítavě, osvícení by se nedostavilo, a zbytečně by se divil, proč se nedostavuje. Nikdo, kdo zažil osvícení, do něho nevstoupil s nejmenším tušením, že se dostaví. Všechno, co před tím člověk poznal a co věděl, vkládá člověk do osvícení neúmyslně, samovolně, nečítaje to, nemysle na to, aspoň ne v okamžiku osvícení. Spíše byl v té chvíli prázdnou nádobou, na jejímž dně někde hluboko, bylo všechno to, co se potom rozmnožilo osvícením.

Je důležité, že všechno, co se člověk může zde na světě dovědět, není nic jiného, než co se mu předkládá k víře. Není rozhodující, že si to nepřiznává, a že své vědomosti přednesené smysly a zpracované rozumem nepovažuje za předměty a obsah své víry... několikrát jsem už vyložil a popsal, že tomu tak je, nebudu se opakovat. Důležité je, že osvícení, nebo jen zázrak, se dostavují, když se člověku předloží něco nového z jiné kategorie víry, a jestliže člověk uvěří tomu novému, stane se, čemu říkáme nepřesně zázrak, nebo nastane osvícení. Proto mohl Ježíš říci: "Víra tvá tě uzdravila." Za obdobných okolností se dostavilo osvícení tří učedníků na hoře Tabor nebo osvícení Petrovo, že Ježíš je Syn Boha živého. Vkládá-li člověk do své víry touhu po uzdravení a dovede-li se pomocí této víry někomu odevzdat, o kterém věří, že jej uzdraví, proběhne zázrak uzdravení, který přesahuje meze normálního uzdravení. Nic více se nestane. Sv. Pavel vložil do svého osvícení před Damaškem neúmyslně a nezáměrně všechno, co se dověděl od Gamaliela a celou svou minulost se všemi svými činy. Byl to obsah jeho víry, který ho vedl k pronásledování křesťanů. Byla to víra prokazovaná skutky, proto byla velmi účinná. Tohoto vloženého věna se nemohl nikdy úplně vzdát, protože by byl bez něho nemohl přesvědčit Židy, aby uvěřili v Krista. Nemějme mu to za zlé, i když se nám někdy jeví jako

přítěž, kterou s sebou vláčel. I my, budeme-li osvíceni, potáhneme za sebou vědomosti, kterých jsme dosáhli před osvícením, budeme jimi poznamenáni. Ježíš upozorňoval však i na takový druh světské moudrosti, pro který není možno nabyt pravou duchovní moudrost. Všechno ostatní je břemenem, které napřed neseme sami pro Krista, a to jen na chvíli, a pak je nese Kristus za a pro člověka, aby člověk zůstal srozumitelný pro své bratry. To je naše sladké předurčení.

Přečtete-li si pozorně, co jsem napsal, víte, proč může být spasen, kdo uvěřil v Krista, a proč sám sebe zavrhuje, neuvěřil-li v něj, a v jakém smyslu se zavrhuje, že totiž zůstane "v temnotách vnějších".

Ježíš učil víře z lásky, a té mohl učit jen tak, že sám konal skutky lásky, a ty, které učil, vedl od počátku ke konání skutků lásky.

Jak se pak vypořádat s myšlenkou snad neprávem připisovanou svatému Augustinovi: "Credo quia absurdum" ("Věřím nepochopitelnému"), kterou vyslovil Terulianus (160-222), církevní otec) ve spisu De carne Christi. Augustin pouze učil, že co je vlastní víře, tomu se má věřit aniž je nutné rozumět. Učedníci, kteří začali dělat zázraky, nevěděli, jak se mohou dí, neuměli je dělat, jen věřili v moc Ježíšovy síly, kterou je vybavil. Také Panna Maria nevěděla, kterak se může stát, že porodí syna, když muže nepoznává. Stačilo, že uvěřila slovům andělovým, kterými jí byla zvěstována boží vůle a boží moc. Účinná víra je vnitřní jistota o moci, v něco, čeho člověk není schopen. Ježíš této víře učil soustavně, a tam kde by byl nemohl tuto jistotu v lidském nitru vzbudit, pomáhal člověku nějakou lidskou pomůckou. Nabádal např. učedníky, aby jeho jménem, v jeho jménu prováděli zázraky. Dokud nepozbyli jistoty o moci Ježíšova jména (*chtěli byste asi ode mě číst raději slova: dokud neztratili víru v moc Ježíšova jména. Záměrně jsem však volil pojem "jistota", protože Ježíš se snažil v nich vzbudit jistotu svým příkladem, snažil se jejich víru dovést až k jistotě*), vyvolali jeho moc a provedli zázrak. Jakmile je však přemohl pohled na nějaký příliš těžký případ a začali uvažovat o situaci, až se jim začala jevit jako beznadějná, přestalo jméno Páně působit a oni se vraceli s nepořízenou k Ježíšovi. Ten je pokáral z malé víry, a tím se dovídáme, čím jejich víra byla. Někdy bylo zapotřebí určitého času, aby víra dozrála v jistotu a nabyla vrchu nad lidskou bytostí. Takový byl případ slepce, jemuž Ježíš namazal oči hlínou smíšenou s Ježíšovou slinou a kázal mu, aby si šel oči umýt do jakéhosi rybníka, pak že prohlédne. Takový byl případ Pavlův před Damaškem a jiné.

Záměrně jsem snesl tolik argumentů, abych vám ukázal jednu z metod, při níž víra zraje, ani nevíme jak. Stane se vám, že budete mít jednou jistotu o něčem, o čem jste si ani netroufali být někdy přesvědčeni. Důležité však je, **abyste bez prodlení praktikovali, v co jste uvěřili.** Víra, kterou jste nabyli, zase odejde, protože je překryta praktikováním jiné víry. Přemýšlejte, kterou víru, nebo jaké přerozdílné druhy věr praktikujete v běžném vědomí a do jaké míry stojí v opozici k víře v Boha a v jeho moc.

Za dob Ježíšových se lišily podmínky pro vzbuzení víry od dnešních. Také víra v různé magické praktiky byla obecná. Tyto prostředky k uvěření dnes už nejsou k dispozici. Na druhé straně za nejmoudřejší a vlastně za jediné moudré byli považováni tehdejší teologové, farizeové a zákoníci, což bylo nesprávné mínění lidu, proti kterému Ježíš tvrdě bojoval. Dnešní teolog nemá ani postavení středověkého teologa. Není považován za nejmoudřejšího a málokdo mu věří. Odpadá tedy překážka jednoho druhu neživé víry, která spočívala v tom, že rozumová znalost Písma byla považována za jakýsi druh posvěcení. Ježíš jasně odhalil, že jím není: "Velebím tě Otče, Pane nebe a země, že jsi skryl tyto věci před moudrými a učenými a zjevil je maličkým. Ano, Otče, protože se ti tak zalíbilo." (Mat XI, 25-26). Ježíš se nesnaží vysvětlovat, proč se Bohu zalíbilo, skrýt tyto věci před moudrými a učenými, protože měl za správné, vypořádat se s tímto druhem lidí osobním stykem s nimi. Tehdy za moudré a učené platili zákoníci, tj. učitelé, vykladači Zákona. Svě zákoníky měli farizeové i saduceové. Farizeové představovali vedoucí židovskou stranu. Usilovali o čistotu Zákona a tradice. Kdežto saduceové patřili ke konzervativní kněžské straně. Byli odpůrci farizeů. Podle nich člověk závisel jen na vlastní vůli. Nevěřili ve zmrtvýchvstání. Nemůže být pochyb o tom, že Ježíš dovedl vysvětlit zákoníkům, proč se Otci nezalíbilo odhalit jim pravou moudrost. Ostatně, co není obsaženo v citované větě, je obsaženo jinde na mnoha místech Nového zákona. Proto zevšeobecnění argumentu "Bohu se zalíbilo" je chybné, neboť Ježíš se vyjádřil jen tak, jak stačilo pro daný okamžik. Takové výroky potom rozvádí, uvádí na pravou míru, dále vysvětluje. To platí zejména o výrocích o víře. Už jsme si ukázali, že víra sama oddělená od lásky, nestačí, i když některé výroky Ježíšovy, kdyby se násilně vytrhly z kontextu, daly by se vyložit tak, jakoby víra ke spáse postačila. Vytržením jedné myšlenky z celkového smyslu Ježíšova učení se křesťané dopouštěli dokonce zvěrstev a ospravedlňovali je Ježíšovými výroky. Podobně je tomu s předurčením. Výroky o něm nesmějí být vytrženy z láskyplného kontextu Ježíšova života. Učení Ježíšovo je nutno brát zásadně

celé. Kdo část jeho vydává za celek, dává najevo, že nikdy mu nebylo dopřáno vstoupit do onoho stavu poznávání, v němž poznáváme celistvě, a všechny, i ty nejmenší podrobnosti z tohoto celku logicky vyplývají. I když takto poznanému člověku nemusí být znám text Zákona tak dobře jako tomu, kdo jej zná "podle litery", i kdyby ho nečetl, je mu znám jeho pravý duch. Takto poznaným se stal sv. Pavel před Damaškem. Teprve tou chvílí se stal pravým učitelem Zákona. Ovšem nemohl učinit nic více než jej komentovat. Nepotřeboval k němu nic přidávat, ani z něho něco ubírat. A jak sám přiznává, komentoval jej podle potřeby lidí zatížených různými tradicemi, jedni židovskou, jiní pohanskou.

Způsob poznávání, o němž zde mluvím, je jedním z hlavních znaků spojení s Bohem, onoho znovuzrození z vody a Ducha, které si žádal Ježíš od svých učedníků. Většina zákoníků se chtěla spokojit se znalostí litery Zákona a tak s plněním jen litery. Marně jim Ježíš dokazoval, že to při nejmenším nestačí, ale navíc, že to způsobuje zanedbávání a překračování Zákona. Zřejmě malá jejich část byla ochotna jít za Ježíšem, ale tak jako farizej Nikodém, nerozuměla, co od nich vlastně Ježíš chce. Celé křesťanstvo se dnes nachází ve stejné situaci. Už neví, co od nás Kristus chce, a už mu nerozumí. Neříkám tím, že je někdo, třeba já nebo kdokoliv jiný, schopen svými silami porozumět tomu, co od nás Ježíš chtěl, abychom uskutečnili, ale dal nám do ruky prostředky, které se dají shrnout jejich smyslem do věty: "Udělat v sobě místo pro Krista." Kdo to učiní, ten se stane svědkem toho, že moudrost boží do něho vstoupí společně s láskou, a od té chvíle může mít dojem, že ho nějak podivně Bůh předurčil k tomuto poznání a k této lásce, protože dobře ví, že si takové dobro nezasloužila že není jeho. Tentýž dojem mají okolní pozorovatelé a nacházejí dokonce levnou výmluvu pro svou tupost, vždyť nebyli předurčení, nebyli vyvoleni. Ve skutečnosti neudělali v sobě místo pro Krista. Sv. Pavel mluvil o předurčení pro ty, kteří v ně věřili, jak sám přiznává, jelikož všem chtěl být vším (Viz I. Kor IX, 19-23) a nepřál si v nikom vzbuzovat pochybnost, že by něco vyvracel, v co věřili. K nám dnes by sv. Pavel mluvil také tak, jak potřebujeme, vycházel by z naší pozice, a mluvil by tak jako kdysi k Athéňanům, ve jménu neznámého "Boha" a přinesl by Ježíšovo poselství lásky, neboť dobře věděl, že právě ono poskytuje v člověku nejvíce místa pro Boha. Nemluvil by o předurčení, protože by před sebou neměl Židy, kteří věřili v dávno předurčenou vyvolenost svého národa, a nebylo správné jim tuto víru brát. Vždyť co si o sobě mysleli Židé, může si právem o sobě myslet každý, kdo chce dojít spásy a přitom dělá vše, aby podle toho stylizoval svůj život, aby se choval jako člověk

na cestě k Bohu. Vysvětlili jsme si, že vyvolenost trvá jen tak dlouho, dokud se člověk chová jako vyvolený, a že požadavky na něho kladené se postupně zvyšují, takže i kdyby se v jeho stáji (*těle*) narodil Spasitel, ztratí ho a ukřižuje je, bude-li chtít si ho přivlastnit.

Kromě Židů, kteří věřili ve svou vyvolenost a mylně se domnívali, že jim spadne do klína, poslouchali sv. Pavla jiní národové, kteří téměř bez výjimky věřili v převtělování, ve víru za sebou následujících životů, jimiž se člověk postupně tříbí. Způsob života v předešlém životě předurčuje, podle této víry, úroveň následujícího života. Ani tuto víru si nemohl dovolit sv. Pavel lidem brát, protože ji mohl použít pro svůj úkol v tom smyslu, že byl k těmto lidem poslán, protože si to zasluhují vlivem svých předcházejících životů. Ve skutečnosti věděl, že měl jít všude bez rozdílu, jak radil Ježíš svým učedníkům, protože nezáleží ani na předešlých životech, ani na nějaké zvláštní vyvolenosti, nýbrž na tom, jak se člověk zachová. Ježíš řekl učedníkům: "Když vás někdo nepřijme a nebude chtít slyšet vaše slova, vyjděte ven z toho domu nebo města a setřeste prach svých nohou." (Mat X, 14). A při té příležitosti se jasně vyslovil o tom, že takoví lidé sebe krutě odsuzují (Mat. X, 15).

Samotná víra v převtělování je lidové, vulgární podání skutečnosti, že od Boha přicházíme a k Bohu se vracíme, ať chceme či nikoliv, v tom je naše předurčení platné pro všechny, a jiného předurčení není. Ani dnes, kdy máme k dispozici různé vývojové teorie, nejsme schopni zjistit, proč se život na Zemi vyvinul až po lidský organismus. Našemu dnešnímu člověku neslouží ke cti, že se smíruje s domněnkou, že všechno se vyvíjelo náhodně a samovolně, nanejvýš pomocí pudu sebezáchovy a pudu udržení rodu, tam kde už šlo o vyspělejší formy živočišného života. To je víra ještě naivnější než že Bůh stvořil člověka ke svému obrazu, a proto je nutno si Boha představovat lidsky, jako dokonalou lidskou bytost. Pomyslíme-li, že kromě víry, jejíž obsah byl zapsán ve Starém zákoně, existovala ještě obecná víra v převtělování, a to nejen u Židů, ale i v celém Blízkém východě, v Indii a v Číně, uznáme, že člověk tehdy nežil v tak pusté beznaděži jako dnešní, který věří, že smrtí všechno končí.

Je známo, že Starý zákon nepsal nic o obsahu lidové víry, jejíž součástí byla víra v převtělování, nýbrž psal jednak pro obecné použití, jednak pro použití těch, kteří dovedli číst, řekli bychom číst mezi řádky. Středověká kabbala nám zachovala aspoň část tohoto systému čtení. Lidová víra, nezapsaná ve

Starém zákoně, však do něho prolínala a jejího vlivu nezůstal ušetřen ani Nový zákon. Tím se dá vysvětlit, že se Ježíš nezastavil nad tím, když se setkal se slepcem, který byl slepý od narození, a Ježíšovi učedníci se ptali: "Kdo hřešil, ten člověk nebo jeho rodiče, že se narodil slepý?" (Jan IX, 2). Učedníci tedy věřili, že viny z předcházejícího života mohou v dalším životě přinést slepotu od narození. Zřejmě se v převtělování běžně věřilo. A tady se setkáváme s další podobou předurčení.

Tehdy při setkání se slepým od narození Ježíš nenapomenul učedníky, že chybně věří v převtělování a jeho následky, nýbrž řekl: "Nehřešil ani on ani jeho rodiče, ale mají na něm být zjeveny skutky boží..." (Jan IX, 3). Řekli jsme si, že tohoto slepého neuzdravil okamžitě, nýbrž, plivl na zem, udělal z prachu a hlíny bláto, potřel mu tímto blátem oči a řekl mu: "Jdi umyj se v rybníce Siloe (to jméno znamená "Poslaný". Odešel tedy, umyl se a když se vrátil, viděl. (Jan IX, 3, 6, 7)

Srovnejte si tento výrok s tím, co právě před ním učinil. Daroval světlo slepému od narození. Připadá nám, že naznačil, čeho jsme svědky. Až tu na světě nebude ani on, ani jeho učedníci, nebudou se dít zázraky jako tamten a lidé půjdou světem podle svého předurčení z minulých životů a nebude z tohoto osudu vyhnutí. To však by znamenalo zároveň konec účinku poselství jeho lásky. Nezapomeňte však, že také řekl: "Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich." (Mat XVIII, 20). Toto opětivé ztělesnění právě uprostřed nás trvá na věky. My jsme si už vysvětlili jinde, proč se toto zpřítomnění moci Ježíšovy uskutečňuje jen tam, kde k němu spolupůsobí dva, nebo kde aspoň prostředek je tím druhým. Zde stačí říci, že jeden bez druhého nemá do koho by se vtělil, do koho by vyšel ze sebe, a proto není prost sama sebe. Není-li od sebe vyprázdněn, není v něm místa pro moc boží, ona v něm skrze něho nemůže působit.

Toto tvrzení je postaveno jednak na Ježíšově výroku (*např.* "Cokoliv jste učinili nejmenšímu z bratří mých, mně jste učinili."). Jednak na vlastní zkušenosti (*Když jsem se vzdal svého života v koncentračním táboře a trpně jsme se odevzdal do rukou gestapáka, v domnění, že mě zabije, začal jsem kromě jiného zřetelně existovat v něm a potom ve všech, kterým jsem mínil pomoci. Dokonce gestapák byl tím druhým, který mi pomohl zbavit se sama sebe.*)

V této fázi výkladu mně však jde o to, abych na další ukázkou zkonkretizoval dosud jen obecně podaný rozdíl mezi Bohem a

jeho projevy. Je nutno rozlišovat mezi zákonodárcem a jeho zákony. Toto rozlišení jen velmi těžko chápali už staří Židé. Pro tuto potíž celý Starý i Nový zákon je popisem jen projevů božích, a ničeho hlubšího. Takový způsob psaní sice nekladl velké nároky na pisatele, za to však velmi ztížil pochopení vnitřního smyslu napsaného. Ukáži to aspoň na jedné závažné události (*projevu božím*) zvláště, i když se snažím dostávat se soustavně za projevy do neprojeveného tím, že vykládám skrytý význam celého počínání židovského národa a potom Ježíšova života. Vykládám, co je za dějem, a to jsou stavy, jejichž jedním projevem je také čas a prostor a vše, co se v něm odehrává, přerůzné děje. Dokud se lidé spokojili s líčením projevů, s různými historiemi, a tyto jim nebraly víru ve stavy, které za nimi zůstávaly skryty, dala se udržet jakás takás rovnováha mezi starostmi (*zabýváním se ději*) a mezi svatou bezstarostností (*stavem*), které je nutně zapotřebí, aby člověk vešel do věčného života. Stačilo kdysi také, aby se víra v Boha předkládala zcela ve shodě s líčením dějovým, jako víra ve všemohoucí a vševědoucí bytost, i když ti, kteří tuto víru lidem předkládali, pokud náleželi k duchovní elitě, věděli, že stav symbolizují bytostí nebo dokonce dějem, např. dějem o stvoření světa a lidí. Ani Ježíš se nemohl vyjádřit ve své době srozumitelněji o této věci než slovy: "Jsem menší než Otec." Projev Boha je vždycky méně než Bůh sám. Představte si, v jakém obtížném postavení se ocital, když vnitřně zažíval stav "já a Otec jedno jsme" a zevně se jevil lidem jako oni, jako od Boha a od všech oddělená bytost.

Bůh je pro mne stav lásky, stav vědomí, stav poznání, stav existence, toho jste si už jistě všimli. Proto jsem schopen Boha definovat, kdežto ti, kteří tvrdí, že nelze, mají pravdu, pokud Boha chápou jako bytost, a také já, pokud se ode mne bude chtít, abych Boha definoval jako bytost, budu tvrdit, že Boha nikdo nikdy definovat nebude a nemůže. Chápete už, v jakém smyslu.

V tomto dílu SJ jsem si však vybral za úkol zpřístupnit pochopení cesty lásky, tedy cesty do stavu lásky, nic více, právě jako v minulém dílu SJ jsem definoval cestu činnosti do stavu činnosti, tj. do stavu existence. Pohyboval jsem se s výkladem stále v kruhu okolo existence, nyní učiním totéž a budu kroužit okolo lásky. Budete tedy v textu shledávat zase mnoho nápovědí, které nebudou dopovězeny, protože budou představovat výrůstky z tohoto kruhu do jiného kruhu, o kterém nemíním mluvit, abych vůbec zůstal napřed na půdě vytčeného úkolu. Jednu z takových nápovědí, potřebných k podpoře víry, bez níž se láska neobejde, právě nyní chci napsat.

V této chvíli je totiž nutno trochu nahlédnout do Starého zákona tam, kde se líčí, jak se Jakob připravuje na setkání s Ezauem. Střetnutí s ním nemuselo být snadnou záležitostí. Mohl při ní přijít o život. Zmocňovala se ho bázeň, a zmalomyslně. Byla noc a on se ocitl sám, a tu tam byl náhle někým napaden. Ten kdosi s ním potom zápasil celou noc. Když ten někdo viděl, že Jakoba nepřemůže, poranil mu aspoň kyčelní kloub a poznamenal ho na celý život. Protivník pak žádá Jakoba: "Pusť mě, vzešla jitřenka!" Jakob odpovídá: "Nepustím tě, dokud mi nepožehnáš!" Útočník odpovídá: "Nebudu tě už jmenovat Jakob, nýbrž Izrael, to znamená Zápasí Bůh, neboť jsi úspěšně zápasil s Bohem i s lidmi a obstál jsi.." Jakob dále naléhá: "Oznam mi přece své jméno!" Neznámý však odpovídá: "Proč se ptáš na mé jméno? Postačí ti mé požehnání" a požehnal mu. "Nové jméno bude zárukou tvého vítězství", řekl neznámý a odstoupil od Jakoba.

Pokud se při takových událostech ustrne s výkladem u pouhé události, nic se nevysvětlí. Ani kterákoliv jiná událost, kterou bychom mohli označit obecně jako zázračná, pokud opravdu zázračná byla, rovněž se nevysvětlí, zůstaneme-li jen u události. Není divu, že celá řada "odborníků uznala tyto události za vymyšlené, přidané nebo aspoň zveličené a přehnané. Tito vykladači jsou ve svém vykladačském oboru katy, a jsou na nejlepší cestě odpravit náboženskou zkušenost. To jim nesmí být dovoleno, protože bez té by se lidstvo ocitlo na nakloněné ploše. O lidech s náboženskou zkušeností se Ježíš právem vyjádřil slovy: "Vy jste solí země."

Celý děj dramatického zápasu Jakobova je zevní výslednicí vnitřní proměny, která tehdy v Jakobovi probíhala. Tato proměna se dá nazvat přechodem z nižší úrovně poznání, na které člověk má právo se cítit ústředním činitelem, na vyšší úroveň poznání, na níž už i ve vědomí člověka "Zápasí Bůh", tj. činitelem je Bůh.

Proč během té jedné temné noci proběhl tak krutý zápas? Koho přemáhal Jakob, a kdo a jak byl přemožen? Dejme se cestou nejsnazšího pochopení. Už rostlina bere ze země živiny, ze slunce teplo a záření, ze vzduchu jeho součást atd. Zdánlivě stojí na místě a svou "starost" o potomstvo projevuje vypouštěním semen kolem sebe apod. Čeho je sama schopna, k tomu má prostředky, čeho není schopna, k tomu nemá prostředky, to nezpůsobí. Zvíře už vědomě jde za potravou. Je činitelem v daleko větší míře než rostlina. Člověk je činitelem ještě v daleko větší míře než rostlina a zvíře. U všech jmenovaných je Bůh činitelem především v tom smyslu, že bez vědomí rostlin, zvířat a lidí způsobuje vývoj k vyšším formám života, z nichž nejvyšší

formou života je člověk. (*Je-li Bůh stav, pozastavte se nad jeho vlastnostmi a projevy*). Avšak už i během tohoto tažení vzhůru přicházejí noci, z nichž nám nejbližší je spánek. Už v Genesi se mluví o divném druhu spánku, za něhož Bůh z Adamova žebra vytváří Evu. Láká mě to napsat o tom traktát, ale musím odolat. Všude kolem sebe jsme svědky podivných spánků, za nichž se z kukly rodí motýl, za nichž lidské embryo prodělává během devíti měsíců celý vývoj života na zemi od jeho prvopočátků až po lidský život, a nakonec k němu s pláčem procítá. To všechno však se děje jako by v temné noci bez vědomí toho, s nímž se to děje. Teprve Jakob v té temné noci nespí, je plně vědomý. To je důležitá nová kvalita noci. Kdyby byl spal, byl by se stal mocnější zase sám, jako je mocnější motýl než kukla, jako je mocnější člověk než jeho zárodek atd. Obdobně a právě tak si uvědomujeme, čeho je např. schopna tak zvaná neživá hmota v rostlině atd. U Jakoba nastal zlom ve směru tohoto vývoje. Jakob vítězí tím, že se mocnějším stává Bůh, kterého přemohl, rozuměj přemohl jeho dosavadní způsob předávání moci, kdy se projevovala jen prostředně, přes organismus, nikoliv přímo. Dokud se děje jen to, člověk může nanejvýš jen věřit v Boha, nic jiného nedokáže. Jakmile však začne poznávat, že Bůh je činitelem, nepotřebuje věřit, překonal fázi víry, začal být vědoucí ve smyslu "ach, tak, Bůh vítězí nad nižšími formami života, Bůh přivádí na svět stále vyšší formy života, až se vyskytne jedna, ve které se může poznat toto působení."

Jakobovi jako prvnímu mezi Židy byla vysvětlena perspektiva lidstva. Další vývoj nemá jít směrem dosavadním, že se objevovaly a vznikaly stále vyšší formy života, až se objevil člověk, (*Tento směr vývoje Jakoba oné noci přinesl něco nového. Jakob v sobě překonal tvůrčí funkci boží.*), nýbrž má přejít do nové kvality vědomí u člověka, která by se dala pojmenovat kralováním božím, v člověku. Odtud výrok Nového zákona: "Celý svět v těžkostech ku porodu pracuje, dokud v sobě nezrodí Krista." Tento porod v sobě zažil Jakob. Srovnajte také se začátkem evangelia sv. Jana, kde se mluví o Slovu, skrze něž všechno povstalo (*to je dosavadní fáze vývoje*), ale těm pak, kteří je přijali, dal moc stát se dětmi božími, které se narodily z Boha. Jakob - Izrael se stává dítětem božím, za kterého bojuje bůh, jeho Otec, a řečeno nesymbolicky, v Jakobovi nabývá vrchu vědomí, že stav tvůrčího vývoje přešel do stavu permanentní komunikace s věčným životem. Místo aby něco neznámého ve smyslu potomního stavu správně definovaného jako protivník, tím že způsobovalo vývojový pohyb kupředu, zabraňovalo vyššímu poznání, toto něco prodlévalo svým požeňáním (*Jakob je nepustil, dokud Ono něco mu nepožeňalo*

předáním nového jména, nového smyslu života) v jeho vědomí. Nástup tohoto vědomí z hlediska nového osobního poznání znamená největší převrat v historii stvořeného, neboť stvořené se dostává vědomě po bok nestvořeného a poznává prioritu nestvořeného ve všem.

Zatím všechno, čeho jsme svědky na tomto světě, pokud jde o živé tvory, je zařízeno na dosahování něčeho z tohoto světa. Už objevení zázračného faktu, že náš organismus je obecně předurčen, nikoliv jen ve výjimečných případech, k tomu, aby se stal odrazovým můstkem při skoku do věčného života, nám ukazuje netušené perspektivy. Na nás pak už jenom je, abychom se této možnosti chopili. Případ Jakobův nám jedinečně vysvětluje, jak to máme učinit. Máme co činit v tomto příkladu s opravdu školským případem správného, příkladného postupu. Jakob nenapadá Boha, Jakob se ho nechápe, nýbrž sám je Bohem přepaden, jak se mu to jeví, a jen se brání a bojuje, aby nebyl přemožen. Jeho vítězství má zcela novou povahu. Protivník ho napadá, ale on se pak protivníka nespouští. My si počínáme opačně. Za Bohem jdeme a co chvíli se Boha spouštíme. Jsme dorážejícími, klepajícími, a pak ovšem musíme počkat, až nám bude otevřeno. U Jakoba tomu bylo jinak. Vystihl podmínky (*aniž o tom věděl*), za nichž i vy budete Bohem napadeni. Obecně by se dalo říci: Půjdete-li nazpět proti toku stvořeného, a ten je charakterizován, jak jsem před chvílí uvedl, uchopováním, přestanete-li uchopovat a vystihnete-li kteréhokoliv z blahoslavenství, jak je uvedl Ježíš v kázání na hoře, nelekejte se, objeví se Bůh, jako váš protivník, který s vámi začne bojovat. Pro obrovskou moc, se kterou se setkáte, nebudete pochybovat, že jde o nadlidskou bytost, ale mýlil se jak pisatel oné scény, tak i vy. Nebude to Bůh, který se proti vám postavil, nýbrž stav přetížení, který se vám bude jevit jako nepřekonatelný, protože nebudete vědět, kde se vzal. Když startuje kosmonaut do vesmíru, ví, kde se vzal stav přetížení, je na něj připraven, ale vy nevíte, že jste provedli něco obdobného jako kosmonaut. Dosud jste se duševně pohybovali stále směrem k sobě, a nyní se začínáte pohybovat od sebe, ale bez vědomého záměru. Jakob opustil svá stáda, svou rodinu uprostřed temné noci, nevěděl, zda nebude bratrem přepaden on i jeho stáda. Udělal před tím vše, co mohl učinit pro bezpečnost svou i svých lidí a stád, ale více učinit nemohl! Netušil, že se ocitl na pokraji nevlastnění, že nabral opačný směr, než jakým se ubíral dosud, než uchopování. Je zajímavé, že tento pokus se uskutečnil bez záměru prorazit jím do věčného života, do zdroje veškeré moci, do zdroje nejvyššího možného požehnání.

Jakob se pokoušel o jediné, o usmíření se svým bratrem. Proto smím mluvit o pokusu. K tomuto usmíření však nemuselo dojít, kdyby byl Jakob dávno před tím nezískal před svým starším bratrem prvorozenství, které mu podle masa nenáleželo, jak se vyjádřil sv. Pavel. Tuto motivaci bychom mohli nazvat příčinou vzdálenou, tj. působící dlouhodobě, nepřímo, nikoliv bezprostředně. Těchto nepřímých příčin, které se v našem životě hromadí, až způsobí nějakou událost, jejíž jen bezprostřední příčiny poznáváme, jest obvykle mnoho a musí jich být mnoho, aby z nich mohla vzejít nějaká bezprostřední příčina (*viz české přísloví: Tak dlouho se chodí se džbánkem pro vodu, až se ucho utrhne.*) Nejběžnější ukázkou dlouhodobého stádání nepřímých příčin je stárnutí nebo náhle propuknuvší akutní stadium nějaké choroby, ale nemusí jít jen o negativní jevy, nýbrž o jevy velmi pozitivní. Dozrávají i události z našeho hlediska příznivé. V těchto dlouhodobých příčinách mohli bychom zase s velkým užitekem rozeznávat jakési semenné, prvotní a následné, druhotné příčiny. S tak jednoduchým, školským případem jako u Jakoba, se setkáváme málokdy, a proto se uchylujeme pohodlně k chybnému úsudku, že jde o nevyzpytatelné řízení osudu, o předurčení. Nemusí jít v našem životě o tak očividné semeno, jako bylo podvržení Jakoba za prvorozeného Ezaua. Proto Ježíš mluvil o jednom z nejmenších semenek, z něhož vyrůstá strom. Nepatrnou víru bychom neměli na **cestě lásky** podceňovat (*Nezapomínejte, že v tomto dílu SJ mám na mysli jen a jen cestu lásky, a proto vám bude připadat, že mluvím jinak než dříve. Nesnažím se však vystihnout nic jiného než prameny lásky*). Avšak žádná, i sebe pádnější základní příčina nemusí vést k řetězové reakci, jaká nastala u Jakoba, nepříčiní-li se o to sám člověk. V rozhodné chvíli, kdy se Jakob utkává s Bohem, nastávají příhodné podmínky k tomuto utkání proto, že Jakob je dokonale vnitřně sjednocen ve vůli usmířit se s bratrem. Postupně, dříve než se odhodlává před něj předstoupit, posílá před sebou posly s hojnými dary a se vzkazem, že přicházejí od **služebníka** Jakoba. Je patrné, že přes všechnu ostražitost, kterou zachovával, je ochoten za usmíření zaplatit svým majetkem. Proto se vůči bratru vyjadřuje jako služebník, který přece nic nevlastní z toho, čím disponuje. Rozhodnutí usmířit se s bratrem dozrává v Jakobovi po léta, až jednoho dne dozraje do konkrétního obsahu, který on uskutečňuje. Nikdy bychom se nedozvěděli, jaké rozhodnutí té noci učinil, kdyby po něm nebyla následovala ona událost krutého celonočního zápasu. Boha přemoci a dostat od něho větší požehnání než je být člověkem, je něco zcela jiného než kterýkoliv jiný boj. Jakobova láska k bratrovi přemohla Boha, dá-li se tak říci.

V této bitvě probíhá v nitru Jakobově totéž, co líčil Ježíš o posledním soudu a o spasení láskyplných lidí. Od té chvíle byl Jakob zmrzačen na noze a kulhal až do smrti, aby si při každém kroku uvědomoval, že Bůh je při každém jeho kroku činitelem. Řeknu to symbolicky: Kdo chodí a nekulhá, čí chůze je samovolná, ten si ani nemůže uvědomit, že je někomu jinému než sobě, svému organismu povinen díkem za každý krok. Je velkým požehnáním kulhat a mít tak příležitost myslet na Boha. Jakob nekulhal, dokud se nestal Izraelem. Vznešené požehnání, jehož se mu dostalo, nebylo nikomu patrné jinak než nepěkným kulháním. Izrael kulhá, aby vnitřně nekulhal (*Konec symbolické řeči*). Přál bych vám, aby vaše nedostatky vás nevzdalovaly od Boha, nýbrž vám ukazovaly, že bez jeho pomoci je nepřemůžete. A stejně bych vám přál, aby vaše přednosti vás nevzdalovaly od Boha, ony mohou způsobit, že je budete považovat za své a vy se tímto bohatstvím můžete ohradit proti Bohu. Platí o mně i o vás, že nikdo nejsme tak chudí, abychom se neměli čeho jiného držet než Boha. A pak se divíme, že na cestě k Bohu zaostáváme. A ještě jedno vysvětlení nikoliv nejméně významné. Jakob - Izrael, od chvíle, kdy začal kulhat, nemohl začít nevěřit v Boha, s nímž se tu noc utkal. Někdo potřebuje sérii zázraků, aby neochaboval ve víře. Takovými slabochy byli zřejmě učedníci Páně. Proto mohl sv. Jan napsat o prvním zázraku v Kani Galilejské "i uvěřili v něho jeho učedníci." Mohl klidně napsat, že znovu v něho uvěřili, protože poprvé přece museli v něho uvěřit, když opustili své rodiny a následovali ho, a přestali věřit, když byl Ježíš jat a krutě mučen, zkrátka když už nebyli svědky jeho **neustálé** moci. Učedníci symbolizují lidské vlastnosti. Jaké jsou naše vlastnosti, takové se jevíme navenek. Pro labilnost svých vlastností a křehkost lidé potřebují ustavičně různých podpor ve víře. Těchto podpor nám dopřávají především smysly a jejich koordinace s rozumovou činností. Ustavičně jsme svědky okolního světa, a proto v něj věříme. Příslloví dokonce říká: "Sytý hladovému nevěří." Tak daleko jde lidská nevíra, že jakmile usneme a utlumí se činnost našich smyslů, už se nám zdá něco, co se často protiví naší víře v určitou stálost poměrů, ve kterých žijeme. Třeba nás někdo ve snu honí nebo nám ukládá o život. Tu se náš vnitřní svět staví proti vnějšímu. Takoví jsme slaboši, že ve snu věříme báchorkám, které se nám zdají. Chci tím naznačit, že lehkověrnost není pravým znakem víry. Obyčejně, kdo lehkou uvěří, snadno svou víru zase ztrácí.

Je jedno blahoslavenství, které Ježíš neuvedl mezi těmi, které vyjmenoval při svém horském kázání, nýbrž zmínil se oněm až když Tomáš neuvěřil v Ježíšovo vzkříšení dříve, než se před

ním Ježíš objevil. Tehdy Ježíš řekl Tomášovi: "Že jsi mě viděl, věříš. Blahoslavení, kteří neviděli, a uvěřili." (Jan XX, 29). Ježíš neměl mezi svými učedníky nikoho, kdo by byl uvěřil, aniž by byl před tím uviděl Ježíšovu moc. Proto by neměl být nikdo obrácen na víru násilím, nýbrž důkazy.

Řekne-li vám někdo, že věří v Boha, podívejte se, jak žije, a poznáte, zda mluví pravdu. Mrtvá víra, která nezavazuje ke skutkům, není vůbec vírou, je mrtvolou, kterou uctíváme. Nemůžete-li se přesvědčit o skutečích věřícího, zeptejte se ho, jaké má důkazy pro svou víru. Důkazy mohou být dvojího druhu:

1. rozumové, spekulativní cestou nebo rozumovým uznáním nabyté. Těchto bych si mnoho necenil, protože i v případech, kdy taková víra přinášela změnu k lepšímu v chování i ve skutcích, mohla být snadno zviklána opačnými rozumovými důvody. Přesto bych však nedoporučoval podceňovat rozumovou argumentaci. Navrhoval bych za tím účelem četbu Tihamér Toth: Věřím.

2. událostmi. Nemohu sice doporučovat, aby si někdo přál zažít něco, po čem by uvěřil, ale mohu vřele doporučit, aby ten, kdo se chce přesvědčit o tom, čemu zatím nemůže uvěřit, začal žít poctivě podle zásad, které dotyčná víra požaduje. Důkazy by se dostavily a jediný důkaz prvotní by se změnil v proud důkazů, kdyby člověk nadále plnil, co víra přikazuje. Kdyby přestal plnit, přestaly by se dostavovat další důkazy. A tak je stejnou měrou pravda, že víra je živena důkazy, jako že život podle víry přináší důkazy. Člověk nejí jen proto, že má hlad, nýbrž také proto, že chce žít. Kdyby zahájil hladovku, odvolal by se ze života. Všechno, co má na světě zůstat živé, musí být něčím živeno. A proto je úplně přirozené, že je třeba víru živit, aby zůstala živá.

O víře platí totéž, co o jiných hybných nástrojích. Nesmíme od žádného z nich chtít více než k čemu je a co nám může poskytnout. Např. pouhou vírou nelze odpovědět na otázky: Proč nejsou všichni lidé v trvalé přízni a milosti boží? Mohl svět s veškerou svou bídou, neštěstím a utrpením, nemocí a smrtí skutečně vyjít z ruky dobrého Boha? Mohl dobrý a všemohoucí Bůh stvořit skutečně tak nedostatečný svět, který potřebuje zlepšení?

A jestliže víra nemůže dát kloudnou a nevyhýbavou odpověď na tyto a mnohé jiné otázky, k čemu je?

K tomu jsme už dávno našli odpověď rozborem Ježíšových činů a jeho výroků. Opakuji krátce.

1. Ježíš např. pravil po některém zázraku uzdravení k uzdravenému: "Véra tvá tě uzdravila." Obsahem této víry nebyly

odpovědi na předešlé otázky, ani na jednu z nich, nýbrž víra v moc Ježíše Krista byla tak velká, že člověka zbavila sama sebe, vlastní vůle, které se ještě chvíli před uzdravením skálopevně držel. Vlivem své víry se však nemocný úplně odevzdal do Ježíšových rukou a pokud hrozilo nebezpečí, že to neučiní, Ježíš mu k tomu pomohl dalšími pomocnými výroky, jako "věříš, že mám moc, abych tě uzdravil?" a další činností, jako pomazáním očí atd. Tím způsobil, že poskytl nemocnému čas, aby zakotvil ve víře. Mnoho tedy záleží na obsahu víry a její intenzitě, aby měla léčebný účinek.

2. Totéž platí o spásonosném účinku víry. Řekl-li Ježíš, že kdo uvěří, bude spasen, tj. ocitne se vědomě ve věčném životě tak asi, jako nyní jsme vědomě v oblasti pomíjejícího života, pak také ukázal, že za tímto vyšším účelem, než je pouhé uzdravení, musel své učedníky ve víře delší dobu vyučovat, a to tak dlouho, až vyčerpал všechny možnosti osobního vedení. Protože jsme už i o tom mluvili, stačí říci ve zkratce, že je k víře vychovával jednak svými skutky lásky a ukazoval její zázračnou moc, jednak učedníky od prvopočátku učil konat skutky lásky nejen mocí lidskou, ale i mocí božskou, kterou své učedníky nadal. Když už se jim dařilo takové skutky konat, odešel od nich, aby popustil místo neosobnímu vedení Duchem svatým, který v rozhodujícím okamžiku svým zásahem učinil víru zbytečnou. Aby k tomu mohlo vůbec dojít, bylo třeba jak víru, tak lásku učedníků podrobit zkoušce odnětím moci. Ovšem nešlo přitom jen o kvalitativní skok, jak nám je líčí v Bibli podané události, nýbrž i o pozvolné pronikání neosobního vedení do osobního tak, aby se skok připravil. Viz dříve citované Petrovo prohlášení o Ježíšově božím synovství, o němž se Ježíš vyjádřil, že nepocházelo z masa, nýbrž z Ducha.

Ježíš tedy vychovával své učedníky k tomu, aby si mohli zodpovědět zkušeností a ne vírou předešlé, vírou nezodpověditelné otázky. Je zajímavé a nejvýš poučné, že sv. Pavel, který se nepodílel na tomto postupném nabývání zkušeností, uchýlil se při zodpovídání oněch vírou nezodpověditelných otázek nejen k vlastní zkušenosti, ale i k tradici, která tam na Blízkém východě byla ve všech tamních náboženských soustavách běžná, nebo lépe řečeno, byla jejich nepostradatelnou pomocnou součástí, a byla to víra v předurčení, jinde, jako v Chaldejsku, víra v moc hvězd. Svatý Pavel si podržel víru v předurčení všude tam, kde si nevystačil se zkušeností o všestranně, obecně působící boží moci. Je dokonce možné, že doplňkem o předurčení odbýval všetečné otázky těch, kterým chyběla zkušenost s obecným tažením božím, kteří však byli

vystaveni vlivu obecně uznávané víry v předurčení. Nepřestává být daleko obtížnější vysvětlit, že okolnosti, ve kterých se ocitá člověk, a jejich účinky jsou výslednicí nějaké obecně působící lásky, obecně působícího proudu poznání a obecně vše udržující zdrojové existence, než se uchýlit k předurčení a působení hvězd. Zvláště velmi nedokonalé astronomické znalosti lidí ve starověku a ve středověku dovolovaly mnohé, co dnes už je vyvráceno pokrokem vědy. Tak např. bylo možno považovat souhvězdí zvěrokruhu (Skopec, Býk, Rak atd.) za skutečné plošné útvary na nebi a nevědělo se, že co se nám i dnes jeví jako souhvězdí, tj. jako hvězdy vedle sebe seskupené, ničím takovým není, protože ve všech případech jde o hvězdy postavené v úplně rozdílné hloubce vesmíru, které se nám jen z naší pozemské pozice jeví jako stojící vedle sebe. Kdybychom se ocitli v jiné pozici, poznali bychom, že jsme se mýlili, objevila by se jiná souhvězdí, která by opět nebyla u sebe stojícími hvězdami. Proto není možno některému znamení, např. Vahám, přiřítat nějaký jednotný vliv odvozený od jednotného, ale ve skutečnosti neexistujícího hvězdného postavení.

Sv. Pavel vylučoval náhodu ze svého pojmového slovníku, není divu, že ji nahradil předurčením podle zkušenosti, kterou měl se svým nepředvídatelným obrácením na víru před Damaškem a se sestupováním Ducha svatého stejně nepředvídatelným způsobem na některé pohany. Ježíš však celým svým učitelským působením ukazoval na nesmyslnost předurčení, soustavně bojoval nejen proti osudu, ale i proti malomyslnosti všech, kteří si mysleli z jakýchkoliv důvodů, že nejsou hodni milosti boží, a ukazoval jim, že záleží na člověku, zdali učiní první rozhodující krok ke spáse, který sice není ničím jiným než následováním Ježíše Krista, ale dostatečně solidním základem, na němž může milost boží stavět dál a pomáhat k dalším uvědomělým krokům. Vznikají pak soustavy myšlení a jednání, které se liší od dosavadních egocentrických. Ježíšem nejpropracovanější soustava, od níž člověku také nejvíce slibuje, je cesta lásky, o níž bude dále řeč.

Už před vlastním výkladem o tomto mocném prostředku ke spojení s Bohem, bych chtěl zdůraznit, že Ježíš nám ho podává jako vztah nikoliv jako zážitek. Ukazuje na správný vztah k Bohu a k lidem, ale zůstává se svým zážitkem této lásky skryt za slovy "já a Otec jedno jsme." Klade-li tedy důraz na správný vztah k Bohu a nikoliv na zažívání Boha, má zřejmě na mysli lidskou chamtivost, která se nezastaví ani před oblastí lásky, ráda by ji uchopila v podobě zážitku. Pro toho, kdo si počíná tímto způsobem, můžeme bezpečně předurčit, pokud je extaticky založen, jen extáze, za něž

se dále nedostane. Pokud není extaticky založen, nelze očekávat ani ty.

Úskalím na cestě činnosti je, že se domníváme o sobě, že jsme správně jednali a jsme se sebou spokojeni do té míry, že se považujeme za dobré. Úskalím na cestě lásky bude, že se budeme považovat za milující tam, kde budeme pouhými prospěcháři.

Úskalím na cestě poznání bude, že se ve svém poznání ohradíme proti dalšímu poznání, že své budeme považovat za jediné správné a dostačující.

Byl bych rád, kdyby z kapitoly o předurčení vyplývalo toto:

1. Není žádného takového předurčení, kterému by nebylo možno uniknout, nebo se mu vyhnout, kromě návratu do Otcova domu.

2. Předurčení, jak jsme je definovali, je dvojího druhu:

a) individuální

b) obecné.

Tímto obecným předurčením člověka jest, že patří do Otcova domu a že se do něj musí vrátit. Každý člověk může nasadit prostředky tohoto pro všechny lidi obecně platného předurčení, a já tu nedělám nic jiného než že na tyto prostředky ukazuji.

Láska jako zážitek a vztah

V latině se rozlišuje mezi láskou smyslovou, smyslnou, toužící po tělesném ukojení - amor, a láskou k bližnímu, altruistickou, dobro činící - charitas. Budu se na tyto dva starověké pojmy odvolávat, nejen proto, že je křesťanství přejalo do svého slovníku, ale také proto, že z nich nevykročilo dost daleko k lásce, která vědomě člověka spojuje s věčným životem, a to už zde za pozemského života, nikoliv až po smrti. Co je to za lásku, která má tuto moc, o tom se velmi přesně vyjádřil Ježíš slovy, a dokumentoval svá slova ještě dokonaleji skutky. Dává si záležet na tom, abychom pochopili z obojího, že z lásky pojímané jako zážitek, chce nás převést do lásky pojímané jako trvalý vztah.

Nikdo nebude podezřívát např. sv. Františka z Assisi z toho, že si přál Ježíše Krista zažívat a že mu chyběla altruistická, zcela nesobecká láska jak ke Kristu, tak k bližnímu, a přesto Ježíše Krista velmi osobitě zažíval a z tohoto zážitku vycházel k

vědomému spojení s Bohem, tedy ke stavu. Jeho vztah ke Kristu předurčil způsob, jakým ho zažíval. Jím začíná v historii mystiky něco nového, františkánská mystika, plná hmotných důkazů o umučení Páně. Nikdo z předešlých mystiků nebyl nositelem ran Ježíšových, nikdo před tím neumíral léta s Ježíšem, tj. nezažíval trvale smrt Ježíšovu, a nebyl nositelem jejích známek. Smrt Ježíšova na kříži je sice velmi důležitou událostí v jeho životě, ale vedle ní je místo pro stejně důležité jiné události. Jedna událost nevyklučuje události ostatní.

Středověcí mystikové si ve své pokoře netroufali pomýšlet na to, že by mohli projít oni všemi událostmi Ježíšova života, když už jednou začnou jeho život prožívat. Ona známá slova Ježíšova "Příklad jsem vám dal" si přebírali úměrně podle svých lidských představ tak, že celá řada událostí v Ježíšově životě jim nemohla být příkladem. Ovšem, že se historie Ježíšova života nemůže opakovat v našem životě. Je dokonce bláhové chtít zažívat třeba jen část jeho života, protože i když se upneme na kteroukoliv nejdůležitější událost z jeho života, má to za následek ustrnutí na ní. Vizte jen, kolik let mnozí mystikové nosili Ježíšova stigmata, ale k povstání z hrobu nedocházelo, protože nevěděli, co je tím hrobem. Totéž, co jednou bylo stájí v Betlémě, později bylo hrobem v Jeruzalémě a obojím jsou složky lidského těla.

Řekl-li Ježíš, že nám poskytl příklad, neznámá to, že bychom si měli záměrně následovat v jeho zevní podobě. U takového nesmyslu se zastavil už Nikodém při rozmluvě s Ježíšem, který mu doporučoval, aby se znovu narodil. "Kterak mám znovu vejít do matčina lůna?" zpěchoval se Nikodém. Právě tak nelze ani cokoli jiného napodobovat tak, jak se to událo historicky. Kdyby se o to někdo pokoušel, jako to dosud činí zbožní poutníci v Jeruzalémě, že např. nosí dřevěné kříže na Kalvárii, nic by tím nedokázal. Má jít o napodobování a následování obsahové, a i když bez nejmenšího okleštění Ježíšem navržených zásad. Např. zde na cestě lásky není možno začít s účinnou láskou k Bohu, přestože je to nejvyšší a nejvznešenější stupeň lásky, nelze ani začít s účinnou láskou k duši člověka, kterou nikdo neviděl a každý má o jejích potřebách jinou představu. Je však třeba bezprostředně začít s láskou k bližnímu, kterého poznáváme a jehož potřeby buď známe, nebo je dovedeme odhadnout. Zároveň však můžeme milovat Boha nepřímo tím, že ctíme jeho příkazy, pokud je známe.

Mluvil-li jsem o účinné lásce k Bohu, nemínil jsem tím, že se nemáme snažit o vzbuzení této lásky, nýbrž jen, že si nemůžeme dělat nejmenší naději, že budeme mít třeba jen i dojem o nějaké

dostatečnosti této lásky! Ježíš na tuto okolnost velmi zřetelně upozornil při líčení posledního soudu, když spasení se ptají: "Kdy jsme tě viděli hladovícího a dali jsme ti jíst..." Tito lidé přece vědomě či nevědomě plnili vůli boží a tím milovali Boha, jak se vyjádřil Ježíš. Ve vysoce zindustrializovaném světě s velkou společenskou dělbou práce právě toto nevědomé plnění vůle boží hraje čím dále tím větší roli. Činnost člověka se stává čím dále tím více prací na poli Hospodářově, aniž si je toho kdo vědom. Tato činnost je tím dokonalejší, že člověk od ní neočekává, ani od ní nemůže očekávat zažívání Boha. (*Není to totiž výhradně práce na poli.*) Zažíváním Boha už člověk vzal odměnu svou, jak by se vyjádřil Ježíš. Jakýmkoliv zážitkem, i když by jím byl pouhý pocit uspokojení nebo zadostiučinění, bere člověk svou odměnu a ruší další kladné účinky skutku. Na druhé straně je jisté, že zážitek navozuje na kratší nebo delší dobu vztah. Abych se vyjádřil konkrétněji. Víra např. je vztah. V evangeliu sv. Jana se praví, že vlivem zázraku v Kani Galilejské, vlivem tohoto zážitku učedníci Ježíšovi uvěřili. Kolikrát však znovu uvěřili, když před tím už jednou uvěřili, při vstupu do učení u Ježíše, když zázraků se tehdy před jejich očima dělo mnoho, a přece po tolika důkazech (*zážitcích*) znovu zapochybovali v okamžiku zatčení a umučení Páně. Zážitek, třeba mocný, jim nepřinášel trvalý stav blahoslavenství, které, jak jasně Ježíš vyjádřil, může vzniknout zase jen ze stavu, třeba nižšího řádu. A na trvalosti stavu záleží trvalý vztah.

Zážitek však je velmi prchavý. Ježíš však proto zážitky nepodceňoval, ovšem nesliboval si od nich více, než co mohly poskytnout. Opakující se zážitky např. dostačovaly k tomu, aby jako učedníci mu zachovali po tři roky věrnost. Více se od nich nedalo očekávat. Platí však, že vypořádáme-li se správně se zážitkem, otevře se nám cesta k poměrně snadnému výkladu vztahu lásky.

Začneme opět se zážitkem sv. Pavla před Damaškem, kde se mu nečekaně zjevuje Ježíš Kristus a obrací ho na svou stranu - doživotně, a zřejmě navěky. Povrchní pozorovatel by řekl, že tento zážitek byl začátkem trvalého vztahu sv. Pavla ke Kristu, že tento zážitek založil tento vztah. Omyl! Sv. Pavel měl už před tím trvalý, i když negativní vztah k Ježíši Kristu, který Ježíš při svém zjevení Pavlovi vyjádřil slovy: "Šavle, ty se mi protivíš!" Takže můžeme říci, že zážitek prudkého obrácení byl jen vyvrcholením dlouhodobého vztahu a způsoboval změnu v jeho kvalitě nebo lépe řečeno, v jeho polarizaci. Nezapomeňme, že se s tímto zážitkem dostavilo také hluboké poznání Ježíšova učení a smyslu je-

ho pozemského života, tj. jeho významu pro člověka. Jak jsme si už dříve řekli, z toho, co po sobě sv. Pavel zanechal písemně, z jeho dopisů různým církvím, rozptýleným po římské říši, vyplývá jedna důležitá věc: Pavlovi je ponecháno z židovské tradice vše, co přímo neškodí Ježíšovu učení, při osobní propagaci Ježíšova učení, co však za jiných okolností škodí. Starožidovská nauka o předurčení nemohla škodit nikomu, kdo byl už vyvolen Duchem svatým. Vždyť sv. Pavel nepokřtil nikdy nikoho jiného než toho, na koho viděl sestupovat Ducha svatého, a takovému člověku jen posloužil, když mu prozradil, co dotyčný sám nespatriil, že mu byla dána přednost před jinými lidmi, na které Duch sv. nesestoupil. Mějme za to, že dopisy (*epištoly*) sv. Pavla byly určeny pro tehdejší křesťany za tehdejších okolností pokřtěných, a že tedy dnes jich musíme umět správně používat, protože jsme se stali křesťany za jiných okolností, nebo nejsme pokřtěni také za jiných okolností, než za kterých nebyli pokřtěni ti, k nimž sv. Pavel nemluvil. Jedno však víme s jistotou, že na život, v němž nepřevažují trvalé a pevné vztahy, lze těžko naštěpovat život vyšší, k němuž dává návod Ježíš.

(POZNÁMKA: Jako východisko se sice nedoporučují negativní vztahy, ale jsou-li k dispozici aspoň ty, je situace nadějnější, než když máme před sebou člověka, který ničemu a nikomu nenáleží. Nechci srovnávat své obrácení s obrácením Šavla před Damaškem, protože u mě šlo o tzv. první ze třech možných obrácení, ale protože jsem ono první obrácení zažil jako prudký, nečekaný zážitek, ze kterého dodnes žiji a na nějž do smrti nezapomenu, neboť byl silnější než všechny předešlé zážitky. Považuji za správné znovu říci, že vzešel z negativního, ale trvalého vztahu, jímž jsem nemířil ani k obrácení, ani ke spáse, ani k žádnému jinému náboženskému cíli. Tento vztah byl ovšem mocně podporován odříkáním ve všem, co nesouviselo s tímto vztahem, čili byl to vztah, který mou bytost po stránce volní sjednocoval. Takový vztah je zvláště dobrou přípravou na obrácení, stane-li se, co se stalo mně, že jsem nemohl uskutečnit o co jsem stál. V něčem však přece jen můj případ je možno srovnávat s Šavlovým obrácením. Šavel byl postižen osvícením - obrácením - při tažení proti křesťanům. Zanechal před ním všechno ostatní a zúčastnil se vojenského tažení proti křesťanům. Nemyslete si však, že srovnávám jen se sebou. Činím tak jen proto, abych spis zkrátil. Co tvrdím o sobě, mohu totiž podrobněji a dokonaleji dokázat. Uvedu tentokrát aspoň jeden případ náhlého obrácení, a srovnejte si jej s obrácením nedávno zemřevšího Sundhara Singa, které je zachyceno v literatuře.

Paní Štěpánka Kučerová se snažila nastoupit do rozjíždějícího se vlaku a ocitla se uprostřed kolejí mezi vozy. Byla sražena na zem a celý vlak nad ní přešel, aniž ji zranil, zastavil teprve při hradle na konci stanice, když jej zastavil hradlař, protože byl upozorněn telefonicky, že vlak někoho přešel. Sběhli se lidé a k velkému úžasu zjistili, že paní Kučerová není zraněna, ale nachází se ve zvláštním duševním stavu. Sama mi líčila událost takto:

Ve chvíli, kdy byly sražena doprostřed kolejí a vlak se nad ní rozjížděl, nabyla jistotu, že ji vlak zabije. V té chvíli před ní stál Ježíš Kristus a volal ji k sobě, aby ho následovala. Tento stav trval po celou dobu než vlak nad ní přešel, až do chvíle, kdy s ní lidé hnuli a zvedali ji na nohy. Nás zajímají především následky tohoto obrácení. Trvale měla na mysli Kristovu cestu a sledovala ji všemi po ruce jsoucími prostředky. Také udivovala obětavostí a mnohými jinými vlastnostmi, které před tím neměla. Zažívala také řadu poloextatických stavů až do smrti. Ale její poznání nepřesáhlo určitou mez, takže sama potřebovala poučení jak o svých stavech, aby se vyvarovala výstředností, tak i podpory dalšími událostmi, které by nezasvěcený člověk považoval za zázračné. Paní Kučerová neměla před svým obrácením žádný trvalý pozitivní ani negativní vztah k něčemu v takovém rozsahu, aby byl pro její život charakteristický. Provedl jsem s ní o tom podrobný rozbor.

Sv. Augustin a sv. František byli před svým obrácením výrazně světskými lidmi, avšak většina budoucích světců před obrácením vynikala nějakým trvalým pozitivním vztahem. Tak např. Bernadetta Soubirusová, sv. Filip z Neri, novodobý světec páter Pio (1887-1968) a jiní.)

1. Ježíš samozřejmě vštěpoval svým dvanácti učedníkům pozitivní vztahy všeho druhu. Mezi těmito vztahy měl vedoucí postavení vztah lásky.

2. Ježíš učil pomocí těchto pozitivních vztahů, jak působit stejnou měrou na sebe i na okolí. A bylo by dobře, abychom se ani chvíli nemýlili v tom, čím učedníci působili. Vnitřně toho zažili ještě málo - mám především na mysli zažité duchovní poznání, - ale přesto už působili svým vztahem víry a lásky, a všude tam, kde se těmito dvěma vztahům protivili, nejen přestali kladně působit, nýbrž i začali se ocítat v úzkých a jiné do úzkých přiváděli, čímž myslím i do faktických těžkostí. Kdyby se byl Jidáš nezpronevěřil těmto vztahům, nebyl by se např. Ježíš ocitl před soudem a na kříži.

Dalo by se říci, že kladné trvalé vztahy zbavují pout a omezení. Už proto musíme velmi pečlivě dbát na stálost a

pozitivnost svých vztahů. V druhém dílu SJ jsme se učili trvale přebývat buď na poli Hospodářově nebo v jeho domě, neboť jsme se učili jen o činnosti. Nyní připojíme další pochopení těchto vztahů. Rozšíříme je o vztahy k bližnímu a k Bohu. Na poli může např. pracovat dobře i otrok, který nemá kladný vztah k otrokáři, nýbrž se ho bojí, a proto provádí svou práci dobře. Na cestě lásky se musíme snažit o pozitivní vztah k Hospodáři a o trvalost tohoto vztahu. Kolísá-li např. pozitivní kvalita našeho vztahu k bližnímu, např. tím, že rozlišujeme bližní nepříjemné a příjemné, narušujeme povážlivě trvalost svých vztahů tak, že se nenaučíme opravdově milovat.

Je také možné se dát zmýlit samotnými výroky Bible. Např. podle líčení posledního soudu by se dalo lehkomyšlně usuzovat, že stačí nějakého hladového nakrmit a člověk se ocitá na věky na pravici boží. Z jednoho líčení se nemůžeme dovědět všechno. Z výčtu dobrých a láskyplných skutků není na první pohled patrné, zda šlo o jednorázový úkon či o stálý způsob jednání. Protože však symbolismus prolíná celý Nový zákon, měli bychom jej chápat i tak, že jednorázově zachycená ukázka je symbolem celého způsobu a druhu. Zvláště důležité je toto pochopení při některých podobenstvích, jako třeba při podobenství o hřivnách. Za dvě hřivny dvě města, ale dále podobenství nejde, jen napovídá, že milost se bere za milost, a že tedy hospodaří-li se dobře se dvěma městy, budou tato vyměněna časem za větší dar, atd. Naštěstí, není-li rozporu mezi výroky Nového zákona, můžeme se snadno z jiných výroků dovědět o tom, zdali láska, o níž mluví Ježíš při posledním soudu, byla míněna jako stálý vztah či jen chvilkový.

Vlastnosti pravé lásky

Bez předběžného komentáře uvádím velmi známý text části prvního listu sv. Pavla ke Korintským, a to celou kapitolu XIII. a první větu z kapitoly XIV."

Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale neměl lásky, jsem jen zvučící kov a hlaholící zvon.

A kdybych měl dar proroctví a věděl všechna tajemství a měl všechno poznání a kdybych měl všecku víru, takže bych hory přenášel, ale lásku neměl, nejsem nic.

A kdybych rozdal všecken svůj majetek na pokrmu chudým a vydal své tělo ke spálení, ale neměl lásky, není mi to k ničemu.

Láska je trpělivá, dobrotivá je láska, nezávidí, láska se neholedbá, nenadýmá se, nejedná nevhodně, nehledá svého prospěchu, neroztrpčuje se, nepřipočítává zlo, neraduje se z křivdy, raduje se však s pravdou. Všecko omlouvá, všemu věří, všeho se naděje, všecko vydrží.

Láska nikdy nepadá. Ať jsou to proroctví, pomínou, ať jsou to jazyky, přestanou, ať je to poznání, pomine. Vždyť jen částečně poznáváme a částečně prorokujeme. Ale až přijde to dokonalé, zmizí, co je částečné.

Když jsem byl dítě, mluvil jsem jako dítě, smýšlel jsem jako dítě, usuzoval jsem jako dítě. Ale když jsem se stal mužem, odložil jsem, co bylo dětinné. Nyní zajisté vidíme v zrcadle, v záhadě, ale jednou tvář v tvář. Nyní poznáváme částečně, ale jednou poznám tím způsobem, jakým též jsem poznáván. Ted' však trvá víra, naděje, láska, tyto tři, ale největší z nich je láska.

(XIV) Usilujte o lásku... (konec citátu).

Jistě bylo mnoho lidí před námi, kteří si řekli i po důkladném prostudování citovaného textu, že tak stálý a ryzí vztah lásky, jaký líčí sv. Pavel, není lidsky dosažitelný, nikdy se s ním nikdo nesetká, a kdo by ho chtěl dosáhnout, zbytečně se namáhá. I ten nejpoctivější zmalomyslní, uvidí-li, že není ničeho takového schopen i přes veškerou svou snahu. Nechyběly v minulosti hlasy, a nebylo jich málo, a nepocházely z tupých hlav, když tvrdily, že text tohoto druhu je dokonce nebezpečný právě pro ty nejpoctivější lidi, neboť jim bere i to nejmenší uspokojení z láskyplných činů, které nikdy nemohou dosáhnout dokonalosti popsané sv. Pavlem. Vždyť sv. Pavel se dokonce odvažuje říci, že kdyby někdo rozdal celé své jmění chudým, že by nemusel jeho čin mít znak pravé lásky, o které on mluví, že by přitom nemusel mít tu lásku, kterou má sv. Pavel na mysli.

Jakou jen to má lásku na mysli? Nezodpovíme-li si tuto otázku, připojíme se ke všem těm, kteří před námi nad tímto textem bezradně krčili rameny, nebo tvrdili, že sv. Pavel idealizoval a básnicky přeháněl, nadsazoval. A kdyby se nestalo nic více, nebylo by tak zle. Víme však, že před námi šlo cestou lásky mnoho vzácných duší, a víme také, kolik utrpení na ní museli snášet a zažít. Ptáme se, proč právě ti, co nejvíce milovali, nejvíce trpěli. Ještě že jim stačilo k vysvětlení vědomí, že trpí za hříchy lidstva s tím, který dávno před nimi za ně trpěl na kříži. Toto vysvětlení, ať chceme či nechceme, jim však trvale stačit nemohlo, protože Ježíš trpěl na kříži maximálně pár hodin, a oni někdy trpěli celý život. Což se chtěli ukázat udatnějšími než byl Ježíš? To si

nepřáli. Dostávali se do hlubokých krizí a pokušení a vyplývali při nich mnoho životní síly, někdy končili úplným vyčerpáním.

Jsem toho názoru, že kdyby cesta lásky vedla k cíli, který má na mysli sv. Pavel právě v citovaném textu, obešla by se bez krizí snáze než kterákoliv jiná cesta. Nerozumíme-li však ani cíli, není naděje, že bychom se i na této cestě mohli obejít bez hlubokých krizí. I když jinak všechny předpoklady k tomu zde jsou, jak se dá doložit životem sv. Jana, Miláčka Páně, jeho pojetím Ježíše Krista, dokonce i jeho Zjevením, přestože právě ono popisuje na vnitřní cestě do věčného života ty nejhroznější katastrofy, jimž se dá rozumět jako vnitřním krizím. Co se totiž vypráví ve Zjevení o hrozných katastrofách, to se na jiném druhu cesty než je cesta lásky, snáší mnohem tíže, protože člověk nemá k dispozici lásku, která, jak praví sv. Pavel "Všecko vydrží".

Než se člověk na cestě činnosti dostane k vědomí, že Bůh je jediný činitel než se mu vědomí toho neztrácí ani v situacích zdánlivě tomu odporujících (*jak se ztrácelo učedníkům Páně, když si přestávali být vědomi, že ne svou, ale silou Ježíšovou, odvozenou od moci boží, všechno dokáží, tedy, když si přestávali být vědomi toho, že Bůh je jediným činitelem*), musí projít tvrdou školou práce na poli a v domě Hospodářově, kdežto na cestě lásky při každém nezištném a sebezápor vyžadujícím aktu lásky člověk vystupuje ze sebe daleko snáze a přirozeněji, aniž by se musel do něčeho vmlouvat, aniž by musel něco prohlašovat, takže těžko sklouzne do sebeklamu.

Snad ani není zapotřebí vysvětlovat, že žádná lidská láska nemůže vykázat stálé vlastnosti, o nichž mluví sv. Pavel ve své epištole. Všechny tyto vlastnosti však vykazovala Ježíšova láska. Jiného příkladu nemáme, a proto můžeme směle říci, že se s ní sv. Pavel setkal a ji popsal. A nejenom to, že ve svatém Pavlovi od chvíle jeho setkání s Ježíšem Kristem tato láska žila, bez ní by nemohl mít ani ty přechodné dary, o nichž mluví v tomto textu. Dobře však rozlišoval přechodné dary od vlastností Ježíšovy lásky, které byly stálé a které nenazývá dary, nýbrž trvalými vlastnostmi lásky.

My jsme pokročili do té míry ve výkladu symboliky Ježíšova života, že víme který zážitek navodil u Ježíše tuto lásku, že to byl křest v Jordánu, že to byl pocit Synovství Božího a že nepochybně s tímto stavem Synovství trvale souvisel. Víme také, že tento stav Synovství nepotřeboval být překonán ničím po dobu tří let učitelské dráhy Ježíšovy, ale musel být překonán v okamžiku Ježíšovy smrti na kříži. Tam byl téměř náhle Ježíš Bohem opuštěn

a zároveň se ptá proč. Takže můžeme říci, že tato synovská láska má svůj stupeň v projevené lásce Ducha svatého, který podivuhodně miluje o to víc než Syn převedený do lidského těla, že poskytuje vedení nezávislé na nedochůdnosti lidského porozumění. Kdyby tomu tak nebylo, nebyl by mohl Ježíš prohlásit, že teprve po své smrti na kříži bude moci svým učedníkům seslat toho Ducha, který jim osvětlí všechno, čemu nemohou bez něho porozumět. Snadno si už dokážeme odpovědět na otázku: Kdo odešel a na čím odchodu je závislý příchod ducha svatého? To je obecné pravidlo, jako všechno, co Ježíš svým životem ukázal, jsou obecně platná pravidla.

Nazývám-li Ježíšovu smrt na kříži přechodem k vyššímu neosobnímu vedení Duchem svatým, činím tak proto, abych zdůraznil, že utrpení Ježíšovo na kříži a před ním nemělo krizovou povahu toho typu, který bychom mohli považovat za krizi. Ježíš totiž záměrně mířil k této smrti a vědomě a úmyslně touto smrtí sebe zmařil, jak správně pochopil sv. Pavel (*viz Ef. II, 7*). V tomto smyslu tedy nešlo o krizi, protože se nedalo jinak než touto cestou vysvětlit, jak a do jaké míry je třeba ztratit sama sebe, aby člověk mohl dlít ve stavu vedení Duchem svatým.

Sv. Pavel ve svých epištolách nadmíru jasně ukazuje, jakým způsobem za něho Ježíš podstoupil smrt na kříži, a z jeho výkladu vyplývá, že dokud člověk Ježíše nenásleduje, pro toho dosud marně Ježíš vstoupil na kříž. Takový člověk nemůže zažívat dobrodiní této oběti. Zažívali je však všichni učedníci Páně, kteří Ježíše dost daleko následovali. A v evangeliích je přesně naznačena míra tohoto následování rozlišením mezi jedenácti a Jidášem. Z Jidášova počínání přesně víme, kam až Ježíše následoval, a kde ho opustil. Víte dobře z minulého výkladu, že to nebyl teprve okamžik zrady, nýbrž svévolnost, kterou projevoval mnohem dříve ještě chodě vedle Ježíše. A zase ještě je rozdíl v přístupu k Ježíšově oběti na kříži u každého z těch jedenácti učedníků Páně. Omezují se obvykle na dvě krajní ukázky. Sv. Petr miloval Ježíše až po jeho ukřižování tak, jako jej miloval sv. Jan už před tím, a to proto, že ve sv. Petru musela napřed odumřít nevědomost o míře jeho lásky k Ježíšovi. Nevěděl, že sebe miluje daleko více než Ježíše. Musel se v něm narodit sv. Jan, který bez této krize miloval Ježíše více než sebe už před jeho ukřižováním, a tuto stálost lásky dokumentoval svou přímou účastí pod křížem, kde se stal synem Panny Marie. Ježíš nenamítá nic proti prohlášení Petrově, že s ním půjde do žaláře nebo i na smrt, což bylo prohlášení lásky, ale dává najevo, že se Petr mýlí. Teprve po své smrti a po zmrtvýchvstání klade Petrovi otázku zda Ježíše

miluje. Tehdy však už se ptá jiného Petra, než toho, který ho zapřel. Ptá se Petra přerozeného krizí, kterou Petr prošel.

Jsme zde svědky dvojího rozdílného vstupu do stavu lásky, o kterém sv. Pavel podává tak skvělé svědectví po stránce jeho důsledků. Sv. Jan do něho vstupuje bez krize, sv. Petr po velké krizi.

O Nathanaelovi, učedníku Páně, nemáme z Bible jiných zpráv, než že byl původně žákem sv. Jana Křtitele. Avšak o Janovi a Pavlovi víme, že dříve než se stali učedníky Ježíšovými, byli učedníky jiných mistrů. Sv. Jan, jako Nathanael (*Bartoloměj*) byl učedníkem sv. Jana Křtitele, sv. Pavel učedníkem Gamalielovým. Zatímco Janovo učednictví probíhalo postupně, Pavlovo prošlo náhlým zvratem ve smýšlení, a je proto jednou ze skvělých ukázek nelineárního poznávání.

Ostatní učedníci Páně neměli před svým následováním Ježíše žádných duchovních učitelů, nýbrž byli světskými lidmi. Tato okolnost byla patrně jedním z rozhodujících faktů pro další vývoj jejich poznání a lásky. Slibuji si od této nápovědi velmi mnoho, a také proto jsem toho tolik napsal. Sv. Jan a sv. Pavel při setkání s Ježíšem už za sebou měli něco, čemu se v křesťanství v podání Garrigou Lagrange říká první obrácení, kdežto ostatní je ještě za sebou neměli při tomto setkání.

O sv. Pavlu se dá s určitostí říci, že tak miloval Hospodina a jeho Zákon, že se jal pronásledovat všechny, které považoval za rušitele Zákona. Zřejmě se domníval, že bojuje za věc spravedlivou, proto byl ve svém svědomí nevinen. Jeho láska však nebyla dobrotivá, nic neomlouvala, tedy neměla vlastnosti lásky, o které mluví ve své epištole. Také tato láska padla, jakmile se dostavila láska, o níž mluví. Čili dá se říci, že láska, kterou známe, má vlastnosti darů, které přestávají, pomíjejí, jsou jen propůjčeny na čas. O lásku, o níž píše sv. Pavel, je třeba teprve usilovat.

Ovšem ve 13. kapitole ke Korintským líčí sv. Pavel trvalé následky svého způsobu poznávání Boha. Prozrazuje nám, že vlastně trvale zažíval stav lásky, a že ten, kdo tento stav spojení s Bohem zažívá, nemůže jednat jinak než jak sv. Pavel popisuje. Nevykazuje-li člověk tyto znaky, prozrazuje, že není spojen s Bohem tímto poutem boží lásky. Není tedy divu, že nám sv. Pavel vy-pisuje znaky boží lásky, jak byl v sobě jejím svědkem.

Běžný pozorovatel světového dění, který nezažívá tento stav, může mít stejně dobře dojem, že Bůh nikoho nemiluje, jako že vůbec Bůh neexistuje, protože Bůh je stav, který on nezažívá.

Teprve když člověk začne zažívat tento stav lásky, nachází nová vysvětlení pro jevy, které dosud nazýval např. nepochopitelným mrháním přírody, jevy, se kterými se setkává na každém kroku a na všech úrovních pozemského života, od umírání a současného rození nespočetných miliard mikrobů, přes množství semen rostlin, které přicházejí nazmar, až po maření živočišných zárodků a lidských životů. Nepojmenovatelná láska, která udržuje pozitivní i negativní součásti vesmíru pohromadě, způsobuje, že výslednicí tohoto universálního milování všeho bez rozdílu je rozvoj z jednoduchého ke složitému, od jednoduchého k rozmanitému, a při určité míře rozmanitosti života, ke stále vyšším formám poznávání a vědomí, že se člověk až děsí obrovské síly, která je za tím vším skryta.

Daleko nejdůležitějším znakem stavu lásky, toho stavu, který zažíval sv. Pavel od chvíle svého obrácení před Damaškem, je, - jak také při souborném pochopení všech vyjmenovaných vlastností lásky z nich vyplývá, - že tento stav uvádí člověka do vědomého spojení s Bohem daleko jemněji, vytrvaleji a při tom silněji než cokoliv jiného. Vždyť jak by byl mohl sv. Pavel podstoupit všechna příkoří a nebezpečství, která na jiném místě vypočítával, kdyby nebyl bez mezer ujišťován touto silou lásky, která v něm vládla, o faktu, který nám, kteří nezažíváme tento stav, uniká. Sv. Pavel nám přímo zakazuje, abychom ho pro tuto stálost obdivovali, a to nečiní z pokory, nebo z osobního hrdinství, nýbrž proto, že byl stále méně živ on, a stále více v něm byl živ Kristus, jak praví, a ten svým dobře známým stavem lásky přemáhal všechny jeho slabosti a nestálosti.

Neměl bych zapomenout říci, že tohoto stavu lásky, není úplně prost ani jeden člověk, jenže jeho intenzita je u většiny lidí tak nízká, že spojuje člověka jen s tím, co vnímá pomocí smyslu a co dokáže citem nebo rozumem zpracovat a předložit si jako lásky hodné.

Stav lásky u člověka bychom mohli přirovnat k výši hladiny vody v nádobě, která je opatřena na svých kolmých stěnách v různých výškách mnoha otvory a nahoře není uzavřena. Spojení s věčnou a nekonečnou láskou bychom pak mohli přirovnat ventilu, který se nachází na spodku nádoby a je otevřen přívodu lásky jen do určité míry. Člověk může regulovat hladinu trojím způsobem:

a) buď uzavře některé spodní otvory v nádobě (*říkáme, že se odřekl vášní a nízkých pudů*), čímž se hladina vody lásky zvýší a začne vtékat vyššími otvory,

b) nebo otevře přívod lásky otevřením ventilu (čemuž se říká, že se otevře lásce boží, že se Bohu odevzdá, že se pro něho nadchne apod.).

c) nebo učiní oboje zároveň. (Třeba tím, že se přiměje jít za novým méně sobeckým smyslem života **všemi** pro ruce jsoucími prostředky. Tomuto způsobu jsme dosud říkali stylizace života.)

Kdybychom však použili ještě jednou symboliku zmíněné nádoby, řekli bychom, že člověk přeteče láskou a otevře se novým vyšším způsobem všemu bez rozdílu, i Bohu, i věčnému životu. Tento trvalý stav přetékání lásky zažíval sv. Pavel.

Ze zvoleného symbolu nádoby, kterou je člověk, se dá pochopit mnohé. Především, že bez existence člověka by se nemohla láska projevit, jak je jí umožněno při jeho existenci. To je jeden z hlavních rysů smyslu lidského života. Přibližuje se nám tímto obrazem také pochopení, že láska, kterou máme k dispozici, není naše, neboť do nás připlývá. Máme mylný dojem, a to i o mnoha jiných věcech, že čím disponujeme, je naše, nebo že dokonce pochází od nás. Tohoto nehorázného omylu se zbavíme nejpozději v okamžiku smrti, dožijeme-li se ho se "svým" vědomí. Protože však většinou umíráme v bezvědomí, nedožijeme se **osvobození od sebe** ani v okamžiku smrti.

Použitý symbol stoupající hladiny lásky nám umožňuje též aspoň vzdáleně pochopit, proč a za jakých okolností se cesta lásky obejde bez krizí.

Sv. Pavel sice nemluví o svém stavu lásky, ale mluví o jeho trvalých projevech. Dá se tedy snadno předpokládat, co všichni známe: Ze stálý stav má stálé projevy a následky, nestálý stav se projevuje pomíjejícími průvodními jevy.

Tak Bůh miloval svět ...

Sv. Jan ve své epištole vysvětluje cestu lásky:

"Miláčci, milujte se navzájem, neboť Láska je z Boha, a každý, kdo miluje, zrodil se z Boha a zná Boha. Kdo nemiluje, nepoznal Boha, neboť Bůh je láska. Boží láska se v nás zjevila tím, že Bůh poslal na svět svého jednorozeného Syna, abychom skrze něj byli živi: V tom je láska, ne že jsme my milovali Boha, ale že on si nás zamiloval a poslal svého Syna jako smírnou oběť za naše hříchy."

(I. Jan IV, 7-10)

Jediný svatý Jan, který se nikdy od Ježíše nevzdaloval, byl asi přítomen noční schůzce Ježíše se židovským předákem Nikodemem. Proto jediný Jan reprodukuje část rozhovoru Ježíše s Nikodemem, v němž Ježíš mluví shodně s tím, co potom Jan napsal ve své epistoletě nahoře citované:

"Neboť Bůh tak miloval svět, že dal jednorozeného Syna, aby nikdo, kdo v něho věří, nezahynul, nýbrž měl život věčný."

(Jan III, 16)

Také jedině v Janově evangeliu je líčení křtu Ježíše v Jordáně. Nepochybně proto, že v době, kdy sv. Jan Křtitel pokřtil Ježíše, byl ještě sv. Jan Evangelista žákem Křtitelovým, a dověděl se od něho toto:

Druhého dne vidí Ježíše, jak k němu přichází, a praví: "Hle, Beránek boží, který snímá hřích světa."

(Jan I, 29)

Chtěl bych vysvětlit ještě více citátů z Bible, které se týkají lásky, ale zatím tyto mně poskytují tolik látky k výkladu, že bych vás mohl odvést předčasně právě od něho k něčemu, co napřed nemusí být vysvětleno.

"Milujte se navzájem, neboť láska je z Boha."

Přemýšlejte o této souvislosti obsažené v jedné větě.

Nepřipadá vám, že sv. Jan věděl o tom, že láska boží v nás žije, ale není využita, není používána, nedovolujeme jí, aby se náležitě projevila, protože nemilujeme bližního? Avšak kdybychom milovali bližního, začali bychom poznávat Boha, neboť on je láska a on by se touto láskou projevoval. Svatý Jan však také praví, že kdo nemiluje, nepoznal Boha, neboť Bůh je láska.

Z toho vyplývá, že jestliže za všech okolností a stále nemilujeme, nepoznáváme Boha, neboť stav lásky je oním poznáváním Boha láskou, které má na mysli sv. Jan, a teď víme, že i sv. Pavel miloval Boha, neboť jestliže oba poznávali Boha

láskou, oba měli stejné požadavky na nás, oba věděli, že láska, která není trvalá, nevede k poznávání Boha. Také Ježíš, jejich Mistr, dokázal, že miloval za všech okolností a důsledně, bezvýhradně, takže i život dal za ty, kteří ho umučili. Předvedl nám však jen ukázkou toho, co se děje ze strany boží obecně, aniž my o tom víme. A protože v onom okamžiku, kdy jsem pochopil najednou smysl Ježíšova života, ujasnilo se mi také, jak Ježíšův příklad souvisí se Slovem, které bylo na začátku a skrze něž bylo všechno stvořeno, považuji za správné vám vysvětlit aspoň tuto souvislost.

Bůh nejen tvoří, nýbrž Bůh také stvořené k sobě zve nazpět, má k tomu moc, a nic jí nemůže odolat právě tak, jako se nic nemohlo postavit proti tomu, aby bylo stvořeno. V tomto smyslu Ježíš opravdu přišel spasit svět, a nikoliv jen člověka, jak by si člověk rád ve své pýše a nevědomosti přál. Naučme se neoddělovat jednu činnost boží od ostatních jeho činností, abychom vůbec dospěli k tomu vědění, že on je činitelem ve všem a všude. Nejvíce nám brání v tomto poznání právě ta okolnost, že on řídí své protilehlé činnosti, tak např. tvoří a ze stvořeného zase všechno vede zpět k nestvořenému. Výslednicí toho je, ovšem jen pro člověka, který jen jednostranně ze své pozice poznává, že nezastihuje Boha ani při tvoření, ani při odtvoření, při převádění do nestvořeného.

Není nemožné si udělat dostačující představu o simultánním a nepřetržitém aktu stvoření, při němž zároveň a také neustále probíhá akt vtahování stvořeného do nestvořeného. Pro zjednodušení výkladu si budeme zatím všimnout jen naší Země. Tam zřejmě dosud probíhalo stvoření tak, že hmota naší Země se stávala postupně nositelkou stále vyspělejších forem života. Napřed se na určitém stupni vývoje objevil život v nejprostších formách, pak se tyto formy života stávaly čím dále složitější a vyspělejší, objevilo se vědomí sama sebe u živočichů, uvědomování si okolí a konečně tak vyspělá forma vědomí, která se projevuje rozumovou činností. Zase pro zjednodušení předpokládejme rozumovou činnost jen u člověka. S touto rozumovou činností se dostavuje něco, co nazýváme utrpením. Míra utrpení všeho druhu, jak ji zažívá člověk, je nejvyšší únosnou mírou utrpení, jaká vůbec je známa u všech živočichů. Žádný živočich nižšího typu nemůže tolik trpět (*ani se tolik radovat*) jako člověk. Utrpení začíná tam, kde začíná život, a čím vyspělejší je forma života, tím vyšší je únosná míra utrpení. U člověka k utrpení fyzickému přibývá ještě utrpení duševní, mnohem těžší než fyzické. Velmi poučné je, že utrpení vzniká i tam, kde by je nikdo

nepředpokládal. Tak např. člověk, který se nudí, protože nemá čeho by se chopil, trpí nudou a dlouhou chvílí. Jeho situace nám prozrazuje, že zahálka je těžký hřích proti smyslu života. Život má být žit, a nikoliv promrháván, také ne nudou. Ježíš nám ve zkratce, kterou málokdo pochopil, znázorňuje smysl utrpení. Zmiňuji se zde jen o jedné stránce této zkratky. Ježíš přichází tam, kde lidé trpí z nejrůznějších důvodů, a zázrakem je dostává z jejich utrpení. Odpovězte si sami na otázky: "Kdo trpí a kdo zázrakem zbavuje utrpení."

Snadno to dokážete, ale nepokračujte v četbě, dokud si neodpovíte.

Ježíš nám zde ukazuje, že utrpení lidí přivádí jej, Ježíše, na svět, aby z něj ukazoval východisko, které není východiskem časným, dočasně něco řešícím, nýbrž věčným, řešícím s věčnou platností situaci, kterou Ježíš **ještě**, jaksi okrajově, nazývá smrtí, a převádí tuto situaci do života, který člověk ve svém stavu quasi smrti ještě nemůže poznávat. Láska, jejímž je Ježíš představitelem, má moc zbavovat člověka utrpení, ale ani jí se nepodaří osvobodit člověka trvale od utrpení, jestliže člověku nejde o nic víc než o to, aby netrpěl nebo aby **měl** to, co při svém utrpení ať skutečně nebo domněle ztrácí. Ale pak je tu utrpení na straně jedné a radost na straně druhé, které dokáží člověka odvrátit od dosavadního pochodu všeho a všech do stvořeného a převrátit ho a nakonec vrátit ho do nestvořeného, k Bohu.

(Promiňte mi, že zatím mlčím a nevykládám o radosti, a nevysvětluji její spojovací smysl, ztěžoval bych plynulost výkladu. Snad se k tomu dostanu později, abych tuto mezeru vyplnil, tak, jak jsem to už jednou učinil v jednom ze svých předešlých spisů.)

Protože pak člověk je nedělitelnou součástí vesmíru a všeho stvořeného, mnoho záleží a tom, že on může vejít do království božího. Protože se přitom nemůže od ničeho oddělit, ani to nepotřebuje, stává se spoluspasitelem veškerenstva, tak jak se před ním už stal Ježíš Kristus. Vrací-li se člověk do Otcova domu, slyší zpívat a chvalořečit celý vesmír a poznává jeho radost z návratu, na který vesmír čeká. Je mu dopřáno, nevešel-li dosud, aby se o krok k Otcovu domu přiblížil, jakmile někdo, kdo je s ním nerozlučně spojen, do něho vešel. Vždyť se všichni a se vším držíme za ruce, aniž jsme si toho zatím vědomi.

Ježíš upozorňoval své učedníky na utrpení, které je čeká, ale řekl jim, že je dočasné, neboť je jen jedním z prostředků k dosažení věčného života.

Nyní však tento výklad musím přivést na pravou míru, abyste si nemysleli, že propaguji utrpení. Právě Ježíš vykázal utrpení místo, které mu náleží, stačí se podívat na jeho život a víte, kdy je utrpení nevyhnutelné, a kdy je zbytečné a dokonce škodlivé. Ježíš také ukázal na příkladu sv. Jana Evangelisty, že tam, kde převažuje nad ostatními vlastnostmi láska, utrpení přestává být užitečným prostředkem.

Utrpení je brzda, kterou se zastavuje směr do stvořeného, ono také může způsobit že člověk přestane prožívat jen oněch šest dnů stvoření, nýbrž začne prožívat i den soudný, den odpočinku Hospodina, přes který se přechází do nestvořeného.

Není divu, že člověk, který se ocitá na nejzazším konci stvořeného, kde trpí zpětným tažením božím, považuje ze svého hlediska celý svět za špatný, na zlu postavený, a pokud věří v Boha, přičítá mu funkci bezohledného soudce.

Ze všech utrpení je největším utrpením umírání v tom nejširším slova smyslu a smrt. Byl bych rád, kdybyste si na společného jmenovatele smrti dovedli převést všechno opouštění čehokoliv, velice by vám to usnadnilo pochopení Ježíšova učení o smrti. On pravil, že semeno, které nezahyne, nevydá plodů. Ježíš nás učil svým životem umírat tak, by naše smrt neznamenal zničení, nýbrž věčný život. Sám nepotřeboval ani přijít na svět (*vejít do stvořeného*), ani umřít a vstát z mrtvých (*Vejít do nestvořeného*), ale my jsme potřebovali poznávat k čemu jinému je smrt než k pouhému zničení, že je také k vydání plodu - věčného života. Umění umírat tak, jak nás učil Ježíš, je největším uměním, neboť opravdu vede k věčnému, vědomě žitému životu.

(Přemýšlejte o tom, jakou školou umírání prochází tvorstvo. Umírá-li buňka, rostlina, zvíře, člověk, jaké jsou v tom kvalitativní skoky a příčiny.)

My jsme přišli na svět, že jsme toužili po světě (*mám na mysli vnitřní, zevně nepoznatelnou jednotu rodičů a dětí*), kdežto Ježíš přišel na svět jen proto, aby nám dal do ruky prostředky, jimiž bychom za ním mohli vejít do království božího.

A tím se přibližujeme k pochopení, jakým způsobem Ježíš snímá hříchy světa.

Všechny dosavadní výklady byly buď zmatené nebo velmi nepřesné. Zprávy, o které se můžeme opřít ohledně hříchů lidí, praví, že lidé se prohřešili pojeděním ze stromu poznání dobra a zla. O hříchu světa se tam mluví jen nepřímě. Narážka na něj je obsažena v pádu neposlušných andělů. Není divu, že zprávy

tohoto druhu musely dát podnět ke všem možným i nemožným dohadům.

Je pravda, že hřích, kterého se dopustili první lidé v ráji (*Zůstaňme u fabule Genese, protože ji není třeba opravovat, je třeba ji jen vysvětlit, jelikož je vysoce symbolická a může prozradit i dnes jen tomu něco, kdo se dá poučit Ježíšem, třeba i bez jakéhokoliv porozumění*) je zvláštním způsobem hříchem dědičným. Jsme od té chvíle totiž uzpůsobeni tak, že za poznáním jdeme pro sebe, že se jej **chápeme** od prvního okamžiku vstupu do lidského života, a to je způsob, jímž se udržujeme ve vězení smyslů a rozumu, ve vězení třírozměrného světa. Všechno chceme jen zažívat, a je nám lhostejno, zda po zážitku dojde ke vztahu k zažitému. Primérní hybnou silou v našem životě je touha po zažívání. Stejně tak se snažíme uchopit poznání. Ježíš se všemožně snažil, aby nám vysvětlil, že se nemáme s tímto uchopováním čehokoliv, tedy ani s uchopováním poznání spokojit. Nelze se sice bez uchopeného poznání obejít, ono se stává vlivem zděděného stupně vývoje nepostradatelným východiskem, ale spokojíme-li se s ním, i když nám všechno potřebné vysvětlí, jsme ztraceni pro věčný život. Čili, ani vysvětlení, které vám podávám, i kdyby bylo úplně správné, nikoho nespasí, tj. neuvede do věčného života vědomě prožívaného, pouze mu pomůže k tomu, aby správně zhodnotil dosah svého poznávání, jeho účel a mohl se chopit prostředků dalších, jimiž by stanul ve věčnosti. Toto "chopit se" ovšem Ježíš uváděl velmi trpělivě a po všech stránkách na pravou míru, neboť právě v uchopování je už napřed zajištěn neúspěch v dalším pokroku za a nad "dědičný stav". Jsa si vědom toho, nekladl Ježíš tak velký důraz na to, aby lidé pochopili, co jim vykládá, jako na to, aby mu uvěřili a následovali ho. Pochopí-li někdo všechno, co hlásal, a nebude ho následovat, stane se Jidášem. To je riziko mého výkladu.

Všimli jsme si také, jakým způsobem Ježíš zdůrazňoval význam **osobní** lásky sv. Petra k Němu. Proto můj výklad má sloužit jen k tomu, abyste, porozumíce, mohli láskyplněji Ježíše následovat.

Ježíš snímá náš hřích tím (*zatím mluvím jen o člověku, ne o světě*), že životu dává nový smysl, který tehdy nestál, ani dnes nestojí v popředí hodnocení života. Co kdo miluje, s tím se spojuje a s tím také hyne. Milujeme svět, protože milujeme především sebe, toho, který chce mít svět pro sebe. Kdo nepřijme láskyplný smysl života, pro toho Ježíš hřích nesňal, to znamená, takový člověk se neustále chápe světa především pro sebe, pro toho, který byl stvořen, nebo který vznikl, a proto také zanikne. Nehledejte

rozpor v tom, že Ježíš učí milovat bližního, který také pomine. Učí správnému vztahu, který už nemá pomínout. Opravdová láska k bližnímu, jak nás jí učí Ježíš, nás totiž odvádí od sebe (*viz podobenství o Samaritánu*) a přivádí nás k Bohu (*viz líčení posledního soudu. Bůh má trvalý vztah ke stvořenému. Viz Ježíšovo: "Cokoliv jste učinili nejmenšímu z bratří svých, mně jste učinili."*). A to je na ní rozhodující, tím je snímán náš hřích vybočení na vedlejší, slepou kolej (*Je to obdoba slepých kolejí všeho druhu, jichž jsme svědky kolem sebe v přírodě. O všech z nich víme, že jde jen o relativně slepé koleje. Nejstarší ze známých slepých kolejí byl pobyt v ráji. Kdyby bylo možno v ráji zůstat, ocitl by se člověk v absolutně slepé koleji. Protože však je možno se proti každému zažívání čehokoliv dosavadního vzepřít, "hřešit proti tomu", je také možno vycouvat z každé slepé koleje. Ono couvání ze slepé uličky se nám líčí v Genesi jako pád z ráje, tedy jako krize v zažívání stavu ráje.*) Kdybychom začali praktikovat zákon lásky postavený Ježíšem na první místo, a neodstraňovali, neodsouvali jej z jeho místa, kam patří, zjistili bychom, a ne dříve, že Ježíš snímá náš dědičný hřích sebelásky ještě jiným způsobem, svou mocí lásky. Nakonec bychom totiž zjistili, že nemilujeme my, nýbrž že jsme jemu dovolili, aby projevoval skrze nás svou lásku, a to se všemi důsledky této lásky.

A nyní ke hříchu světa, který snímá Beránek boží.

Nezapomeňte, že slova "Ejhle, Beránek boží, který snímá hřích světa," pochází z úst sv. Jana Křtitele, člověka znalého Starého zákona a člověka oddaného tomuto Zákonu. Ve Starém zákonu beránci sloužili jako zápalná oběť Hospodinu, a tomuto způsobu oběti přišel Ježíš učinit konec. Řekl k tomu: "Ne oběti, ale milosrdenství." Není náhodné, že při poslední večeři o velikonocích pojedl naposled se svými učedníky beránka, jak bylo zvykem, aby ustanovil novou oběť chleba a vína, o níž pravil, že je to odraz jeho oběti. Své učedníky pak vybídl k lásce.

Dá se předpokládat, že něco podobného jako lidský život vzniká porůznu v různých dobách na různých místech vesmíru, ale neudrží se tam dlouho, ve srovnání s existencí vesmíru jen malou chvíli, nějaký ten milión let, a pak zase zanikne, protože je příliš křehký a potřebuje ke svému vzniku a trvání zvláštní podmínky, které toho času existují na zemi, jindy možná existovaly na jiné planetě a existují dnes na jiných planetách u jiných sluncí. Člověk představuje sestoupení takové míry vědomí do hmoty, že ono ji může použít jako základny k výstupu vědomí do zdrojového vědomí, nezávislého na hmotě tím způsobem jako dosud. Původní závislost vědomí na hmotě je taková, že by se nemohlo projevit,

kdyby nemělo k dispozici tak dokonalou organizaci hmoty, jakou je např. lidské tělo, je-li však vědomí povýšeno nad hmotu tak jak bylo symbolicky ukázáno povýšením Ježíše na kříži, přestává být hmota vězením vědomí, a stává se naopak prvkem, který povyšuje hmotu k nové funkci (*viz povýšení Ježíše na kříži,*) aby vydala svou existenční složku jako oběť, společně se složkou vědomí, lásce, a tím přispěla k jednotě, která před tím, jsouc rozdělena na složky, vytvářela stvořené, a pak jsouc znovu uskutečněna, propojila stvořené (*hmotu*) znovu s nestvořeným (*Bohem*). Těto jednoty se nedá dosáhnout jinak než v živém lidském těle proto, že tam je k dispozici všechno, co může znovu vytvořit jednotu.

Už dávno někteří vědci považují člověka za vesmír v malém. Ježíš je předešel mnohem dokonalejším poznáním, že člověk je také Bohem v malém (*"Bohové jste"*), jenže funkčně se tato skutečnost nemůže projevit, protože člověk žije ve hříchu. Je to hřích, kterého se člověk nedokáže sám zbavit, musí ho někdo z něho sejmut. Člověk je jakoby do hříchu oblečen, a tímtéž způsobem je do něho oblečen celý vesmír. Člověk se může zbavit jen těch hříchů, které jako hříchy odhaluje, ale nemůže se zbavit tohoto hříchu, který je i hříchem světa, hříchem který nepoznává, protože se cítí být oddělen od ostatního světa. Ježíš proto chtěl, aby se člověk zbavil těch hříchů, které poznává, nebo které mu dal Ježíš ještě navíc poznat, nebo které člověk vývojem navíc poznává ještě, ale ten hlavní hřích světa, ke kterému nás svádí samotný fakt, že je něco stvořeno a že toto stvořené se cítí být odděleno od veškerenstva a od Boha (*viz Otčenáš: "Neuved' nás v pokušení"*), tento hřích musí být z člověka sňat (*viz snětí Ježíše s kříže*), jinak je jím člověk stále křížován, ale není připraven ke vzkříšení do věčného života. Všechno, k čemu nabádá Ježíš slovy, je prvním krokem, který může člověk učinit, a neučiní-li jej, nedostaví se pomoc boží, nebude mu otevřeno. Člověk na rozdíl od ostatních součástí vesmíru tento první krok může učinit, a protože je nedílnou součástí vesmíru, můžeme říci jedním z květů vesmíru, může se vyvinout v plod vesmíru, ve vědomí věčného života, nikoliv jen ve vědomí stvořené existence (*rozuměj začínající a končící*), tj. může vejít tam, odkud přišel právě tak jako o sobě řekl Ježíš: "Od Boha jdu a k Bohu se vracím" a udal přesně podmínky, za kterých jej může člověk po této cestě následovat. Neopomněl říci, že kdyby se on, Ježíš, neobětoval, že by nikdo nemohl za ním přijít, čímž prozradil onu moc snímat hřích světa, nebo trpnou stránku naší cesty k Bohu (*která se neobejde bez stránky činné, ale není nahraditelná činnou stránkou*) použít k našemu uzdravení jak tělesnému tak duševnímu (*viz všechny*

Ježíšovy zázraky, viz trpné odevzdání Maří Magdalény, bez něhož by byl nemohl způsobit její obrácení).

Řekněme si totéž ještě jiným způsobem: Svět nemůže být jinak spasen než pomocí tak vyspěle zúčastněného vědomí ve hmotě, jaké se vyskytuje u člověka. Jenže s takto do hmoty zamontovaným vědomím to vždycky dopadá takto: Vytvoří si já, které se zamiluje do sebe a do všeho, co tomuto já slouží k projevu, tj. do stvořeného světa. Tomu se nedá zabránit, ani by nebylo žádoucí, aby se tomu zabránilo (*doufám, že víte proč*). Začne se otáčet v začarovaném kruhu a trpí. Musí se proto vyskytnout někdo druhý, kdo má zkušenost s věčným životem a zná jeho hodnotu nadřazenou pomíjejícím projevům života. Takovým druhým zkušeným já je Ježíš (*viz Bible: Starý Adam - nový Adam*). Kdokoliv pak se připojí k jeho zkušenosti napřed vírou a pak láskou, pro toho je připraveno poznání (*duch Utěšitel*), kterého vymaní z přešlapování na místě nebo ze slepé uličky. Tato pomocná ruka, nám podávaná z druhé strany, je Ježíš. Bez pomocné ruky z druhé strany nejsme schopni učinit více než se udržovat na své úrovni. To je zákon, kterým je všechno přidržováno v tom stavu, v jakém se nachází, čímž vznikají dimenze časové a prostorové, a tedy něco, čemu se říká v náboženství: stvořené. To např. na úrovni lidské přináší někdy velké utrpení. Ježíš tento fakt neopomíjel, nepřecházel netečností, jak víme. Plakal s plačícími a radoval se s radujícími, plakal nad Jeruzalémem, který se nedal cestou jím hlásanou a tím promeškal velkou příležitost. Ovšem dával jasně najevo, že přišel otevřít cestu do království božího a že po něm přijdou jeho učedníci za tímtéž účelem.

Také láska má svou trpnou stránku, bez níž není láskou, která by mohla vést ke spojení. Ježíš úmyslně položil svůj život za svět. Tento úmysl představuje aktivní stránku jeho lásky. Způsob, jakým to provedl, představuje trpnou stránku jeho lásky. Obě stránky lásky se máme naučit následovat napodobením Ježíšových úmyslů i napodobením provedení těchto úmyslů trpnou odevzdaností, kterou za jeho pomoci dokážeme sebe zmařit právě tak, jako zmařil on sebe na kříži. Doufám však, že nikdo nebude chtít obecně platný vzor Ježíšův daný jak slovy, tak jeho životním příkladem používat jinak, než jak se používají vzorce v matematice. Počítají se pomocí nich obdobné příklady. Tím vzorec neztrácí na ceně, nýbrž nabývá praktického smyslu. Kdo neumí použít vzorce pro daný úkol, pro toho je vzorec bezcenný. Naštěstí nám Ježíš nebyl jen vzorem, nýbrž představuje sílu,

kteřou v sobě nemá např. matematický nebo chemický vzorec. Je to síla stále živého pomocníka.

Maximálně lidsky možná připravenost

V minulém díle SJ jsme si zjednodušili pohled na cestu činnosti tím, že jsme si vysvětlili vzor, který vytýčil Ježíš ve svém podobenství o postavení služebníka buď na poli nebo v domě Hospodářově. Člověk má být podle tohoto podobenství maximálně připraven na práci pro Hospodáře, vždycky a za všech okolností. Je to správné hospodaření s okolnostmi, ve kterých se člověk ocitá, a s událostmi, které ho potkávají. Obdobné je hospodaření s hřivnami, které nejsou služebníků, nýbrž Hospodáře.

Všimněte si, jak strohé požadavky klade na člověka Ježíš: člověk na poli má výhradně pracovat pro Hospodáře. Až přijde do jeho domu, bude zase připraven jen pro službu jemu. Služebníci, kteří hospodaří s hřivnami, ani nepomyslí na to, že by si mohli něco ponechat pro sebe z toho, s čím hospodaří, ať už jsou to původní hřivny nebo výnosy z nich. Ovšem k této dokonalé činnosti ve smyslu spojovacím vede nějaká cesta, o které jsme už mluvili. Oproti cestě lásky je snad na ní výhodná okolnost, že služebník nemusí svého pána milovat, že ho může jen poslouchat, a stačí dokonce, že ho poslouchá ze strachu, jak prozradil služebník, který měl k dispozici jen jednu hřivnu a zakopal ji. Kdyby jej byl strach nevedl k tomu, aby hřivnu zakopal, a kdyby byl ze strachu před přísností hospodáře s hřivnou hospodařil podle svých možností, byl by býval od svého pána pochválen.

Jinak je tomu na cestě lásky. Tam se musí člověk naučit milovat toho, za kým jde, a nenaučí-li se tomu, neudělá na této cestě ani krok. Naštěstí lásce se dá naučit. Zbývá jen zodpovědět otázku, zda se jí naučí ten, kdo si přeje, aby mu tato láska posloužila. Přesvědčil jsem se o tom, že je naděje se jí naučit i za těchto okolností, ale pak tato cesta není prosta krizí, protože kdokoliv jde k Bohu kvůli sobě (*"Kdo hledá svůj život", jak řekl jinými slovy Ježíš*), musí sebe ztratit. Dokud sebe neztratí, nenalezne věčný život.

Všimněme si znovu svatého Jana, Miláčka Páně. Jediný z učedníků stál pod křížem svého Mistra. Proč tam nestáli ostatní učedníci? Protože měli strach o sebe. Více jim záleželo na sobě než na Mistrovi. Ale tím, že se vzdálili od kříže, aby sebe zachránili-

li, nezbavili se hluboké vnitřní krize, která jim přinesla dvojí poznání: poznávali, že nejsou hodni svého Mistra, a že umřel on, protože nechtěli umřít oni (*toto chápejte v přeneseném slova smyslu a v širším měřítku*).

Sv. Jan na sebe nemyslel, když se postavil pod kříž, protože miloval mistra více než sebe. I jemu hrozila smrt, ne méně než ostatním učedníkům, ale nedbal toho, a také proto jako jediný z učedníků neumřel násilnou smrtí, rozumějte, nemusela mu být sebeláska odňata násilím.

Všimněte si, jaký jiný druh maxima se na této cestě lásky chce od člověka než na cestě činnosti.

Ježíš toto maximum velmi jasně a nesymbolicky vyjádřil slovy: "Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší, celou svou myslí a vši svou silou. Miluj svého bližního jako sám sebe." (Mar XII, 30-31)

Ale protože přikazoval, že máme milovat, musel také vědět, jak se máme této lásce naučit, a musel nám k tomu dát návod.

Prvním krokem na této cestě je **setkání** s bližním. Ježíš proto definuje bližního a učí nás v něm vidět Ježíše Krista, a takové hodnocení bližního už představuje velmi vyspělou fázi cesty lásky.

Snažil jsem se vypořádat se pomocí drobných kroků s cestou činnosti až k jednomu z jejích vrcholných prostředků, kdy se dostáváme k plnění úkolů božích za všech okolností, a to jak při činnosti samé, tak při vnitřní modlitbě. Nyní se dostávám k obdobným drobným krokům na cestě lásky, až k nabytí trvalého vztahu ke všemu, jako k projevům Boha a nakonec k trvalému zdroji lásky k Bohu samému.

Na cestě činnosti se člověk dostává k Bohu přes poznání Boha jako jediného činitele, na cestě lásky se člověk dostává k Bohu přes poznání Boha jako jediného milujícího a jediného milovaného.

Rozdíly mezi oběma cestami, líčenými takto vyhraněně v čisté formě, jsou značné.

Na cestě činnosti např. lze nakonec poznávat Boha jako jediného činitele, aniž bychom potřebovali v Boha napřed věřit. Nedovedu si však představit, že bychom mohli na cestě lásky prospívat bez víry v Boha. Chceme-li touto cestou jít, protože lásku k lidem, k přírodě atd., považujeme za nejideálnější vztah,

pak nám nezbyvá než se naučit víře, a z víry se naučit lásce, nebo těžším způsobem naučit se lásce a z ní víře.

Jako se na cestě činnosti naučíme poznávat Boha jako jediného činitele tím, že jsme činni na jeho poli nebo v jeho domě, tak dlouho, až se dokonale naučíme poznávat, že všechno děláme jeho silou, tak na cestě lásky se tak dlouho snažíme milovat, až začneme poznávat, že boží silou milujeme, čili, že on je stejně jediným milujícím, jako jsme poznali na cestě činnosti, že je jediným činitelem.

Jako řekla sv. Terezie z Avily, že jejíma rukama pracuje Kristus a jejíma nohama chodí Kristus, tak mohla stejně dobře říci, že celým jejím srdcem, celou její duší, celou její myslí a veškerou její silou miluje Bůh, a stejnou měrou ji jako bližního. Jen když se toto stane, nebo lépe řečeno, když člověk dovolí, aby se to stalo a zjedná podmínky pro takto vyspělou lásku, může dojít k maximálnímu uskutečnění požadavků o lásce, jak je stanovil Ježíš. Všechny kroky, které provedeme na cestě k této dokonalosti lásky, nejsou ničím více než odstraňováním překážek, které stojí v cestě proudu boží lásky. Až odstraníme tyto překážky, dospějeme k velkolepému poznání: že láska, kterou oplýváme, není naší láskou, nýbrž je projevem boží lásky, a my jsme přitom jen strouhou, jíž protéká.

Jinými slovy, staráme-li se o to, abychom odstraňovali lásce překážky z cesty, a opravdu je odstraňujeme za všech okolností, jsme svědky toho, že jsme láskou ovlivňováni tak silně, že je tento vliv silnější než naše vůle. My pak svou vůli v tomto proudu lásky ztrácíme. Protože právě naše neosvícená vůle nás přivádí na různá scestí, a pak už nemá tuto svůdnou moc, ustávají všechny krize, všechny cesty se narovnávají, mizejí všechny překážky, jejichž vznik a původ jsme dříve mylně přisuzovali osudu nebo jiným činitelům mimo nás stojícím. Poznáváme, že ten, kdo dříve jednal proti nám, pak jedná v náš prospěch (*a také proto, že si už nepřejeme, aby jednal v náš prospěch, kdežto dříve jsme dělali všechno tak, aby naše okolí nám bylo prospěšné*).

Usilovat o lásku je správné. Viděli jsme, že nám to radí sv. Pavel. Dává však tuto radu až po vypočítání znaků lásky, čímž nám chce ukázat, že nemáme ve svém úsilí přestat, dokud láska nenabude znaky, o nichž on mluvil. Kdo si o sobě myslí, že miluje, ten se ještě nenaučil milovat tak, jak od nás požaduje Ježíš. Teprve se snaží o lásku, jejíž znaky vypočetl sv. Pavel.

Setkání s bližním

Většina setkávání člověka s člověkem vypadá tak, že jeden vypráví o svých věcech a dbá nebo nedbá na to, zdali druhého zaujme, zdali druhému něco po tom je či nikoliv. Avšak i ten, kdo se obírá jen sám sebou, chová naději, že druhý ho aspoň vyslechne, jinak by nemluvil.

U toho, kdo o sobě vykládá, se setkáváme se zjevem, že sám sebou přetéká, že se potřebuje druhému sdělit. Zdržuje-li bezohledně, je třeba mu dát najevo, že musí brát ohled na poslouchajícího. Ospravedlňuje-li své jednání, máme co činit s člověkem, který potřebuje uspořádat své nitro, uklidit v něm, stát se pánem sama sebe, nebo získat souhlas někoho, koho si váží, pro své jednání, podpořit směr, který nastoupil. Staví nás přitom do role soudce, a většinou očekává, že mu schválíme jeho názory nebo záměry. Často můžeme velmi těžko posoudit, zda mluví pravdu, zda ho podporujeme v dobrém nebo ve zlém.

Pak existuje setkávání lidí, kteří mají stejný zájem, a oběma nebo více dohromady dělá dobře, že jiní je podporují v jejich zájmech. Tady jsme už na poli setkání, která bychom mohli zařadit do oblasti vzájemné pomoci, do oblasti velmi široké a pestrobarevné, ale většinou tu není překročena úroveň jakéhosi druhu obchodu, vzájemného těžení jednoho z druhého.

Na rozdíl od těchto setkávání je tu kategorie jiných setkání, při kterých chce jeden druhému něco vytknout.

A konečně jsou tu setkání, při nichž chce jeden druhému něco vnutit, buď způsob myšlení nebo jednání, nebo chce udat, prodat něco, co nepotřebuje a vyměnit to za něco, co potřebuje. Tím se tento typ setkání blíží předešlému.

Mohl bych vyjmenovat ještě další druhy setkání, dokonce setkání čistě formální povahy a podobné banálnosti, ale šlo mi o něco jiného než o to, abych vyčerpал všechny typy známých setkání.

Chtěl jsem vedle všech vyjmenovaných setkání postavit setkání s bližním. Všechna vyjmenovaná setkání byla tímto setkáním jen z velmi malé části, a to proto, že lidé, kteří se setkávají dosud vyjmenovanými způsoby, nevědí, co je to opravdu se setkat s bližním.

Nejsnáze se tomu naučíme, setkáme-li se s člověkem, který potřebuje naší pomoci a není naším známým a nemůžeme a nechceme si nic slibovat pro sebe od toho, že tomu člověku

pomůžeme, ale kdybychom chtěli začít se naučit setkání s bližním právě za takových okolností, zbytečně bychom promarnili mnoho času.

Nejlépe je začít setkávat se s bližním u těch, se kterými se setkáváme buď neustále nebo velmi často, ne proto, že bychom měli ustrnout na určitém okruhu lidí, ale proto, že v první řadě se musíme naučit překonávat sebe v malém, ale neustále, a teprve potom ve velkém. Stejně si počínal Ježíš. Do svých 30 let se stýkal jen se svým nejbližším okolím, se svou rodinou, a byl jí poddán, jak se píše v Písmu. Řečeno obecně: Navazuje trvalé nebo dlouhotrvající vztahy a z nich vyplývá trvalý stav oddanosti, avšak vyššího rázu. Po křtu v Jordánu přece začne zažívat trvalý stav oddanosti k Bohu Otci. Svým životem před Jordánem nám chce ukázat, jak se k němu máme dopracovat (*Viz: "Nedokážeš-li milovat bližního, kterého vidíš, jak můžeš milovat Boha, kterého nevidíš."*). Teprve přes pozměněný vztah k Otci (*před Jordánem vůlí dosahovaný, po Jordánu samovolně přecházející v trvalý stav jednoty*) se dostává k trvalému a bez rozdílu stálému vztahu ke všem bližním, takže už nedává přednost své rodině před ostatními lidmi (*Viz jeho výrok: "Kdo je má matka, kdo jsou mí bratři."*)

Ukazuje však velmi jasně, že kdo se neosvědčí v malém, neosvědčí se ani ve velkém. Ovšem ono osvědčení se ve velkém je možné jen na základě vznešeného stupně poznání, symbolizovaného křtem v Jordáně, a na základě překonání Satana na poušti po zlačnění. Nedělejme si iluze, že by k němu mohlo dojít dříve a nelámejme si tím hlavu. Postupujme podle Ježíšova návodu.

Něčím jiným je tedy setkání s bližním před Jordánem, a něčím jiným je setkání s bližním po Jordánu. Pochopitelně budeme teď mluvit o setkání s bližním před Jordánem.

Mohli byste plným právem namítnout, že bych měl začít mluvit o setkání s bližním ve stavu, ve kterém se běžně všichni lidé nacházejí, ve stavu před narozením Ježíše v Betlémě. To učiním, protože tak nás učí Ježíš.

Ježíš především ukazuje, že od nikoho se nechce, aby dělal víc než na kolik stačí s prostředky, které má k dispozici (*Viz podobenství o hřivnách. Jeden služebník má k dispozici jednu hřivnu, jiný dvě, opět jiný pět, nebo chudá vdova, dávající malý peníz atd.*)

Dále si přeje, abychom nepřestali být pečlivými, ale nezačali být starostlivými. Nechce nám přidělovat starosti, nýbrž chce nás

osvobodit od starostí. Stačí, abychom se v každém případě chovali s péčí řádného hospodáře.

Dále uvádí, že člověk má moc hospodařit s tím, co má k dispozici. Ježíš si nepřeje, aby se člověk obalamucoval myšlenkami, že tato jeho moc může být omezována nějakým nevyzpytatelným osudem. Záleží na člověku, využije-li své moci.

Za těchto předpokladů se má také člověk setkávat se svým bližním. Ježíš učí setkávání lidí neosvícených, nepoznamenaných narozením Ježíše v nich. Tito lidé, jak vypráví v podobenství o posledním soudu, nemají ani tušení o tom, že pomáhajíce nezištně bližnímu, už se setkávají s Ježíšem Kristem, a není třeba, aby o tom měli byť i jen tušení. Chce se od nich jen, aby jednali bez sobeckých zábrán, a protože nejsou nesobečtí, aby své sobectví zapřeli ve všech směrech. Myslím především, aby ani nevěděli, že jednají spásonosně (*jak je naznačeno v podobenství o posledním soudu*), nýbrž jen a jen správně, aby jim šlo vždy o dobrou věc.

Při setkání s bližním na úrovni před narozením Ježíše v Betlémě, by se myšlenka na vlastní spásu neměla ani vyskytnout.

Nezapomeňte, že v tomto dílu SJ se vychováváme k čisté, a proto bezkrizové lásce, nikoliv k pouhé činnosti, která může být motivována také strachem o sebe, a jen proto se ubírá správnými kolejami. Komu nepůjde o prostý akt lásky, ten se nejen nevyvaruje krizí, ale ten ani neprojde prvním znovuzrozením, narozením Ježíše v Betlémě.

(Možná, že vám bude připadat divné, že teď zdánlivě tvrdím něco jiného než v I. a II. dílu SJ. Někdo v Izraeli také miloval Boha, začínajíc Abrahamem, někdo tam byl už mnohem déle než u prvního kroku lásky, o kterém zde mluvíme. Považujme celý židovský národ za celek, řekněme za osobu, abychom pochopili, proč se u nich narodil Ježíš. Bylo k tomu zapotřebí milióny poslušných vykonavatelů toho, co považovali za vůli boží, a dokonce i mnoho strašpytlů, kteří ji vykonávali ze strachu před trestem, a hrstka milujících. Ale bez té by se bylo dílo nepodařilo. Bylo třeba oné hrstky lidí, oné soli země, oněch lidí, kteří byli přesvědčeni o tom, že náprava poměrů na zemi není možná jinak než přímou vládou boží na zemi.

Ježíš však mluvil jak k lidem ustrašeným v očekávání strašného konce světa, tak k lidem, kteří měli potřebu lásky. Dovolte mi, abych se nyní přidal k poučování těchto druhých, nebo abych aspoň ukázal skvělost této cesty.)

Bylo by chybné nebýt si vědom toho, za jakých okolností se člověk učí lásce nyní. Okolnosti se změnilo oproti době Ježíšově. Dnes má každý z nás k dispozici takovou míru vzdělanosti, že může svým porozuměním vyjít lásce daleko více vstříc než mohl ve starověku, a měli bychom být člověku v tomto směru nápomocni, protože člověk v naší době je daleko více ovlivňován masovými sdělovacími prostředky než byl kdykoliv před tím, ba dá se říci, je na ně daleko více odkázán při vytváření vlastního úsudku než dříve, tíže se mu jde po svém než kdykoliv dříve, a nedostane-li se mu do vědomí informace, kterou vám podám, těžko pojme touhu učit se milovat, jak si přeje Ježíš Kristus. Tato informace se dá vyslovit takto:

Řekl-li Ježíš, že cokoliv kdo učinil dobrého komukoliv, jemu to učinil, a cokoliv neučinil komukoliv, jemu to neučinil, vycházel samozřejmě ze svého poznání, které je nám zatím uzavřeno, ale on říkal, že na tom nezáleží. Důležité je pouze, abychom konali dobro, třebaže nepoznáváme spojitost mezi ním a bližním. Dnes však můžeme této spojitosti porozumět, i když ji nepoznáváme, a to je při učení se lásce za našich okolností, ve kterých žijeme, velmi výhodné. Uvidíte hned, proč. Nemůžeme u Ježíše předpokládat nic jiného, *(pokud se nemýlí)*, než že byl na takové úrovni poznání, že si byl vědom spojitosti svého života se životem kteréhokoliv člověka *(Zůstávám úmyslně jen u spojitosti mezi lidmi, protože i Ježíš považoval za účelné, aby takto zjednodušil svůj výklad)*. Je nám jasné, že této spojitosti si mohl být vědom jen proto, že si uvědomoval existenci věčného života *(tuto existenci nazýval Otcem nebeským)*, a poznával, že na této úrovni věčného života není rozdělení *(on také nepodléhal našemu klamnému pocitu oddělenosti jednoho od druhého, protože tento pocit neměl. A já píši tak, jako bych už neměl příležitost napsat poslední díl SJ, cestu poznání, abyste o mnoho nepřišli)*. Ježíš také věděl, že člověk má nesmrtelnou duši, že je nositelem věčného života, a jen proto je ve spojitosti, ve spojení s kterýmkoliv jiným člověkem na straně jedné, a s Bohem na straně druhé, a tato spojitost je možná jen proto, že je jen jedna nesmrtelnost, ničím nerozdělená a ničím nerozdělitelná nesmrtelnost, i když si jí nejsme vědomi.

Samozřejmě nezáleží na tom, že si jí nejsme vědomi, ani není a nemůže být závislá na naší schopnosti uvědomovat si ji. Z této jednoty vyplývá, že všichni lidé mají jen jednu jedinou nesmrtelnou duši, pouze smrtelnou duši má každý svou. Nesmrtelné je jen jediné. Smrtelné je mnohé, a my jediné tohoto mnohého jsme si vědomi, a proto máme pocit oddělenosti jednoho od druhého. Dá se pak říci, že nesmrtelná duše se projevuje v

lidech svými dočasnými úkoly. Existence každého člověka představuje dočasný úkol nesmrtelné duše. Jinak se nedá pochopit Ježíšův výrok (*výrok člověka, který si je vědom své nesmrtelné podstaty*), že jemu jsme učinili, co jsme učinili komukoliv z lidí.

Smrtelná duše člověka povstává z prachu věčnosti teprve v okamžiku narození člověka na svět. Vzniká a zaniká. Bere na sebe nějaký úkol nesmrtelné duše, ale neprovádí jej dokonale, nýbrž jen tak, jak je to možné v přírodním řádu věcí živých i neživých. Tato nedokonalost v provádění úkolů nesmrtelné duše není způsobena opozicí člověka vůči Bohu, nýbrž jeho malou mírou možností i malou mírou poznání. Člověk si přece není vědom toho, že koná nějaký úkol nesmrtelné duše, jedná jako slepý. S takovýmto člověkem se setkáváme, ať už se setkáváme s bližním nebo jednáme-li sami ze sebou. Všechny úkoly nesmrtelné duše se dají převést na jediný, a dá se tomu také rozumět, ale tato souvislost není pro náš výklad příliš důležitá a její výklad by si vyžádal další odbočení od tohoto setkání s bližním, proto od něho opouštím. Pro nás je mnohem důležitější, abychom věděli, jak se jednotlivé úkoly projevují na lidské úrovni, že tvoří dost uzavřené individuální celky. Jinak bez těchto hranic by totiž ani nedokonale nemohly být provedeny. My těmto celkům říkáme lidské povahy, lidské individuality. Nedokonalost je dána také tím, že celkový úkol nemůže být tak lehce poznávám z malé jeho části, asi tak jako si uděláme těžko správný obraz o celém světě, máme-li možnost poznávat jen malou jeho část. Všimněte si, jaké pochopení měl Ježíš pro nejnepatrnější části úkolu nesmrtelné duše.

Dokonalost úkolů nesmrtelné duše nepoznáváme, nýbrž poznáváme jen nedokonalé provedení těchto úkolů člověkem. To by nás nemělo zmást. Nedokonalost lidského počínání by nám neměla zastříti fakt, že všichni plujeme na palubě jediné lodi, a že by nám nemělo být lhostejné, zda jeden se snaží tuto loď zavést do bezpečného přístavu a druhý se snaží ji potopit. Měli bychom vědět, kterou lidskou činnost máme podporovat, a které máme odporovat.

Ježíš věděl něco, co my nevíme, a proto nemůžeme porozumět jeho spasitelskému poslání. Věděl, ten i nejdrobnější úkol přiřčený smrtelné duši, se může proměnit v komplexní úkol nesmrtelné duše, a tím pomocí jeho splnění člověk (*smrtelná duše*) se vrací do věčného života, ačkoliv neudělal nic víc, než že splnil svůj úkol, svůj dílčí úkol beze zbytku. Vysvětlili jsme si to na podobenství o hřivnách, takže už víme, jak má být úkol splněn.

Vysvětlili jsme si především na podobenstvích o hřivnách a o postavení služebníka na poli, jak pomocí činnosti propojit svůj úkol s úkolem nesmrtelné duše. Nyní stojíme před úkolem, abychom si vysvětlili, jak spojit svůj úkol s úkolem nesmrtelné duše prostředky lásky, z nichž prvním je setkání s bližním.

Vzpomeňte si, co jsme si k tomu už dříve řekli vytyčením rozdílů mezi vztahy a zážitky. Kdo by se díval na samotný zážitek a neviděl by, co mu předcházelo, mohl by říci, že pro život jsou rozhodující zážitky a nikoliv vztahy. Vskutku i já tak nepřesně mluvím. Ve skutečnosti je tomu tak, jako když si skokan umožňuje vyskočit vysoko před běžným rozběhem. Bez rozběhu by nevyskočil tak vysoko, a mohli bychom říci, že by bez rozběhu jeho skok nebyl ani skokem. Vzpomeňte si také na to, co jsme si řekli o zážitku Pavlově před Damaškem a zážitku paní Kučerové pod vlakem. Zážitek Pavlův následoval po dlouholetém pěstování vztahu ke Starému zákonu (*sv. Pavel Starý zákon ctíl a miloval*). A proto jeho skok byl vysoký, a můžeme říci, že ze svého zážitku (*skoku*) žil pak celý život jako člověk osvícený. Vyjádřil jsem se ovšem nepřesně, protože jsem šetřil místem, ale vidím, že to musím napravit, aby nevznikly rozpory v hlavách čtenářů. Sv. Pavel se tak dokonale připravil na skok (*zážitek*), že jeho skok byl vysoký a že pomocí něho se natrvalo ocitl na vyšší úrovni poznávání. Kdežto příprava na skok (*zážitek*) u paní Kučerové byla proti Pavlově přípravě malá a nedokonalá, a proto její skok byl nízký, zážitek trvale přinesl jen novou orientaci života a obdiv pro Krista, nikoliv však poznání boží moudrosti. A toto srovnání se dá aplikovat i na vztahy k bližnímu.

V podstatě se dá říci, že navazováním kvalitativně nových vztahů k bližnímu máme se dostat k trvalému stavu lásky, jemuž se říká v křesťanství stav spaseného člověka. Jedním z těch kvalitativně nových vztahů by mohl být vztah k bližnímu takový, že při něm předpokládáme o bližním, že jak on tak i my spolupracujeme na jediném námi zatím nepoznávaném díle nesmrtelné duše, jejímž úkolem je propojováním dílčích lidských úkolů vrátit svět do nestvořeného, odkud všechno, nejen člověk, vzešlo. Nebudme však příliš domýšliví. Kdyby s člověkem nespolečně pracovalo prostředí, ve kterém žije, a to jak ve svých živých i v tzv. mrtvých součástech, nebyl by vůbec člověk schopen zastat svůj střešní, sklenovací úkol. A to ještě člověk neví, jakým způsobem je jeho úkol umožňován pomocí "zhora", ze strany nesmrtelné duše a jiných činitelů. Člověk má všechny důvody k tomu, aby byl vděčný za všechno, co má k dispozici, ať jsou to

události, okolnosti, za kterých žijí lidé kolem něho, za kterých se projevují tvorové živí i neživí.

Setkání s bližním nelze přirovnat ke skoku, nýbrž k rozběhu. Snad mi dáte za pravdu, odpovídá-li toto přirovnání skutečnosti, že skok je do značné míry závislý na způsobu rozběhu. Proto si o setkání s bližním musíme říci více. Informace o něm může zkvalitnit náš poměr k bližnímu. Víte dobře, že se držím zásady: Vždy se snažit porozumět jak jen nejvíce je možno všemu, co by mohlo přispět k povznesení člověka z jeho nevědomosti (*z klamného pocitu oddělenosti*). Začněme s objasňováním spasitelského úkolu Ježíše Krista.

Spasitelský úkol Ježíše Krista spočívá v tom, že z toho, co je smrtelné, vytváří nesmrtelné. Jak je to možné: Vždyť co začíná, to také končí, z toho přece není vyhnutí. Jenže smrtelný člověk je přechodně (*a v tomto smyslu smrtelně*) nadán vědomím, které je svou podstatou věčné, z věčnosti pochází, a jeví se nám jen proto jako prchavé a konečné, protože je nám dočasně propůjčeno. Jinak by se také dalo říci, že jsme dočasnými věznicemi tohoto věčného vědomí. Podobně je tomu s láskou. Je-li láska vyvedena z úzkého vězení svého nositele, člověka, pak mimo ně, jsouc mimo tohoto vězení, neumírá se svým věznicem, nýbrž vrací se do věčného zdroje a s ním tam přechází i lidské vědomí. Ježíš učí tedy člověka vyjít ze sebe a převádí ho tím do věčného života. Ježíš tomu říká vejít do příbytku u Boha. Mluví také o tom, za jakých okolností už zde za pozemského života si Bůh učiní v člověku svůj příbytek. Ježíš zde záměrně volí k plnějším vysvětlení jedné a téže věci podobenství o vstupu do Otcova domu a podobenství o vstupu Boha do lidské duše, jinde používá podobnou dvojici podobností: Ztrátu vlastního života a nabytí věčného života. Myslím, že už nemusím tato podobenství znovu vysvětlovat.

Za okolností krátce vyjádřitelných Ježíšovými slovy "klepejte a bude vám otevřeno", děje se největší zázrak, jaký si kdo může představit. Smrtelné je převedeno do nesmrtelného a nezahyne přitom podle našich představ smrti. Což jsme snad svědky toho, že tělo hyne, aby ze sebe vydalo život? Jde o jiný druh smrti, při kterém semeno hyne, aby vydalo ze sebe život. Tento úkol realizuje za pomoci člověka (*tj. za pomoci jeho nesmrtelnosti*) z jedné strany nesmrtelná duše (*Panna Maria - viz symbolismus okolo narození Ježíše*) a pak Ježíš (*viz symbolismus jeho života*), přičemž na nás se jen chce, abychom klepali a aby naše fyzické tělo zůstalo přitom naživu. Jinak by nám nemohlo být otevřeno.

Vyjadřuje se o tom jako o největším možném zázraku, protože se nám všechno zázračně jeví, ale o zázrak nejde, nýbrž o změnu stavu stvořeného do stavu nestvořeného. Tato změna je možná jen u člověka, u nižších tvorů nikoliv. Člověk během vývoje života na naší planetě **se stává** smrtelný, zatímco ve své nesmrtelné duši **jest** nesmrtelný, o čemž ten, který se stává smrtelný, neví, a proto je svědkem zdánlivého zázraku, začne-li si jednou uvědomovat, že **jest** nesmrtelný. K uvědomění obsahu Ježíšova výroku a jeho pravdivosti "bohové jste" (*nikoliv "bohové se stáváte"*) nás vede láska Ježíše Krista. Sami se k tomuto vědění nemůžeme dovést. V tom tkví Ježíšův spásitelský úkol. Ejhle věčný úkol Kristův. To činí Kristus, který se dočasně stává Ježíšem, Synem člověka. je to nesmírně důležitá část zástupného symbolismu, jehož dosah si jistě sami domyslíte. Vráťím se teď k setkání s bližním.

S kým se vlastně setkáváme při setkání s bližním? Myslím, že byste už mohli dokázat věřit, že bližní, se kterým se setkáváte, má právě jako vy ve vesmíru privilegované postavení. Dá se říci, že tak Bůh miloval svět (*rozumějme celý vesmír*), že na některých jeho místech dal rozkvést vzácnému květu, člověku, jehož plodem se může stát návrat do věčného života, napřed člověka, a pak popotažení celého vesmíru směrem k věčnému životu atd. Vzhledem ke spojitosti člověka s celým vesmírem musí tomu tak být. Setkáváme se tedy vzájemně s posly lásky boží, lásky té nejvyšší, s oním zvaním veškerenstva do Otcova domu.

I tak však je nutné, abychom si nepřestávali být vědomi toho, že se stýkáme s posly, kteří si nejsou vědomi toho, co je v jejich poselství obsaženo, že je drží v rukách zapečetěné a ani nestojí o to, aby si je přečetli.

Bylo by dobře vědět, do jaké míry my je pootevíráme, že do velmi malé míry, a že by bylo velmi, až neúnosně závazné, kdybychom je dovedli číst a přesto se chovali jako bychom je nečetli. Milujícimu člověku, i tomu, kdo se chce lásce naučit, stačí, ví-li, že má k dispozici něco převzácného, do čeho zatím není hoděn pohlédnout, nýbrž co má jen trpělivě nést. Cenou tohoto trpělivého nesení je utrpení.

Budme si však vědomi toho, že před námi jde Ježíš Kristus a trpí za naši nevědomost, aby naše utrpení nebylo příliš veliké a abychom je dokázali nést.

Nemáme se utrpení bát a nemáme reptat, přichází-li, ale je-li nesnesitelné, pak bychom měli vědět, že jsme se spustili Ježíše Krista, a že se proto křížujeme zbytečně, protože nebudeme-li

viset na kříži těsně vedle něj, neumřeme vnitřně (*Symbol lotra po levici, který vnitřně neumřel, a lotra po pravici, který vnitřně umřel za přispění Ježíše*). Jen on má moc způsobit naši vnitřní smrt, ne my, a jen on má moc nám ji ulehčit až na úroveň ráje, jak naznačil v řeči k lotrovi na kříži. Takže se dá konce říci, že kdybychom si počínali tak jako sv. Jan, nepotřebovali bychom vstoupit na kříž, neboť bychom milovali tou měrou, jakou bychom vnitřně umírali. Neumírá se jen utrpením, nýbrž také láskou, a toto líbezné umírání má vůni úsvitu a také jeho vlahou rosou, zní zpěvem ptactva a přichází na křídlech vánku. Přináší zvláštní druh pochopení, o kterém se nemůžeme vyslovit žádným slovem, nechceme-li je srazit z jeho velebnosti. Pokusím se vám je vysvětlit jen pojmově podle příkladu Ježíše Krista. (*Promiňte, že zdánlivě pořád odkládám vysvětlení podstaty setkání s bližním. Kdybych měl vyčerpat všechny styčné body tohoto setkání, potřeboval bych k tomu ještě mnoho jiných odbočení. Spokojuji se jen s tolika argumenty, o kolika mohu předpokládat, že budou stačit k pochopení podstaty setkání. Podobně si počínám v celém SJ, a jen tak udržuji nit výkladu nepřetrženou. Vždycky se stává, že mnozí tato předběžná nebo doplňující vysvětlení považují za zbytečné komplikace, jiní je zase považují za příliš stručné. A obě strany mají pravdu.*).

Ježíš poznával, co je a kdo je, kdežto my poznáváme jen, co se stalo, co se děje a částečně, co se bude dít, vůbec nepoznáváme základ toho stávajícího se. Utkvíváme na pozorování proměn času a do určité míry všeho ostatního. Neměli bychom se s tím spokojit, ani bychom toto poznávání neměli považovat za dokonalé. Všechno, co se stává, je povrchem něčeho, co jest. Ježíš se o tomto povrchu toho, co jest, vyjádřil velmi výstižně při podobenství o hřivnách, když mluvil o služebníkovi, který zakopal hospodářovu hřivnu. Hospodář podle slov Ježíšových nařídil: "Uvrhněte toho služebníka do temnot **vnějších**." Řekl tím, že jsme-li na povrchu věcí, žijeme v temnotách.

Je samozřejmé, že Ježíš nedlel v temnotách vnějších a zároveň věděl, kým se stal, že se stal Ježíšem. Protože i on se stal člověkem, jako my jsme se stali lidmi, ale nevěděl jen o onom, který se stal, o Synu člověka, nýbrž i o Synu božím, který je, mohl nám prozradit v čem spočívá život, že v tom, co jest, a v čem spočívá smrt, že v tom, co se stává.

Zcela na okraji toho nám také prozradil, jak on se setkával s bližními. Díváme-li se na jeho setkání s bližními zvnějška, máme dojem, že všechno v jeho životě bylo předurčeno tak, jak hlásali dávno před jeho narozením proroci, a že se to muselo stát, takže

on se proti tomu nemohl ani v nejmenším postavit. Také přece po svém zmrtvýchvstání mluvil v tom smyslu se svými učedníky na cestě do Emaus. Přesto však všechny své kroky, ať nepatrné, či kroky rozhodující, prováděl např. až do Jordánu, svou vůlí, a po Jordánu vůlí Otcovou. Proroci znali tuto cestu, věděli, co se na ní dá dokázat vlastní vůlí a co vůlí Otcovou, a proto mohli "věštit", co bude dělat Ježíš, bude-li tak úspěšný, že přejde ze své sjednocené vůle do vůle boží. Tedy nevěštili, nýbrž znali pravidla této vznešené hry i její výsledky. Existovala paralela mezi tím, že Ježíš až do Jordánu musel být v tom, co je jeho Otce a přitom se setkával, s kým se musel setkat, až do dohasínání tohoto období na poušti po křtu v Jordánu, kdy byl "Duchem puzen na poušť" a tam se musel setkat se Satanem, musel jím být pokoušen atd. Právě v tomto posledním bodu posledního vzepětí a pak dohasnutí vlastní vůle nám děj, ono stávání se, prozrazuje přechod k vědomí věčného bytí. Ježíš poznával, že byl puzen Duchem, aby odešel na poušť, ale pak už věděl, jak má na poušti vyvolat zákrok Satanův (rozuměj zákrok aktivní), že půstem a zlačněním. Nsetkával se tedy se Satanem náhodně. Rovněž tak nikoliv náhodně se podvoluje dávno před tím osvícenému jednání sv. Josefa, který se s ním dává na útěk do Egypta před hněvem Herodovým. Na poušti se setkal se Satanem, byv puzen Duchem, v prvním roce života se setkal s vůlí Josefa, který rovněž poslechl Ducha, a po těchto událostech se setkával už přímo s vůlí Otcovou, bez prostřednictví kohokoliv a čehokoliv.

Chtěl jsem vám na známé řadě setkání Ježíše se sv. Josefem, se zákoníky ve chrámu ve 12 letech, se sv. Křtitelem, se Satanem na poušti a s učedníky atd. ukázat kvalitativní změny způsobu setkání, abyste pochopili, jakému setkání s bližním vás učím a jakými prostředky vy se mu máte učit. Nedosahujete-li pak tohoto kvalitativního vzestupu úrovně setkání s bližním, jaké dosáhl Ježíš např. po Jordánu a po překonání Satana na poušti, je to proto, že svou vůlí nepřistupujete tak těsně k sobě, nesestupujete tak hluboce k sobě, jak máte. A protože se nacházíte pokaždé na jiné úrovni, nesmíte se bát sestoupit se svou vůlí třeba až na úroveň Žida vedeného Abrahamem z Chaldejska do Zaslíbené země.

Po této, co možná nejstručnější předmluvě, v níž budu mezi řádky pokračovat, můžeme začít se učit setkání s bližním.

Nedá se všechno provádět na vznešené úrovni. Kdybychom se o to snažili, klamali bychom sami sebe, namlouvali bychom si něco, co by neodpovídalo našemu stavu. Mnohem důležitější je sestupovat tak hluboko k sobě, až se sebou, pokud možno se

sebou celým, přistoupíme k bližnímu. Čeho je tady zároveň zapotřebí, abychom se naučili sebe dát, odevzdat bližnímu bez naděje, bez jakéhokoliv nároku na uznání nebo jakoukoliv odplatu.

Ukázal-li Ježíš tento druh setkání na podobenství o Samaritánovi, který pomohl nepříteli, zvolil tento případ proto, aby vynikl a nikoliv zanikl princip žádoucího setkání s bližním. Právě tak tomu bylo při líčení posledního soudu, kde chtěl ukázat spojovací účinek takových setkání, a to v případech, kdy se člověk nesetkává s bližním bez vypočítavé touhy po spáse, po spojení (*Oni spasení ani nevěděli, že se setkali s Bohem*). Svým životem však Ježíš ukázal, že princip, který musel předvést na zdramatizovaných případech, zůstává platný a má být zachováván i v případech, kdy bližní nepotřebuje pomoci. Princip ten Ježíš vyjádřil jinými slovy: "Miluj svého bližního jako sama sebe". Tedy za všech okolností, nejen když potřebuje naší pomoci.

Troufám si říci, že dosud nebyla dost dobře doceněna ona moudrost obsažená v návrhu, abychom milovali bližního jako sebe, ne více, ne méně. Protože pochopení této rovnosti v lásce je totiž důležité pro umění milovat bližního, znovu se vracím k jeho výkladu, a byl bych rád, kdybyste byli svědky toho, že jej dovedu zase o stupeň dále.

Dá se říci, že běžný člověk se dovede o sebe postarat. Víme také, že kdyby tuto péči o sebe rodiče u svého dítěte nemírnili už od útlého mládí, a kdyby totéž nedělala lidská společnost s člověkem, který žije uprostřed ní, vyvinul by se každý jedinec bez výjimky v tak zrůdného sobce, jež by tyranizoval své okolí a mohl by se dokonce stát velmi nebezpečný. Tady se mýlil Jean Jacques Rousseau a s ním všichni, kteří chtěli, aby se člověk vyvíjel svobodně podle své přirozenosti. Nezapomínejme, že přirozenost, se kterou sebe člověk mylně ztotožňuje, je přirozenost zvířecí. O tom nám podává nejlepší svědectví lidské tělo. Jenže zatímco zvíře žijící v přírodě je drženo v šachu tvrdými přírodními zákony, podle nichž se přirozeným způsobem zachovává v přírodě rovnováha tak, že ani to nejsilnější zvíře si nemůže dovolit, aby dělalo, co by chtělo, v lidské společnosti mohou nastat případy tyranizování na různých úrovních, začínajíc nejužším rodinným kruhem a končíc vykořisťováním organizovaném v mezinárodním měřítku. Nepodceňujme však člověka. Jako dovede zorganizovat vykořisťování, dovede zorganizovat i lásku k bližnímu, i když víme, že tato láska není jen plodem jejího uspořádání. Ježíš však nepodceňoval tuto uspořádací stránku lásky, jinak by jí byl neučil. Nebudeme ji podceňovat ani my.

Ježíš přece věděl, že láska k lidem, k bližním, která v něm žila, není jeho vlastností, nýbrž vlastností Otcovou. Miloval mocí a silou Otcovou. To platilo o období jeho tříletého učitelského působení mezi lidmi. Věděl však také, že než se dostal k tomuto nevlastnění lásky, musel projít vývojovou fází, v níž chtěl milovat jako Otec. Znal prostředky tohoto vývoje a všechny nám je sdělil. My si je také všechny vysvětlíme, a to ne proto, abychom jimi vypočítavě působili, nýbrž abychom jimi otevírali své nitro lásce boží. Láska totiž se nedá prosazovat obvyklými bojovými metodami jako např. činnost, nýbrž odstraňováním předsudků, které máme o lásce. Lásce je třeba odstraňovat s cesty překážky, které jí dosud klademe, aniž jsme si toho vědomi. Láska se podobá toku, který je zahrazen a nemůže volně téci. Takový je její stav u běžného člověka, i u toho, který chce milovat. Toto hrazení lásky má nesčetné podoby. Jednou z nejvýznamnějších překážek lásky je činnost, při které něco konáme pro bližního, co bychom si sami nepřáli, aby on konal pro nás. To odporuje zásadě: Miluj svého bližního jako sebe.

Mám celou řadu tak vděčných přátel, že jsou ochotni pro mne udělat, co od nich nechci, a co by ani oni nechtěli, abych pro ně dělal já. Tito přátelé mají dojem, že od nich nechci nic jen proto, abych se sám nezavazoval. Ve skutečnosti chci, aby konali lásku jen tam, kde je jí zapotřebí, aby se odnaučili házet perle sviním. Láska je také moudrá, a této moudrosti je třeba se učit. Její moudrost spočívá především v tom, že pro každou úroveň má připravenou jinou tvář, jiný zevní projev, přestože uvnitř zůstává neměnná. Nemůžeme přece připustit myšlenku, že by byl Ježíš miloval méně své nepřátele, např. farizee, než své přátele, např. učedníky, ale protože farizeové setrvali na jiné úrovni než učedníci, a na úrovni, na které lpěli, byli špatným příkladem, byl s nimi Ježíš v rozepři. Ježíš si mohl dovolit hlásat myšlenku "milujte své nepřátele", jen proto, že sám své nepřátele miloval."

Ježíš od nás chtěl, abychom ho následovali, a protože nemáme k dispozici jeho moudrost, nezbyvá nám nic jiného, než abychom ho následovali tak, že ho budeme napodobovat. Napodobování Ježíše je nejdůležitější metoda na cestě lásky.

Při setkání s bližním to neznamena, že máme bližního zahrnovat službami a starostlivostí. Dá se obecně předpokládat, že každý člověk o sebe starostlivě pečuje, a stejně tak o svůj majetek. Kdybychom k jeho starostlivosti přidali svou, nepřispěli

bychom k jeho osvobození. Vždyť právě starostlivost u každého člověka představuje nejpevnější okovy. Také nikomu v žádné formě nemáme vnucovat svou vůli, i když nám jde o dobro. V této věci šel Ježíš až do krajnosti. Není tedy pochyby o tom, že toto chování považoval za velmi důležité. *(Mluvím zde z pozice zevního člověka. Víím, že Ježíš nepotřeboval považovat, ani uvažovat, nýbrž věděl, co je důležité a řídil se samovolně řádem hodnot, který v něm byl tak živý, jako v nás je živa tělesnost.)* Bylo by bývalo pro něho hračkou vnutit Jidášovi svou vůli. Nevnutil mu ji, i když ho litoval (*"Bylo by lépe, kdyby se byl nenarodil."*), naopak mu udělil sílu k tomu, co chtěl učinit. Tím nám chtěl vysvětlit, že člověk má svobodnou vůli rozhodnout se pro cokoliv, ale sílu k uskutečnění svého rozhodnutí musí mít od Boha právě tak, jako má sílu k tomu, aby se rozhodoval. Tato síla je podobna benzínu v nádržce automobilu. Člověk může s touto zásobou zajet kam chce.

Nemáme bližního před sebou, abychom ho formovali podle svého mínění. Pravý apoštolát na úrovni, na které se nacházíme nespočívá v tom, že přesvědčujeme bližního o naší pravdě a že mu dáváme znát, že on nejde tak dobře životem jako my, nýbrž že žijeme stejnou měrou pro sebe jako pro něho, že nejsme ostrovem ke kterému směřují všechny lodi našich myšlenek, nýbrž že i on je zatím takovým ostrovem stejně hodným navštívení. Víme sice, že toto pojetí vlastní existence není ideální, ale víme také, že je správným a jedině možným východiskem. Nemá-li člověk svůj střed v Bohu, musí jej mít v sobě, musí se stát lodí, která míří do věčnosti. To však můžeme chtít jen od sebe, ostatní máme právo poučit jen pokud si to přejí, pokud sami hledají.

V každém bližním se setkáváme s nepatrnou částičkou božího úkolu, který byl rozdělen mezi všechny tvory a mezi všechno stvořené. Není ani zapotřebí, abychom rozuměli oné části, jíž je nositelem bližní, se kterým se setkáváme. Bude vykonávat tu část úkolu, která souvisí s naším úkolem. Jinak bychom se nebyli setkali. Na nás záleží, abychom se zařadili do řetězu událostí co nejvyššího, a tím bližnímu poskytlí příležitost, aby se také do tohoto řetězu zařadil.

Potloukat se někde vespuďu znamená chápat se bezhlavě různých příležitostí různých úrovní a tím nevykračovat kupředu, nýbrž vykonávat pohyb motýla z květu na květ, někdy do kruhu, jindy zpět, jak se dá a jak nám napadne. Jednáme-li tímto způsobem, naše setkání s bližním není pro něho požehnáním.

Z toho vyplývá, že zcela jiným způsobem záleží na mně, jak vybaven přistupuji k bližnímu, než jak záleží na bližním. Dalo by se říci, že mohu přistupovat k bližnímu nezodpovědným nebo zodpovědným způsobem. Zodpovědným přístupem se učíme láskyplnému setkání. Nelze se naučit láskyplnému setkání s bližním jinak. Není těžko vystopovat ze života Ježíšova, s jakou zodpovědností se setkával s bližním. Začněte jej stopovat třeba od jeho dvanáctého roku života, když se ztratil rodičům a pak je poslechl. Prosím vás ale, rozebírejte si jeho setkání podrobně. Nebudu to tentokrát činit za vás, nechci-li napsat další knihu o setkání Ježíšových. Považte, že zmíněná příhoda ze života Ježíšova spadá do doby, kdy musel být v tom, co je jeho Otce, a přesto poslechl rodičů, kteří ho chtěli mít u sebe, protože ho měli na starosti. Pak se zastavte se svým rozjímáním u dalších setkání Ježíše s bližním, ale berte zřetel na to, že setkání, která spadají do doby po křtu v Jordánu, jsou poznamenána poznáním, které nemáte, a vlivem Ježíšova vítězství nad Satanem na poušti také odolností, kterou rovněž nikdo nemá k dispozici, kdo Satana nepřemohl. Proto ve styku s bližním je nutno se vyhýbat svodům všeho druhu, jak přicházejí z jeho strany, často bez jeho vůle a bez jeho vědomí. Tato opatrnost by však neměla zmenšovat naši účast na duševním stavu bližního.

Ježíš radil, abychom se radovali s radujícími a plakali s plačícími. Ježíš vždycky ukazuje krajní případy, aby člověk z opatrnosti nezabrzdl někde uprostřed. Ježíš neukazuje střední cestu, nýbrž chce, abychom do hry vsadili všechno. To platí i o přirovnání s mincí, na jejíž jedné straně byl obraz císařův. Řekl: "Dávejte co císařovi císaři, a co je božího Bohu." Čili nebyl pro to, abychom zanedbávali jedny závazky (*světské*) pro povinnosti jiného druhu (*duchovní*), nýbrž abychom oběma vyhověli. Jak se srovnává tento požadavek s jiným: "Dvěma pánům nelze sloužit,"? Na tuto otázku by měl každý z vás, kdo jste si přečetl II. díl SJ, bez rozpaků znát správnou odpověď. Máme být ve službách Boha, nikoho jiného. Ale při této službě budeme muset třeba krmit dobytek. Nejsme proto ve službách dobytka. Ovšem s bližním je tomu poněkud jinak. Víme ze slov Ježíšových, že cokoliv jsme učinili bližnímu, učinili jsme Ježíši, i když si toho nejsme vědomi. Tato okolnost zvyšuje naši zodpovědnost. Proč tedy Ježíš jasně rozlišuje mezi stykem např. se zvířaty a s lidmi? Protože člověk je nositelem rozhodující části onoho jediného konečného úkolu vesmíru, a tím je návrat k Otci, ke Stvořiteli. Zvíře např. se nemůže rozhodnout vrátit se ke Stvořiteli, kdežto člověk může učinit toto svobodné rozhodnutí a může je uskutečnit. Proto mohl Ježíš vybízet, abychom hledali především království boží. Avšak i

ten, kdo je nehledá a také nevstupuje, přispívá daleko větší měrou k jeho hledání a nalezení než kterýkoliv jiný tvor. Nejvýrazněji se to jeví u dítěte ve srovnání s opicí. Opice se zastavuje ve vývoji tam, kde člověk nejen má možnost jít, ale i jde dál. Mělo by nám být zřejmo, že člověk je bytost otevřená vůči nekonečnému vývoji, a to bezprostředně otevřená v rámci jediného konkrétního individuálního života, nikoliv jen v rámci celého druhu, jak je tomu s ostatními tvory. Ježíš věděl, že člověk může učinit svobodné rozhodnutí vstoupit do království božího, ale věděl též, že když je učiní, pak je učiní, i když si toho není vědom, i za všechny nižší tvory, kteří je vůbec ve svém stádiu vývoje učinit nemohou. Zvířata však mohou pociťovat toto dobrodiní, které takový člověk pro ně koná. Důkaz nacházíme v některých událostech ze života sv. Františka z Assisi a jiných světců. V Indii např. zvířata vědí o sídle světce a utíkají se k němu ve svých těžkostech, jak krásně líčí Jesudian v Józe dvou světů. Tuto schopnost mají ovšem zvířata kdekoliv. Poznají v člověku v pravý čas i mnohem níže stojící vlastnosti člověka, např. schopnost chránit zvěř proti hladu a škůdcům, atd. Je to jeden z příznaků toho, že v sobě dochovaly přirozený řád hodnot, o kterém my jsme už dávno ztratili povědomí.

Dalo by se říci, že životy lidí představují určitou, značně vyspělou dramaturgii statického vesmírového programu. Ovšem celá hmota i prostor už představují samy o sobě určitou dramaturgii statického stavu. Tento statický stav je podoben napsané divadelní hře. Kdyby se nezačala hrát, nic by se neprojevovalo, přestože by vše bylo připraveno k projevu. Jsou úrovně, na nichž se z tohoto připraveného programu odtáčí děj bez dramatických proměn. Vizme kolotání součástí atomu. Tam se sice částice atomu otáčejí obrovskou rychlostí a tedy s velkým nasazením síly, ale samy o sobě nevědomě. Jejich setkání obvykle nejsou dramatická. Kdysi jsme byli toho názoru, že je svět stálý, ale teď už víme, že i tam všechny konstanty jsou jen relativně stálé. V atomech tyto konstanty dokážeme přimět k bouřlivému přeskupení, ba k výbuchu oné energie, která v nich je připravena a která by normálně pracovala strojově ekonomicky, relativně jakoby věčně.

Jdeme dále. Ve světě tzv. živé přírody nastupují další vyšší stupně setkání složek tohoto světa. Vezměme si příklad. Kráva žere trávu a přetváří ji na organické složky svého těla. Podle tohoto principu všude kolem nás vyšší formy života paraziticky se přiživují na nižších formách života, a můžeme říci, že ve stejné míře nižší formy života se přiživují na jeho vyšších formách.

Příkladem budiž symbioza života zvířat a rostlin. Také živá hmota se přiživuje na mrtvé. Viz např. rozrušování skály mechem. Všude tam, kde se tímto způsobem setkávají složky stvořeného a tedy i složky vesmírného programu, dochází jen k pomalým nebo k rychlým proměnám v rámci stvořeného. Také člověk má tendenci neustále sestupovat na úroveň mechanických vztahů. Ježíš nazývá tento způsob jednání širokou cestou a říká o ní, že vede k zatracení. Má plně pravdu. Lidské tělo, se kterým se člověk ztotožňuje, se nakonec promění v prach, ze kterého vzešlo, a vědomí, které bylo na ně vázáno, neudrží, bude mu odňato. Člověk tohoto typu je ten, kterého Ježíš definoval jako někoho, kdo nemá, a proto i to, co má, bude mu odňato. Co nemá takový člověk? Nemá např. vědomí sounáležitosti s veškerenstvem, a proto i vědomí sounáležitosti tělesné, kterou má, mu bude odňato. Sounáležitosti navozené totiž jak začaly, tak končí.

Dá se stejně dobře říci, že tak jako v přirozeném řádu věcí jeden druhého vykořisťuje, v nižších stupních nevědomě, tak také jeden druhého udržuje v časoprostorové existenci, a na vyšších stupních, v tzv. přírodě živé, udržuje jeden druhého při životě. Pomáhají si na nižších stupních nevědomě, na vyšších stupních života vědomě.

Vědomá pomoc přichází odjinud než, řekl bych, z předpisu, který zakládá nevědomou pomoc. Nevědomá pomoc je nezáslužná v tom smyslu, že se neopírá o rozhodnutí, nýbrž o záznam, který pomoc předurčuje. Nevědomou pomocí nebo nevědomým ničením se nikdo neproviňuje. Zásluha nebo vina začíná teprve tam, kde se někdo záměrně rozhoduje pro dobro nebo pro zlo.

Vliv záměru, rozhodnutí a jeho uskutečnění však může mít ještě důležitější dopad než na předmět našeho zájmu, a to na původce. Ježíš tento vliv označil při líčení posledního soudu jako spásonosný. Jak je to možné?

Řekli jsme si v druhém dílu SJ, že jsou pro člověka připraveny řetězy událostí, a že je možno, abychom se za pomoci své vůle zařadili do nižšího nebo do vyššího řetězu událostí, Ježíš svým životem ukazuje, jak se svou vůlí zařadit do řetězu událostí, které **vedou** napřed přes řadu událostí, přes obdobný druh dramatizace, jaké se zažívají na jiných řetězech a okruzích událostí, avšak nakonec až **ze všech řetězů**. Ukazuje, jak všechny události se stávají prostředkem k osvobození z událostí. *(Vizte upozornění Ježíšovo učedníkům jdoucím do Emaus, že se*

přece to všechno muselo stát, aby nakonec mohl Ježíš vstát z mrtvých.)

Víme tedy, že láska k bližnímu, projevená nezištně, vede k osvobození z vesmírných pout. Proč tomu tak je? Jedná-li neživá hmota nevědomě tak, aby jedna její součást pomáhala k existenci v projeveném v časoprostoru, a nijak jinak nejedná, pak je zřejmé, že tato "činnost" nemůže vyvést složky této hmoty z časoprostoru, ze stvořeného, naopak, že se pomocí ní časoprostorové uchovává. Také by bylo těžko najít dokonalejšího prostředku k uchování vesmíru. Obdobně je tomu u nižších projevů života. Aby se ani tam nevymkl z existence v času a v prostoru, je o to postaráno zvláštní funkcí vůle u těchto živých tvorů. Jejich vůle nemíří rozhodným způsobem k ničemu jinému než k uchování osobnímu, individuálnímu, a k uchování rodu, druhu. Dále nesahá. Člověk však se může svou vůlí rozhodnout, že opustí řetěz dramatických událostí ve vesmíru, konkrétně na naší planetě. Nedá se to docílit další dramatičací, např. sebevraždou (*Ďábla Belzebubem nevyženeš*), nýbrž odchodem z dramatičace. A ten začíná už při setkání s bližním a přechází do nezištné lásky k bližnímu, je-li to vhodné.

Odchodem z dramatičace myslím Ježíšovo "nestarejte se", ovšem v tom pravém slova smyslu, nikoliv začít s lajdáctvím. Má se udělat všechno, co se v daném případě učinit dá bez starosti, ale s nejvyšší možnou klidnou pečlivostí (*vizte případ s psacím strojem z minulého dílu SJ*) a pak se stát trpným (*vizte případ setkání s gestapákem, který mě chtěl zabít. Kdybych se s ním býval setkal jako s vrahem, byl by měl právo mě zabít. Tehdy jsem však dokonale vyšel z dramatičace, neboť jsem ho považoval za slepý nástroj, nikoliv za vraha nebo nepřítele. Pomohlo mi v tom ovšem i hodnocení dosavadního způsobu života, v němž jsem v té chvíli neshledával nic, co by mě opravňovalo k dalšímu životu v těle.*)

Přesvědčuji se na každém kroku jak u sebe, tak i u svých přátel, nebo prostě u lidí, se kterými se stýkám, u bližních, do jaké míry se vymanili z dramatičace, a tím snadno poznávám, na jaké úrovni připravenosti je jejich vnitřní stav. Víím potom, že mi nezbývá nic jiného než plakat s plačícími a radovat se s radujícími, a že to je správné setkání s bližním na úrovni, na které on je. Víím však také, že i když oni třeba rádi se seznámí s duchovními myšlenkami a s přímou cestou k Bohu, zatím nemohou učinit podstatný pokrok, protože ve svém nitru se starají (*třebaže je to jen soustava malých, ba malicherných starostí*) a tyto starosti je udržují na tak nízkém stupni dramatičace tolik a rozdrobují jejich vůli, že nejsou schopni ani opravdové lásky.

(Slyšel jsem o tomto problému mluvit Přemysla Pittera. Neženil se, ani nepřešel do pohlavního vyžívání, protože si byl vědom toho, že by byl jako jiní lidé dobré vůle, přešel na úroveň drobných starostí - třeba jak ukojit pohlavní touhu, která narůstá s podporováním činnosti pohlavních žláz. Tyto starosti, nejsou-li řešeny, ustanou. P. P. však nedoporučoval všeobecně bezpohlavní život, protože si byl vědom toho, že každý s nějakou tou ztrátou času, se může dopracovat mistrovství bezstarostnosti také tím, že založí rodinu a využije této příležitosti k tomu, aby přešel od překonávání těžkostí starostmi k překonávání těžkostí osvíceným rozumem. Tomuto systému jsme se učili v II. díle SJ)

Zjišťujete zajisté, že se nyní učíme ohleduplnosti vůči bližnímu, ohleduplnosti nezvyklého typu. Umět upřímně chtít, co chce bližní, ale bez starostí a bez zpronevěry vůči spravedlnosti a čistotě. Připojíme-li se v tomto duchu ke starostem bližního, najdeme pro něho cestu k vyššímu zaměření života, aniž to máme na mysli, aniž mu to prozradíme. Zvláště bližní, k jehož starostem se bezstarostně připojujeme, neměl by vědět, že jsme jiní než on, že k němu přistupujeme z jiné pozice. On totiž bude oceňovat jen vaši účast, o které si bude myslet, že je starostlivá, a už to samo způsobí, že mu odpadne polovina starostí, když se s ním stará ještě někdo jiný. Kdybychom učili bližního bezstarostnosti jiným způsobem, neměli bychom na něho žádoucí vliv, protože by nás klasifikoval jako sobce, kteří se zajímají jen o své problémy. Samozřejmě, bude zapotřebí, abychom se sami naučili své záležitosti řešit bezstarostně v duchu bezstarostnosti, kterému učil Ježíš.

System tohoto jeho učení je nám už dobře znám. Posílal-li učedníky někam, kam on sám nešel, dával jim k dispozici sílu a moc, které nebyly jejich, nýbrž boží, tedy též Ježíšovy. Touto mocí dělali učedníci i zázraky, ale obecně se dá říci, že se starali s bližními, že se podíleli na jejich starostech. Naše situace se liší od situace učedníků, které Ježíš poslal, kam sám nešel, jen tím, že máme k dispozici menší množství hřiven, s nimiž máme hospodařit, a že budeme mít tendenci je zakopat. Protože však žijeme z moci boží, není jejich počet zase tak malý, abychom si mohli říci, že bychom s nimi mohli dělat, co bychom chtěli. Tento počet stačí ke stylizaci života, jak o ní mluvím od začátku tohoto spisu, a to ke stylizaci zásadní, bez mezer. Z takové stylizace pak samočinně vyplyne správný způsob setkání s bližním. Celou stylizaci jsme si zjednodušeně vyjádřili slovy: buď práce na Hospodářově poli nebo v jeho domě.

Nikoho z nás Bůh neposílá do světa vybavené jen tak, jako jsou vybavena zvířata, nýbrž jinak, jako lidi. Tato výbava nám prozrazuje, že se od nás chce, abychom se vymanili z pouhého zvířecího způsobu života (*jedění s vepří*). Co to znamená: Je samozřejmé, že i zvíře pracuje na téže Hospodářově poli jako člověk, jenže na člověku se chce, aby tam nepracoval pro sebe, nýbrž pro Hospodáře. Běžně z nevědomosti (*a tu nemůžeme mít nikomu za zlé, neboť každý člověk si myslí, že pracuje pro sebe, a také se snaží pracovat pro sebe. Tím vznikají všechny jeho potíže a starosti, které mají ten neblahý následek, bez ohledu na to, zda něco vyřeší či nikoliv, že tříští svou vůli do nepospojovaných částečných úkolů, že se zbavuje obrovské moci představované jeho individualitou jako celek. Tato individualita jako celek má moc nás přivést až ke hranici věčného života (aktivní stránka cesty) a svou obětí má moc přejít přes hranici stvořeného (pasivní stránka cesty)*).

(*Stává se mi často, že vám předkládám prohlášení různého druhu, aniž bych vysvětlil, na čem jsou tato prohlášení postavena. To je pravá známka nevědeckého postupu. Jsem si tohoto věčného nedostatku dobře vědom, ale volím ze dvou zel menší. Menším zlem je mezera ve zdůvodnění než mlčení o některém faktu, nebo vyprávění o něm na úkor plynulosti výkladu. Tak např. teď jsem dlužen vysvětlení, proč lidská individualita jako celek má moc nás převést až ke hranici věčného, a je-li obětována, způsobit, že se ocitneme na druhém břehu, ve věčném, vědomě žitém životě, což znamená kromě jiného, že jsme svědky toho, že jsme bez začátku a bez konce, a to samo o sobě je převratně působící svědectví v naší duši. Proč celá lidská individualita užita aktivně i pasivně má tuto moc, na to dlužím odpověď. Jako odpověď bych musel vysvětlit: Kdy se vyskytuje u člověka lidská individualita jako celek. Pak teprve bych mohl přejít k vysvětlení, že taková lidská individualita jako celek představuje ucelenou část úkolu nesmrtelné duše, dozrálý klas věčnosti, horní mez stvořeného, a že za takových okolností, z horní meze stvořeného věčné ve stvořeném se může spojit s věčným v nestvořeném. Taková vysvětlení by byla velmi důležitá, ale kontext by zatěžovala neúměrně svou délkou. To je jediný důvod, proč některá prohlášení neodůvodňuji. Mám však za zlé svým čtenářům, že jim vůbec nevádí, že jim něco prohlašuji, co neodůvodňuji. Rád bych jim podal aspoň slovní vysvětlení. Mně by taková prohlášení v textu, která nejsou zdůvodněna, vadila).*

Lidé, kteří si nejsou vědomi toho, že pracují na Hospodářově poli, jsou ti, o nichž se vyjádřil Ježíš, že nevědí, co

činí. Přál si, aby jim Bůh odpustil, neboť nevěděli, co činí. My máme napodobovat Ježíše ve všem, i v tom odpouštění, které uskutečňoval sám a které si přál, aby pro nevědomé lidi platilo universálně (*aby jim Bůh odpustil*).

My sice nevíme, kterak se to může stát, že pracujeme na Hospodářově poli, když si toho nejsme vědomi a myslíme si, že pracujeme jen pro sebe nebo podle přání jiných lidí pro ně nebo pro společnost, ale na tom nezáleží, jako nezáleželo na tom, že Panna Maria nevěděla, jak se může stát, že porodí syna, když muže nepoznala. Na nás se sice nechce nic více, než abychom napodobili Ježíše, abychom věřili, že tu na světě nejsme z jiné moci a z jiné vůle než z boží, a že lidem, kteří nás zplodili, byla tato moc jen propůjčena asi tak jako když ze stavidla rybníku pustíme vodu do potoka života.

Nezapomeňte, že ani učedníci Páně si nebyli jisti ničím jiným, než že se mají řídit vůlí Ježíšovou. Věděli o Ježíšovi stejně málo jako ti, kdo slyšeli o něm jen vyprávět, protože vědět o něm více může jen ten, komu to sdělí Duch svatý, a ten se za života Ježíšova na zemi ještě nemohl dostavit proto, že učedníci ještě neodrostli ze stadia osobního vedení.

My také nevíme, že sloužíme Kristu, i když jsme si vědomi toho, že pomáháme bližnímu. Ale budiž nám útěchou, že ani ti, kdo jsou spaseni, nevěděli, že co učinili nejmenšímu z bratří, Kristovi učinili, a tato nevědomost nikterak neumenšila zásluhu a neovlivnila jejich vstup do věčného života.

Přece však by nebylo správné, kdybyste se nepovažovali za učedníky Ježíšovy a kdybyste se nesnažili o to, abyste pochopili všechno, co on dával vědět svým učedníkům. Ježíš si nepřál, aby ho jeho učedníci následovali slepě a aby nevěděli, co sám chce a co od nich chce. On si přál plnit vůli Otcovu a učedníky vedl k tomu, aby jej v tom následovali, napodobovali.

(Bylo by dobře si při této příležitosti říci, co vlastně dělají ti, kdo sice pracují na Hospodářově poli, ale pro sebe. Jejich úroveň jednání není příliš odlišná od jednání zvířat, která také myslí jen na sebe. Rozdíl je ovšem v tom, že zvířata nemohou jednat jinak, kdežto člověk ano. Jedná-li však po zvířecku, zařazuje se do tvrdého přírodního řádu, ve kterém stejnou měrou jako jeden druhého podporuje, tak také jeden druhého ničí, obojí jedním proudem, a tento proud nese všechny ke hrobu a ke zmaření možnosti zůstat nositelem vědomí. Také každý z těch, kdo už vědomě pracuje na poli pro Hospodáře, má k dispozici tělo zvířecí povahy, a bez něho by nemohl provést ani vyšší úkoly, k nimž vás

soustavně nabádám. Např. vědomí je udržováno pomocí mozkové kůry v těle, a bez hmotného mozku by se v těle neudrželo, také by neudrželo onen druh kontaktu, který máme se světem projevů a na němž je závislý náš pokrok, který můžeme učinit jen dokud je vědomí vázáno na tělo, tedy na zvíře. Jestliže např. Ježíš ukazuje v podobenství o hřivnách, že hospodář předává nějaký úkol hospodaření služebníkům, předpokládá nejen jejich duševní, ale i tělesnou spolupráci na úkolu, který jim zadává. Bez tělesnosti služebníka by hospodář nemohl počítat s plněním úkolu. Každý člověk, ať má úmysly jakékoliv, by si měl být vědom toho, že má tělo k tomu, aby pomocí něj své úmysly provedl. Pak ovšem, ví-li, že není jen tělem, měl by zachovávat řád, který je naznačen např. v podobenství o hřivnách a jinde. Tělo je nástrojem člověka, který myslí, a člověk je nástrojem Hospodáře, který mu svěřil úkol a odešel, jak člověku připadá, pokud se zdržuje ještě na úrovni starostlivosti. Obdoba tohoto dojmu je pěkně objasněna plavbou učedníků po jezeře za bouřky, při které Ježíš mezi nimi je, ale spí, takže mají dojem, že od nich jakoby odešel. Mají dojem, že se o ně nepostará a že oni zahynou. Víte, že byli za tento klamný dojem Ježíšem peskováni.

Každý člověk by měl vědět, že tělesné potřeby, počínaje hladem, žízní a konče pohlavním pudem, nikdo za něj řídit nebude, a že je musí sám řídit rozumem, nadaným do určité míry schopností rozeznávat dobré a zlé. Tělesnost naše způsobuje, že ať se nám to líbí, nebo ne, žijeme svým tělem ve zvířecím světě a podléháme tím všem zákonitostem tohoto světa. Neměli bychom však nikdy se stát otroky své tělesnosti jako jimi jsou zvířata. Kdykoliv se stane, že jsme otroky tělesnosti, nejsme ničím více než zvířaty s lidskou podobou, a pak nemůžeme vykonávat úkol hospodářův, neboť se staráme o zvíře, tj. začínáme hospodařit jen pro sebe.)

Setkáváme se s lidmi, kteří buď hospodaří pro sebe nebo se snaží nehospodařit jen pro sebe. Tentýž člověk, s nímž se setkáváme dnes jako s někým, kdo hospodaří pro sebe, může za chvíli být někým jiným, kdo hospodaří pro jiného. Tohle se však dá poměrně snadno poznat a podle toho se máme při setkání s bližním zařídit. Nedokážeme-li rozeznávat, je bezpečnější předpokládat, že máme před sebou člověka, který hospodaří pro sebe. Odsuzuje sebe ke zkáze. Neměli bychom ho odsuzovat, nýbrž měli bychom se k němu chovat nejvýš milosrdně jako k odsouzenci před jistou smrtí. Nejhorší na tom je, že sám sebe odsoudil. Nejlepší na tom je, že svůj soud může odvolat, přestane-li sloužit sobě a začne-li sloužit bližnímu nebo hospodáři. My pak

nemůžeme správně rozpoznat pohnutky bližního, když sami nevíme nic kloudného o svých pohnutkách. Kdybychom sami nebo lépe poznávali, byli bychom milosrdnější v posuzování bližního, neboť bychom byli sami o sobě přesvědčeni, že jsme-li i my co chvíli otroky tělesnosti a tedy i z ní pocházející starostlivosti, pak nedokážeme vůči bližnímu jednat jinak než jako otroci tělesnosti, nikoliv jako lidé svobodní.

Bližní, se kterým se setkáváme, je tedy vždycky nástrojem své vůle, kdežto pouze nevědomě, a proto také nehodným nástrojem božím. Podle míry svého mylného ztotožnění s tělem nedokáže ani poslouchat svůj rozum, který mu někdy radí dobře. Boha, pokud v něj nevěří, vůbec poslouchat nemůže. Kromě těchto, pro bližního polehčujících okolností, setkáváme se s ním za nejrůznějších zevních okolností, o nichž on si myslí, že jsou to právě ony, které jsou rozhodujícím činitelem pro běh událostí a že jim nezbývá nic jiného, než se jim přizpůsobit. To je jeho duch následování. Má jen málokdy ponětí o tom, že zevní události dopadají na jednotlivce, podle vnitřního stavu jednotlivce, a že za těchže okolností, za kterých tisíce lidí umírá, jedinci poznávají pravdu, a podobně je tomu i při méně naléhavých událostech. Ony podněcují jedince k reakcím, přičemž každý reaguje na tutéž okolnost jinak.

Setkáváme se pochopitelně s bližním za nejrůznějších okolností, takže nelze výklad setkání roztřídit podle nich. Stačí mi, odnesete-li si z této kapitoly dojem, že při setkání s bližním záleží především na naší úrovni pohnutek. Pomocí nich je možno posunout do značné míry úroveň setkání k dobrému.

Nevede-li však naše setkání z naší strany k našemu sebezáporu, ovlivňujeme setkání jen nepatrně. Proto Ježíš přisuzoval tak velký význam setkání s nepřítelem. Nebylo by správné nějak uměle se snažit o sebezápor při setkání méně naléhavých a méně dramatických. Ovšemže větší míra dramatickosti nám nabízí příležitost větší měrou se vymanit z dramatizace. Naopak poklidná setkání zvykového charakteru, mají-li být z duchovního hlediska absolvována dobře, a nemají-li se stát formální záležitostí, vyžadují trvalou vysokou úroveň vlastního nitra.

Setkání s nepřítelem

Návrhy Ježíšovy, abychom milovali nepřátele, odpouštěli viníkům, nastavovali druhou tvář, jsme-li uhozeni do jedné, tyto návrhy lze považovat z celého učení Ježíšova za nejtěžší splnitelné, a můžeme si říci hned, proč.

Komu vadí tato Ježíšova doporučení, o tom lze bezpečně říci: že buď neumí číst v Ježíšově životě - a tento nedostatek je běžný v celé křesťanské tradici -, nebo není dost odhodlaný řídit se Ježíšovým učením. Většinou ovšem oba důvody hrají stejnou roli.

Zodpovězme si napřed otázku, kdo je schopen správně číst v Ježíšově životě.

1. - Kdo uznal, že Ježíšova slova a jeho skutky představují jednotu zvláštní povahy. Vždycky jedno doplňuje druhé, ale na různých úrovních Ježíšem naznačeného postupu vždy jinak a nově. Obecně by se dalo říci jen tolik, že co na nižších úrovních naznačeného vývoje souvisí jen volně nebo nepřímě, nebo má povahu pouhého doporučení, to na vyšších úrovních souvisí přímo a je příkazem, jehož přestoupení přináší velké těžkosti na cestě.

2. - Pro koho je takto přečtené závazné? Tím chci říci, že kdo si myslí, že čte a rozumí dobře, mýlí se a nečte dobře, necítí-li se zavázán tím, co přečetl. Umět číst Ježíšův život v souvislosti s jeho slovy je totiž náročná záležitost po té stránce, že toto umění prudce upadá u každého, kdo je dosáhl, jestliže dotýčný přečtené **ihned**, bez meškání, bez jakéhokoliv oddalování nepřevádí ve skutek jednáním i myšlením, ovšem tak, jak je schopen. Rozhodující je projev dobré vůle převedený do skutku.

V tomto ohledu by nemělo být nic záhadného, ani nic příliš těžkého. Přibližme si pochopení podobenstvím. Ani zdaleka bychom nemohli žít mezi lidmi, kdybychom dělali jen to, co sami chceme. Neustále se musíme dávat přesvědčovat, že trvale budeme dělat **především** to, co od nás chce naše okolí a společnost, ve které žijeme. (*Srovnejte si s Ježíšovým požadavkem: "Hledejte především království boží a vše ostatní vám bude přidáno."*). Také lidská společnost se snaží člověku, který pro ni pracuje, který koná její vůli, přidat, co pracující potřebuje pro sebe, a ten už se nemusí starat o to, jakým způsobem převezme a zda převezme, co mu společnost přidává k tomu, co on pro ni dělá.

Podobně je tomu s uskutečňováním toho, co od nás požaduje Ježíš. Musíme se jím dát přesvědčit, abychom dělali, co on chce, a pak nám bude přidáno to, co bychom mohli obecně označit "a co dále", to znamená, že nám bude přidáno vědění o

tom, jak si máme počínat dále a za všech okolností, a to tak, že budeme umět číst v životě Ježíšově v jeho poučkách tím dokonaleji, čím dokonaleji se jimi budeme řídit. Kdybychom pro společnost nedělali, co on od nás požaduje, "vyvrhla by nás z úst svých", neodměňovala by nás tím přidaným, a my, byvše odkázáni sami na sebe, museli bychom zemřít. Za stejných okolností se umírá pro život věčný, neboli slovy Ježíšovými, za stejných okolností zůstáváme mrtvi a nezačínáme žít vědomě věčným životem. A jen živý rostoucí život v nás nám může předat také schopnost číst v životě a v poučeních Ježíšových.

Chce se tedy od nás, abychom sjednotili svou vůli s vůlí Ježíšovou do té míry, jak ji chápeme a poznáváme. Dokážeme-li se dát přesvědčit ke spolupráci se společností, ve které žijeme, nemělo by být tak velkým problémem dát se přesvědčit ke spolupráci s Ježíšem.

Co se týče tohoto spisu, problém je v tom, že téměř všichni, kdo jej čtou, jej pochopí snadno a správně, ale jen málokterí se budou řídit tím, co pochopili. A na účet jejich je nutno říci, že kdo se nestane učedníkem Ježíšovým, ten se nedokáže trvale řídit jeho učením. Podmínky učednictví Ježíš stanovil velmi jasně.

3. - Kdo se stal učedníkem Ježíšovým tím způsobem, jakým se jím stal sv. Jan Evangelista? Je to způsob, o kterém se dá říci, že se při něm nikdy učedník nevzdaluje od svého učitele. Učí se od něho především tím, že je mu blízko. Jan četl v Ježíšově životě jinak než slovy, četl láskou, a ta ho měla k tomu, aby šel za Ježíšem i tam, kam ostatní učedníci nešli, až pod kříž. A tam se mu dostalo požehnání, které z celé jeho cesty učinilo sladké jeho. Jinými slovy: Nebylo třeba jít na kříž. Ostatně není třeba se dohadovat o Janově způsobu učednictví. Vždyť Ježíš sám podal dokonalou zprávu o náležitostech učednictví, která je zapsána v Lukáši XIV, 25-33 takto:

Šly za ním veliké zástupy, obrátil se k nim a řekl: "Přichází-li kdo ke mně a nemá v nenávisti svého otce a matku, svou ženu a děti, své bratry a sestry, ano i sám sebe, nemůže být mým učedníkem. Kdo nenese svůj kříž a nejde se mnou, nemůže být mým učedníkem."

Chce-li někdo z vás stavět věž, což si napřed nesedne a nespočítá náklad, má-li dost na dokončení stavby? Jinak, až položí základ a nebude moci dokončit, vysmějí se mu všichni, kteří to uvidí. To je ten člověk, řeknou, který začal stavět, ale nemohl dokončit. Nebo má-li nějaký král táhnout do boje, aby se střetl s jiným králem, což nezasedne nejprve k poradě, zda se

může s deseti tisíci postavit proti tomu, kdo proti němu táhne s dvaceti tisíci? Nemůže-li, vyšle poselstvo, dokud je jeho protivník ještě daleko, a žádá o podmínky míru. Tak ani žádný z vás, kdo se nerozloučí se vším, co má, nemůže být mým učedníkem."

V těchto slovech Ježíšových je o nevlastnění řečeno všechno, co jsme si už dříve vysvětlili. Pro cestu lásky je zde navíc řečeno mnoho o setkání s nepřítelem, který je zde definován.

V tomto případě však více než kdy jindy bude zapotřebí, abychom citovanou řeč neoddělovali od celkového smyslu Ježíšova učení a od vysvětlení, která nám podal svým životem.

Řekli jsme si, že vlastnění velmi záhy, už na začátku 4. století, přestalo být v křesťanství považováno za hřích a z citovaných slov Ježíšových se dovídáme, jaké následky to neslo. Křesťané přestali být hodni toho, aby se stali učedníky Páně, neboť kdo se nerozloučí se vším, co má, nemůže být jeho učedníkem.

V tomto smyslu, vlastníme-li, jsme si nepřítelem, který nám nedovolí stát se učedníky Páně, čímž z nás činí v nejlepším případě pouhé teoretiky, pokud kladně přijímáme Ježíšovo učení, teoretiky, kteří se obírají jeho učením, ale marně se pokoušejí vejít do živého styku se svým učitelem. Vidíte, že nám zbývá mnoho co říci, o jaký styk jde a proč na cestě lásky se bez něho neobejdeme, ale zatím stačí říci, že dle slov Ježíšových záleží jen a jen na nás, zdali se tento styk uskuteční či nikoliv, čili zdali se staneme učedníky Páně, nejen teoretickými, ale i ve skutečnosti, či nikoliv.

Citovaný výrok, byl-li v minulosti oddělován od ostatního Ježíšova učení, vedl k velkým nedorozuměním. Ti nejradikálnější utíkali ze světa, od svých rodin, od svého majetku, zřídka však od sama sebe, protože samotný výrok, oddělen od ostatního učení Ježíšova, nepřináší vysvětlení o tom, co je to nenávidět sebe. Kdo neumí v duchu Ježíšova učení nenávidět sebe, marně utíká od všeho ostatního, marně se vzdává všeho ostatního, neboť tím, kým je držen při všem a kým je oddalován od Ježíše, tím je si člověk sám.

Proč Ježíš radil, abychom nenáviděli právě nejbližší příbuzné, když naproti tomu nás měl k tomu, abychom milovali dokonce nepřátele?

Protože příbuzní jsou součástí našeho vlastnictví, onoho zvláštního a nejnebezpečnějšího druhu vlastnictví, jímž vlastníme též sami sebe. Víme, že žádný, kdo se nerozloučí se vším, co má,

nemůže se stát Ježíšovým učedníkem. Můžeme pak učiniti rovnítko mezi smyslem nenávisti, kterou zde navrhuje Ježíš, a mezi nevlastněním. Neradí nám totiž, abychom nenáviděli také toho, koho nevlastníme. Máme mít, řečeno obecně, nenávist k vlastnění. Je dokonalým nepochopením Ježíše, utíká-li někdo od rodiny. Tento druh vlastnictví se nekončí a neruší fyzickým útekem. Jde přece o duševní pásku vlastnické povahy. Duševní páska, které máme s bližním, které však nemají povahu vlastnění, Ježíš nechce rušit, naopak radí je navazovat.

A proto, nevlastníme-li příbuzné, nenávidíme je tak, jak si přeje Ježíš. Totéž platí ovšem o osobních přátelích. Ježíš to dokázal skutkem v případě, kdy jej matka a bratři odvolávali z veřejného vystoupení. Zeptal se "kdo je má matka, kdo jsou mí bratři", a od zástupu neodešel. V tomto smyslu nenáviděl Ježíš své příbuzné. A o tom, jak nenáviděl sebe, nám podal ještě výraznější příklad: Zemřel na kříži nikoliv kvůli sobě, nýbrž kvůli nám. Obecně řekl o svém počínání: "Příklad dal jsem vám, abyste mě mohli následovat." A proto lze dodat: Nelze oddělovat Ježíšova slova od jeho činů. Jeho slova jsou ilustracemi jeho činů, a naopak, činy vysvětlují jeho slova. Nepočínáme-li si při výkladu Ježíšova učení tímto způsobem, ustavičně zjišťujeme, že v jeho učení existují rozpory. Vždycky se mýlíme. Srovnáváme-li soustavně jeho slova a jeho skutky s celkovou historií jeho života, snadno, a k velkému svému užitku objevujeme jednotu mezi Ježíšovými slovy a skutky, jednotu, o které se dá říci, že jeho slovo už je skutkem, a jeho skutek už je pravdou, která se dá také do určité míry vyjádřit slovy. Říkám do určité míry, protože zcela to není možné. Třeba právě slovo nenávidět v kontextu jeho života není synonymem běžného významu nenávisti. A přece se neumíme lépe vyjádřit o počínání, při kterém Ježíš do takové míry např. sebe potřel, že sebe zmařil na kříži, jako by sebe nenáviděl stejnou měrou, jako ho nenáviděli jeho nepřátelé.

(Zažil jsem obdobu toho v koncentračním táboře. Napřed jsem se obával o život, až do chvíle, kdy mi bezprostředně o život šlo a já jsem neměl prostředky, jimiž bych ho mohl uhájit. Tehdy jsem se tohoto života vzdal bez výhrad, takže jsem ho nečekaným způsobem ztratil a nový život jsem nabyl. Tohle má právě Ježíš na mysli, abychom vnitřně zemřeli dříve než fyzicky umřeme. Kdybychom však nezačali nenávidět pomíjející život, jak si to přeje Ježíš, nemohli bychom nalézt život věčný. My totiž svůj pomíjející život vlastníme.)

Po tomto výkladu snad nebude obtížné pochopit, za jakých okolností jsou nám naši příbuzní a ovšem osobní přátelé nepřáteli

v tom smyslu, že nám zahražují cestu ke svobodě, a kdy tedy se k nim máme chovat tak, jako bychom je nenáviděli.

Obdobným úkolem, ale těžším bude rozeznat, kdy člověk sám sobě je nepřítelem, kterého má nenávidět, to znamená, kterému nemá vyhovět, když on si něco přeje. Problém by se dal obejít odpovědí, že přece nemáme více milovat sebe než bližního, a že tedy nemáme v ničem sobě dávat přednost. S tímto řešením však vždycky nevystačíme. Je tu přece vedle otázky kvantity také ještě otázka kvality našich myšlenek a činů, dále pak okolnost, že naše já je naším nejlepším a v ničem nenahraditelným pomocníkem, pokud je ochotno přispívat svým podílem ke zvýšení úrovně vědomí, k plnění podmínek cesty atd., zkrátka pokud hraje pozitivní úlohu na cestě k Bohu.

My jsme si už vykládali, kdy je nám naše já nepřítelem, a kdy je nám nepostradatelným přítelem. Bylo by však přece jen dobré z hlediska cesty lásky tento výklad prohloubit právě tak, jak tomu bude znovu třeba, bude-li proveden výklad o cestě poznání. Zde na cestě lásky nám já bude překážet jen potud, že miluje sebe více než kohokoliv jiného, kdežto na cestě poznání nám bude vadit, že se já stereotypně opírá o rozumové a smyslové prostředky, a pokud nedopustí, aby v rozhodném okamžiku tyto prostředky uznalo jako největší překážku pokroku, a neodstoupí od nich, nepodaří se přejít do stavu nezávislého na zmíněných prostředcích, a člověk na cestě poznání ustrne na určité úrovni. Říkám to proto, abyste stávající výklad nepovažovali za úplný, nýbrž pouze za dostačující pro cestu lásky. Jedna cesta se liší od druhé především v tom, že v každé se klade na něco jiného důraz, něco jiného se provádí do důsledku (*nemohu říci dokonale, protože to není možné*). Budu ještě několikrát připomínat, že není v moci člověka, aby všechno zároveň dodržoval, tj. aby se ubíral všemi možnými cestami zároveň. Např. na cestě lásky mají činnost a poznání povahu nepostradatelných pomocníků, ale nikoliv vůdčích principů. Proto mohl křesťanský světec říci: "Miluj a čiň co chceš." Tím naznačil, že pokud je láska hlavním hnacím prostředkem upraví svou mocí i činnost do takové míry, že ona nebude překážkou na cestě, nýbrž bude na ní dobrou pomocnicí, i když se na ni přímo nesoustředíme. Činy diktované láskou nemohou být špatné, pouze někdy mohou být neomalené. Právě tak úroveň poznání může být na cestě lásky po určitých stránkách zaostávající, a zaostává-li příliš, může vést ke zbytečnému utrpení. Proto každou cestu, která není cestou poznání, doplňuji některými nejzávažnějšími výtěžky poznání, a kdybych vykládal cestu poznání, přiděl bych výklad výtěžky cesty činnosti a lásky

do té míry, aby nezastřely ústřední hybnou sílu té cesty, nýbrž aby jí pomáhaly snáze a harmoničtěji splnit.

Byl bych rád, kdybychom se shodli ve dvou věcech:

1. - Kdo myslí a jedná nepřátelsky vůči nám, nemusí být ještě naším nepřítelem.

2. - Naše já jen někdy je naším nepřítelem, jindy je nepostradatelným přítelem.

Vysvětlení těchto dvou bodů.

Ad 1. Většina lidí si myslí, že zná své nepřátele, a dovede je jako takové označit a jako s takovými jednat. Na cestě lásky však platí jen tolik, co řekl Ježíš: "Milujte nepřátele své." To znamená, že je nemáme odsuzovat jako nepřátele a jejich nepřátelství nemáme odplácet nepřátelstvím. Bylo by však lidsky něco takového vůbec možné, kdybychom mohli objektivně zjistit, kdo jsou nepřáteli a kdo nikoli. Zůstává faktem, že naši nepřátelé jsou jen našimi subjektivními nepřáteli, nejsou jimi objektivně, čili, kdo se nám jeví jako nepřítel, je jím jen vzhledem k naší osobě, v nejrozsáhlejších případech vzhledem k našim projevům života. V přírodním řádu věci je tento zjev zcela běžný. Např. hmyzožraví ptáci jsou nepřáteli hmyzu z hlediska hmyzu, hmyz je nepřítelem stromů a rostlin obdobným způsobem. Tato subjektivita nepřátelství existuje i mezi lidmi, jenže je trochu spleťtější. Kdo je nepřítelem jednoho člověka, může být přítelem druhého člověka. Zkrátka nepřátelství je tu nikoli druhovou, nýbrž vysoce individualizovanou, subjektivizovanou záležitostí uvnitř druhu, např. mezi lidmi. I dravec, jakým je lev, přestává být nepřítelem pro své okolí, když je nasycen. Okolní zvířata to dobře vědí a pasou se klidně opodál. Mezi lidmi je tomu jinak, a tento fakt způsobuje, že lidské nepřátelství se vymyká jak z přírodního řádu, tak i z řádu, který pro nás odhalil Ježíš, a který vede k osvobození od smrti. Ježíši šlo o toto druhé, abychom nepřátelskými projevy nezahrazovali jak sobě, tak i jeden druhému cestu do věčného života. Má-li se dosáhnout lásky jako trvalého vztahu, nesmí být láska porušována ani přechodnými nepřátelskými vztahy. Všimli jsme si už několikrát, že nás Ježíš varoval před starostmi. Pochopili jsme proč. Z podobných důvodů nás varuje před pocity nepřátelství.

Vím z vlastní zkušenosti, že pocit nepřátelství může člověk překonat jen do té míry, do jaké nenávidí sebe v tom smyslu, jak Ježíš interpretuje svým životem.

(Kdybych byl nenáviděl gestapáka ve chvíli, kdy se chystal mě zabít, byl by mě zabil, o tom nepochybuji proto, že změnou svého postoje vůči němu a vzdáním se sama sebe - a to je ona nenávist vůči sobě - jsem mu znemožnil vykonat jeho nepřátelský čin. Toho jsem byl svědkem. Ten, kdo chtěl být pravým nepřítelem všech vězňů, stal se v mém případě prostředkem k zasvěcení, prokázal mi službu, jakou mi před tím nikdo neprokázal. Příčinou toho byl můj změněný postoj vůči němu i vůči životu, který v té chvíli přestal být mým, obdobně jako příbuzní Ježíšovi neměli přednosti před tzv. cizími lidmi. Příklad, který zde uvádím, by neměl nikoho přimět k pohrdání životem nebo snížit obranyschopnost člověka. Buďte si vědomi toho, že nemáme nic cennějšího k dispozici na kterékoliv cestě k Bohu než lidský život, a že si jej musíme umět náležitě vážit. Ale v líčeném případě jsem nemohl svůj život hájit. Obecně by se dalo říci: Vyčerpá-li člověk všechny prostředky, jimiž může hájit svůj život, měl by umět ho vzdát bez výhrad. Jest také ještě jiné vzdání se života, jmenovanému zcela rovnocenné, o kterém zde mluvím jen mezi řádky a které vyplyne samovolně ze stavu správného sebeodevzdání Bohu.)

Pomůže-li někomu následující argumentace k tomu, aby se zbavil pocitu nepřátelství, nechť se jí chopí a použije ji po svém ve svém životě. Přestože lidé, jak se domnívají, velmi snadno dovedou posoudit, kdo je jejich nepřítelem, nedoporučoval bych nikomu, aby si byl jist nepřátelstvím kohokoliv, a aby se nedal zmást nepřátelským postojem kohokoliv, neboť téměř nikdo neví, co činí v tom smyslu, jak se o tomto druhu nevědomosti vyslovil Ježíš ve chvíli, kdy ho přibíjeli na kříž. Ježíš si byl vědom toho, že jeho mučitelé byli nevědomými přísluhovači při úkolu, který by byl Ježíš bez jejich pomoci nebyl mohl splnit. V životě každého člověka takovým nevědomým přísluhovačem nebo vykonavatelem úkolu, který by člověk o své vůli těžko provedl, je jeho vlastní lidská přirozenost, která podle přírodních zákonů tzv. živé přírody se rozvíjí a pak upadá až k smrti. To platí obecně. Ale méně jsme si vědomi toho, že i tytéž lidské přirozenosti jiných lidí kolem nás vzájemně přispívají ke splnění úkolů, které by jediná lidská přirozenost nemohla provést, ale které jsou nesmírně důležité pro rozvoj lidského života až ke hranicím věčnosti. Všichni slepě vykonáváme něco, o čem nevíme vůbec nic co do příčin nám skrytých, a tudíž ani nemůžeme znát stejně skrytý smysl, který stojí za smyslem, který tomu podkládají lidé. Ježíš svým životem prozradil všechno, co my o svém životě dosud nevíme. Můžeme však mít právem za to, že dal-li nám příklad svým životem, lze říci, že všichni děláme totéž, co on, ovšem jen s velkým otálením a za

příspěví okolností, o kterých si mylně myslíme, že jsme je neovlivnili, nýbrž že jen ony ovlivňují nás. Na rozhraní toho, co se podle našeho názoru nedá ovlivnit, jsou naše vztahy k lidem a k okolnímu světu vůbec. Lidské prostředí, ve kterém žijeme, se k nám do určité míry chová tak, jak mu to dovolíme. Zastavme se u tohoto dovolení, kterému rozumím jinak než jak se mu běžně rozumí. Nepopírám nikterak všeobecně známou skutečnost, že člověk o své postavení mezi lidmi musí bojovat, nechce-li se stát bářkou zmítanou různými proudy cizí vůle. Je však ještě jiný důležitější způsob ovlivňování okolností kolem nás, a tím je vnitřní úroveň našeho myšlení a jednání. Chci tím říci, že jsou důležité pohnutky, které nás vedou k určitému způsobu myšlení a jednání a stejně záleží na tom, jaký je náš vnitřní stav, jak jsme si vysvětlili na cestě činnosti, že vedle správných pohnutek, vedle správného zdůvodnění své činnosti, také vždy vykonáme všechno tak, abychom beze zbytku vyčerpali své lidské možnosti, a nedopustíme-li, abychom se tím zneklidnili, že jsme své možnosti dočerpali, navazujeme na velmi vysokou úroveň okolností, které se pak začnou samovolně rozvíjet jinak, než kdybychom jednali na nižší úrovni. Dospějeme pak k dalšímu poznatku, že také lidé kolem nás, aniž bychom jim něco vysvětlovali, jednak začnou pociťovat dobrodiní styku s námi, nebo je prostě zažívají, jednak nám začnou, aniž o tom vědí, pomáhat v našich vyšších úkolech při poznávání věčného života a stanou se přitom dokonce přísluhovači i proti své vůli, při něčem, co ani sami neuznávají a zatím nepotřebují uznávat za důležité. Držíme-li se důsledně řádu hodnot navrženého Ježíšem, například v Otčenáši a jinde, vnucujeme, aniž si to přejeme, právě svou úrovní myšlení a jednání jiným, aby nastoupili rovněž vyšší cestu aspoň tím, že na ní pro nás něco vykonají. Začnou se nám odhalovat okolnosti, které se rozvinou jako hra do všech podrobností narežirovaná, neboť jsme se spojili s řetězem, který má do sebe zapadající články o určité pevnosti i o určité pružnosti. Ve skutečnosti jsme svým postojem sami zvolili určitou výši, určitou míru vznešenosti dráhy, určitou míru pomoci, takže pouze zvnějška se všechno jeví jako rezie, kdežto nahlíženo zvnitřka jde o nastoupený řád věcí, kterého se přidržujeme, a který trvá, dokud se ho přidržujeme. Jakmile se ho přestaneme držet - o tom se můžeme přesvědčit - po doznění určité setrvačnosti na určité úrovni, všechno se zastaví a začne probíhat na úrovni jiné, a neřídíme-li se jiným řádem, začne to probíhat neurovnaně, neuspořádaně, nepředvídatelně a s větším či menším utrpením jako s jedním z následků, bez nichž se neobejde žádná činnost a žádné myšlení, pokud nejsou námi zrežirovány oním nepřímým způsobem, že vstoupíme do jiné

krajiny, než do té, ve které panuje bída, a touto krajinou se dáme na pochod do Otcova domu, do kterého je připraveno mnoho cest, z každého místa, na kterém se nachází kterýkoliv člověk.

Opakuji tyto už jednou vyřčené věci jen proto, abych mohl říci, že i nepřítel má na této cestě svou úlohu, kterou sehraje s neomylnou dokonalostí, a jakmile ji odehraje, ztrácí se jako odchází herec, který si na scéně odehrál určitou roli a nemá co říci k dalšímu ději. Takhle nám líčí svým životem tuto hru. Všechny typy událostí nemohly v jeho životě proběhnout, ale ty, které jednou proběhly, jelikož Ježíš zachovával důsledně svůj vznešený řád, nemusely jako by na opravu probíhat znovu. Herodes zemřel, rodiče dovychovali Ježíše, Jan Křtitel dokřtil, místo něho začali křtít učedníci, a to jinou vyšší mocí atd. Ovšem my se nedokážeme tak důsledně řídit řádem, o kterém Ježíš nejen řekl "zdali nevíte, že musím..." nýbrž také se tímto řádem důsledně řídil. Kdežto my, kteří nejsme tak důslední, musíme některé scény opakovat, až se jim naučíme. Opakujeme je obvykle za změněných podmínek, protože jsme přece jen trochu pokročili a nenacházíme se v úplně stejné situaci. A tak je možné, že i nepřítel se objeví ve své už obehované roli vždy znovu a znovu, ale nemůže za to, neboť jen nám je dáno vědět, **co činí**, nikoliv jemu. Pak také víme, že my jsme mu vložili do ruky krutou zbraň nepřitele, přestože jeho úloha je nám krajně nepříjemná. Za jakého nepřitele ho potom budeme považovat? Lze také mluvit o degenerované cestě, na níž doznívají vlivy z různých úrovní a vzájemně se potírají. Také je obecně rozšířen způsob života, v němž se vyvinuly stereotypy, protože člověk nedokázal na své cestě vykročit rázně kupředu, protože se nedokázal nenávidět (*sebe zapírat*). Setkáváme-li se s člověkem, který žárlivě střeží své stereotypy, aby se s nimi nedalo pohnout, aby mohl chodit dokola svými vyšlapanými cestami, jděme mu z cesty, nerušte ho. Nezačne být jiný, dokud se neunaví. To platí jak o stereotypních okruzích myšlení, tak i o obdobných okruzích jednání. Reakci většiny lidí si můžeme napřed spočítat podle vzorce: co oni nepovažují za osobně prospěšné, k tomu je těžko někdo přiměje. Tím se samozřejmě i sami obrušují, neboť co kdysi obhájili snadno, později obhájit nedokáží. Mají pak dojem, že se všechno spiklo proti nim a nedají-li se pohnout k altruističtějšímu jednání, mohou skončit i v chorobných stavech stihomamu. Nemám ovšem nic proti stereotypům pozitivní povahy. Nemějme nikomu za zlé, že se drží svých stereotypů, i když je přesvědčen, že už nikam nevedou. Máme takových stereotypů sami dost jak v myšlenkové, tak i v činné oblasti. (*"Nesud'te a nebudete souzeni!" Vyjmi trám z oka svého, dříve než vyjmeš třísku z oka bratřova!"*)

Ještě bych měl vysvětlit, co rozumím určitou úrovní událostí, do které se zařazujeme jí příslušející úrovní myšlení a jednání. Napřed obecně:

Dávejte pozor, kde začíná mez nejasnosti, budu se snažit ji překročit. S nerostem se nemůže dít, co se děje s buňkou. S živou buňkou se nemůže dít totéž, co se děje s komplexem buněk, co s rostlinou, co se zvířetem. Něco jiného a něco dalšího se může dít a také se děje s člověkem. Člověk ani nemůže sestoupit do stavu nerostu. Ani kdyby se začal chovat jako zvíře, nestal by se tělesně zvířetem, ale byl by jako zvíře, a události kolem něho by se začaly utvářet obdobně jako na zvířecí úrovni.

Dá se tedy říci, že v první řadě přirozenost všeho určuje okolnosti a události, za kterých něco existuje a kterým je to podrobno. Přirozeností myslím fyzický stav věcí, rostlin, zvířat a lidí. Nazvu-li pak fyzický stav nerostu nejnižší úrovní fyzického projevu atd., až pak fyzický stav živého člověka nejvyšší úrovní fyzického projevu, potom buňky, rostliny a zvířata se nacházejí mezi nejnižší a nejvyšší úrovní fyzického projevu. S žádnou úrovní fyzického projevu se však neděje jen to, co náleží k její přirozenosti, nýbrž do každé úrovně pronikají vlivy vyšších i nižších úrovní fyzického projevu. Např. na povrchu kamene hlodají lišejníky a rozrušují jeho povrch, lidé pojídají rostliny a zvířata, lidské tělo je složeno z buněk, které tvoří vyšší celek - lidské tělo atd. Člověk sám pak ovlivňuje nižší i sobě rovné z lidské úrovně fyzického projevu, a to vědomě i nevědomě, chtěně i nechtěně. Totéž lze říci i o nižších úrovních fyzického projevu. Jenže čím vůlí vzniká přirozená, ne člověkem vytvořená radioaktivita už v nerostném světě a pak ve světě živočišném (*radioaktivní uhlík*), čím vůlí hlodá lišejník povrch kamene, čím vůlí obdobně působí přívaly vod, čím vůlí svítí slunce a způsobuje kromě jiného na naší zemi vznik života a udržuje jej. Není těžké zde vystopovat působení vůle, za kterou nikdo a nic ze jmenovaného nemůže. Pro náš výklad nám stačí, víme-li o ní jako o činiteli, který v rámci přirozenosti věcí působí pomalé či rychlé změny ve fyzické úrovni projevu. My jsme si tuto vůli nazvali obecným tažením božím, prolínajícím všechno stvořené. Spokojme se jen s pojmenováním, protože nám jde v tomto výkladu jen o lidskou vůli odvozenou z tohoto obecného tažení. Člověk má schopnost chopit se oné části onoho obecného tažení, která je do člověka vetknuta a která člověkem může být použita podle této podobnosti. Člověk se podobá rybníku naplněnému vodou a může tuto vodu pouštět na kola mlýnu, elektrárny nebo nechat volně odtékat. Výhoda je, že voda do jeho rybníka během celého jeho života přitéká bez jeho

přímého přičinění. Jen je třeba udržovat hráze v dobrém stavu. O těchto hrázích a popouštění vody z hráze nám Ježíš řekl mnoho jak svým životem, tak v podobenstvích. Na nás záleží, jakým způsobem budeme regulovat odtok vody. Tato možnost manipulace s vůlí, která pochází od Boha a je výsadou člověka, vytváří pro nás pole působnosti, ve kterém se dobře nevyznáme, a proto nás dovedla do věčného života (*cesta úzká*). Ukazoval také jako odstrašující příklad, že s ní lze manipulovat tak, že vede k zatracení (*cesta široká*).

Musíme se však umět smířit se skutečností, že stačí vědět, jak s vůlí manipulovat, a nepotřebujeme vždycky vědět, proč s ní máme tak nebo onak zacházet. Podle účinku poznáme, zda jsme ji použili správně či chybně, říká Ježíš jinými slovy téhož smyslu.

Radí-li nám, abychom milovali nepřátele, má k tomu dobré důvody, z nichž některé známe. Zastavme se však u termínu "milovat nepřátele". Snažil jsem se dokázat, že je to protějšek k jinému Ježíšovu požadavku, nenávidět příbuzné a sebe. A také onomu milovat nepřítel musíme rozumět obdobně jako nenávidět sebe a příbuzné. Také v tomto ohledu Ježíš nezůstal dlužen odpovědí na řešení tohoto problému. Odpověděl dokonale symbolikou svého života. Nejdokonaleji bychom pochopili tuto alegorii, kdybychom Herodesa, později Satana, farizee, soudce, katany považovali za složky jednoho a téhož lidského já a považovali tyto projevy nepřátelství našeho vnitřního nepřítel, jímž je v případech líčeného nepřátelství naše já, které je jindy přítelem. Od tohoto výkladu zatím upouštím, protože se k němu vrátím v ad 2. Jde mi o použitelnost. Druhý (ad 2) výklad je spíše použitelný pro ty, kteří se už naučili ovládat své já a poznávají bez námahy, nebo s malým upozorněním, kdy je jejich já nepřítel a kdy přítelem. Ježíš má svým životem poučení pro každý stupeň vývoje. Kdo o tom neví, nachází v každém kroku Ježíše rozporné jednání. Není však těžké podle postupujícího děje Ježíšova života poznat, v kterém stupni vývoje Ježíš vykládá příslušnou událostí svého života.

Napřed od nepřítel buď jen odchází nebo dokonce prchá. I v tom je gradace. S Abrahamem odešel z Chaldeje, s Mojžíšem odešel z Egypta, ale s Josefem uprchl do Egypta. Vždycky unikal nepříteli, který ohrožoval jeho vzorovou ukázkou, ale právě tak měl nepřítel v záloze (*např. Jidáše*), aby za jeho pomoci dovršil své dílo. Chaldejci nebo Egyptané ohrožovali jinak toto dílo než Herodes. Ti dva první tělo nezabíjeli, naopak Egyptané o těla Židů pečovali, aby je mohli tím snáze zotročit, využít pro sebe. Obdobně tomu bylo s Chaldejci, mezi nimiž se Abrahamovi

nedařilo špatně. Patrně byl jeden z nejbohatších tamních mužů. Umět odejít od toho, co nám sice zaručuje pozemské blaho a pohodlí, ale bere nám chuť k duchovnímu pokroku, a odebrat se do Zaslíbené země, to je umění, o kterém Ježíš mluvil ve svých podobenstvích. Přitom jde vždycky o vnitřní, tj. skutečný odchod, bez duševního strádání, bez stesku, tedy se značnou mírou sebezáporu. Před nepřítelem tohoto druhu není třeba prchat, nýbrž daleko účelnější je od něho vnitřně odejít, jako by pro nás neexistoval. Zvláště při odchodu Židů z bohatého Egypta na sinajskou poušť bylo třeba tohoto vnitřního rozpojení s blahobytem. A představte si, že Mojžíš vodil čtyřicet let po nehostinných krajinách svůj národ, jemuž na dosah ruky byla Palestina. Jakoby si byl přál, aby se odnaučili žít při plných hrncích egyptských. I tento způsob je velmi poučný. Správnost tohoto postupu potvrdil Ježíš čtyřicetidenním půstem na poušti, dříve než vešel do nové Zaslíbené země, do takového stavu jednoty s Otcem, která by byla použitelná i v tomto pozemském životě. Jsme neustále svědky určité gradace a obdoby na různých stupních a zároveň svědky volby stále účinnějších prostředků při tomto historickém srovnávání. Stejně tak by se daly ilustrovat všechny ostatní starozákonní události ze života Ježíše Krista, čímž by se zároveň ukázalo, jaké prostředky nastupují.

Ve Starém zákoně se také vyskytl symbol many z nebe seslané, vytrysknutí vody ze skály uhozením na ni atd., jako důkazy, že i všechno pozemské bohatství, hojnost čehokoliv nepochází od nás, nýbrž je závislé na míře milosti boží. Symbol zlatých telat, kterým se Židé občas klaněli proti vůli svých duchovních vůdců, se už blíží symbolu Herodes. Je tak někde na prostředku mezi prvním (*bohatství, hojnost*) a druhým (*Herodes*). Herodes je symbolem všeho, co lidé považují za oprávněné k tomu, aby to vládlo, rozhodovalo o tom, co je správné a co nesprávné. Za něco takového považují lidé rozum. Ten opravdu na určité úrovni bez velké újmy pro člověka může být výhradním rozlišovatelem hodnot. Chybou je, že si rozum osobuje právo mluvit i do věcí, na které jeho světlo nestačí, a vládnout tam, kde vládne-li, způsobuje spíše stagnaci než pokrok. Tu Ježíš ukazoval, že jinak se stavěl ke světské moci, a jinak k moci rozumu, která si činila nároky rozhodovat ve věcech duchovních. Světská moc dala stít sv. Jana Křtitele a Ježíš nezakročil, jen převzal už před stětím Jana dva jeho učedníky, Jana a Bartoloměje (*Nathanaela*).

Smiřte se s tím, že nemohu rozepisovat výklad všech těch setkání s nepřítelem, protože jen jím bych daleko vybočil z roz-

sahu tohoto díla. Ježíš zde např. ukazuje velmi jasně, že metody, jimiž se připravovaly cesty Páně (*tyto metody a prostředky jsou symbolizovány sv. Janem Křtitelem*) musí být definitivně odstraněny. Mohli bychom říci, že také rozum (*Herodes*) musí mít prostor pro život a musí být uspokojen na cestě, kterou ukazoval Ježíš. Proto také já, jako nepatrný následovník Ježíšův, uspokojuji např. tímto psaním do určité míry vaše rozumové schopnosti, aby se uspokojily aspoň do té míry, že by se nesápaly po Ježíši samém, nedá-li on k tomu svolení.

Jinak se Ježíš stavěl k farizeům a k zákoníkům, pokud si chtěli vykládat Zákon jen rozumově a jiné lidi nutili k tomu, aby tento výklad přijali jako obecně platný a závazný.

Církev sice stanovila dogmata, jimiž se měl rozum odkázat do patřičných mezí, zůstává však otázkou, do jaké míry tím pouze uznávala neschopnost rozumu řešit určité náboženské problémy a do jaké míry rezignovala vůbec na poznání pravdy. Ježíš nerezignoval na poznání pravdy, ale uznával za možné, aby ji poznali jen učedníci pomocí ducha svatého, a nikoli ti, kdo toto osvětlení neměli, např. Pilát pontský (*-rozum*).

Je třeba říci, že při tomto výkladu mi jde o to, abych jej dovedl tak daleko, aby z něho vyplynulo poznání, že je nutné do takové míry se zbavit nepřátelských pocitů, až by nepřítel nestál mezi námi a Bohem. Na cestě lásky je tento požadavek velmi důležitý, protože naše cesta lásky není cestou kompromisů mezi nenávisť a láskou. Jedno ruší druhé, jak jasně ukázal Ježíš. Proto měl vůči nám tak náročné požadavky, jako je požadavek, abychom milovali nepřátele.

Řekli jsme si, že na cestě činnosti postačuje, plníme-li úkoly na poli a v domě Hospodářově. Oba druhy činnosti jsou pospojovány jediným záměrem - oddaně sloužit Bohu - Hospodáři. Činy nikdy nesmí zůstat něčím nepospojovány, rozpojeny jeden od druhého. Totéž platí na cestě lásky, až na to, že záměr sloužit tam nepostačuje k tomu, aby člověka spoutal s Bohem poutem lásky. Nechci tím říci, že by se na cestě činnosti neprojevoval také pokrok v lásce, nýbrž chci jen říci, že vždycky záleží na volbě východiska a na prvořadém záměru. Kdo slouží, nemusí především milovat, nýbrž musí především sloužit, a pak tedy nesplňuje požadavky cesty lásky o prvním a nejdůležitějším přikázání lásky. Důsledek toho je, že jeho cesta není ještě oním sladkým jhem, o kterém Ježíš mluví, neboť jeho cesta není ještě harmonicky vyrovnaná. Napovídám tím snad, že by měl člověk jím všemi poznatelnými cestami zároveň, že by měl zaujímat všechna

správná východiska najednou a od počátku? Každý z nás je v duchovním slova smyslu i člověkem nemocným a potřebuje být léčen duchovním učitelem, jímž je Ježíš. Avšak bez poznání vlastní nedokonalosti není možno své nedostatky odstranit. Kromě toho poznávání relativnosti nepřátelství, kterého jsme kolem sebe svědky, je dalším mocným prostředkem ke zharmonizování našich vztahů k okolí.

Ad 2. Řekli jsme si už dříve, že naše já se vyvíjí od chvíle narození člověka na svět a že vlivem lidského organismu, lépe uzpůsobeného k poznávání než organismy zvířecí, se projevuje vyšším způsobem, např. rozvinutější individualizací a především po stránce volní míří za hranice dosavadního lidského rozvoje až do věčného života. Za pomoci výkladu ad 1. lze nyní doplnit znalost já o další poznatky.

Lidská společnost vykonává na lidského jedince, ať už v rámci rodin nebo vyšších celků, tak velký vliv, že nebýt jej, člověk by se nemohl stát stejně hodnotným členem této společnosti a rázem by spadl na úroveň zvířete. Všechny důkazy o tzv. divokých dětech zcela jednoznačně nám ukazují, že děti, které z nějakých důvodů v útlém věku opustily lidskou společnost a byly vychovány jen zvířaty, tak se přizpůsobily zvířatům, že, byvše chyceny, zaostávaly v chůzi i v řeči, nenaučily se ani jíst lžící, užívat nástroje atd., a brzy umíraly jako některá divoká zvířata v kleci. V nejlepších případech až do smrti zůstávaly daleko za ostatními lidskými jedinci, i když se smířily s lidskou společností. *(Mohu z vlastní zkušenosti říci, že jsem sám prošel obdobnou zkušeností, jelikož mě lékaři zakázali od mého půldruhého roku hrát si s dětmi a můj styk s lidmi i z jiných důvodů byl řidší než se zvířaty. Když potom vlivem školní docházky jsme musel žít výhradně v lidské společnosti, pociťoval jsem to jako velkou křivdu, a dodnes si pamatuji, že zvířata v některých ohledech vynikala nad lidmi schopnostmi, které lidé neměli. Něco z těchto schopností se přeneslo i na mne a zbytky jejich ve mně zůstaly až dodnes. Dík moudrosti mého okolí byl můj úzký styk se zvířecím světem přerušen, takže jsem se dokázal vyrovnat ostatním lidem, ale toho divokého člověka, nebo to zvíře, které u jiných lidí bylo potíráno soustavněji od chvíle narození, u mě má stále ještě postavení daleko významnější, musím si jej všímat daleko více než ostatní lidé a držet je v šachu přísněji než oni. Proto se cítím být povolán, více než kdokoliv jiný, k tomu, abych směl vysoce hodnotit vliv tzv. živého prostředí, ve kterém člověk žije, dále abych nepřeceňoval lidskou individualitu v tom, co se zdá být její přirozeností, a co je ve skutečnosti do ní vepsáno uměle, výhradně přidržováním*

jednotlivce mezi lidmi apod. jejich vlivem, především pod jejich duševním vlivem. Víme přece, jak dobrá matka, dobrý učitel, dobrý přítel zanechá v jedinci nejen trvalé vzpomínky, ale často i trvalý záměr zformovat se podle úmyslů těch tzv. dobrých.)

Mohlo se někdy stát, že vlivem okolností (*např. stěhování národů z místa na místo*) mohla celá lidská společnost opustit určitou kulturní výši a už se potom k ní nemohla vrátit, protože k tomu neměla příležitost. Zbyly v ní jen některé znaky někdejší vyspělosti, jako např. postupně upadající složitost řeči. Všimněme si třeba jen jediného příkladu za mnohé. Nejstarší latina byla nejdokonalejší po skladební i tvarotvorné stránce. Bylo na ní vidět, že původně musela být používána daleko kulturnějšími lidmi, než těmi, kteří ji používali v tak kulturním prostředí, jakým byl starý Řím. Dnes žádná z forem moderní latiny, franština, italština, španělština atd. nedokázala si zachovat ani skloňování podstatných jmen, a degenerace jazyková postupovala jinde, např. v angličtině, ještě daleko dál.

Probíhají v lidské společnosti také opačné proudy. Mám už po několik let šťastnou příležitost stýkat se s Kubánci, kteří přicházejí do Československa na praxi. Jejich předci většinou, můžeme říci ještě nedávno, neuměli ani číst, ani psát, ani neměli možnost žít jako dobytci Kubu. Je na nich vidět, přestože jsou v mnohých ohledech vynikající, že v jiných ohledech jsou jaksi "novými" lidmi, kteří si ještě neosvojili vlastnosti "starých" kulturních lidí.

Tato a jiná pozorování způsobují, že jsem si vědom více než mnozí jiní lidé, že jednak postavení lidského já je daleko křehčí, snáze ohrožitelné z vnějška, než si myslíme, jednak, že lze na ně působit daleko výrazněji, než jak si lidská společnost zatím troufá, a to ve smyslu kladném i záporném. Tohoto požehnání i hrozby bychom si měli být stále více vědomi. Vždyť už dvakrát ve dvacátém století se daly miliónové armády na pochod jako mávnutím proutku a nemilosrdně se vyvražďovaly. Proč by nemohla lidská společnost a v ní jedinci v rozhodujícím postavení prosadit také pozitivní kroky kupředu. Víme však, že toto druhé se děje jen váhavě, a těžko tomu bude jinak, dokud naše lidská výchova ponese znaky jednostrannosti a stagnace dané nepřekročitelností kapacity mozkové.

Považujme však Ježíše Krista za dobrého pastýře, za jeden z těch vzorů, který, budeme-li jej následovat, má nejen schopnost nás pokrokově poučit o našich možnostech, o kterých jsme zatím

nic nevěděli, ale má i moc nám je vnuknout, pomáhat nám v jejich uskutečňování.

Promiňte mi, že se znovu vrátím k historii, kterou jsme nepochopili proto, že jsme v ní spatřovali jen historii, a dokonce jsme o ní pochybovali.

Ve starověku se přinášely oběti zápalné tím způsobem Bohu, že se např. přivedl beránek, zabil se před oltářem božím a spálil se za oběť Bohu. Měla to být oběť zastupující oběť člověka samotného. Ježíš tuto řadu zástupných obětí ukončil zvláštním způsobem, že zmařil sám sebe na kříži jako oběť Bohu za celé lidstvo. Jako pokorně jdou dnes armády za nějakou ideou, která nemá trvání, a jako milióny lidí maří svůj život, tak šel na smrt Ježíš s myšlenkou na otevření brány do věčného života pro každého jednotlivce. Dosud jsme nepochopili v plném rozsahu, že to byl akt milosrdenství, jímž se naplňoval definitivně Starý zákon, jak se Ježíš vyjádřil o své činnosti. Jak dlouho bylo třeba přinášet zvířecí a jiné zástupné oběti Bohu, než se objevil Kristus, a nejen řekl, ale i ukázal, že lidské já - tak jak se vyvinulo vzdáleně nepřetržitým působením generací a blízce individuální výchovou uvnitř lidské společnosti v konkrétní životní situaci jedince -, má se stát obětí, která, je-li zmařena tak, jak symbolicky ukázal Ježíš svou smrtí na kříži, stane se novou obětí Nového zákona a vyústí do vědomě žitého věčného života.

A jsme u cíle tohoto výkladu. Všim, čím naše já spěje ke znovuzrození, je nám nejlepším a ničím nenahraditelným přítelem. Všim čím spěje k pouhému opotřebení fyzických a duševních sil, využívá-li těchto sil jen ke svému oddělenému životu, všim tím je nám úhlavním nepřítelem, Satanem.

Ježíš nám prozradil, že je v naší moci znovuzrodit se z vody a z Ducha, a že kdo to neučiní, zahyne.

Starozákonní lidé se chtěli Bohu jen zalíbit, získat jeho přízeň a pomoc. Ježíš ukázal, že se s tím nemáme spokojit. Máme mít záměr, abychom pomocí své oběti se vrátili do Otcova domu. Ovšem musíme se odhodlat opustit pouhé jedění s vepří i jiné pohodlnější situace a dát se na pouť do Otcova domu.

Ještě podrobněji vysvětlím některá prohlášení vedená v této kapitole.

Bylo by škoda, kdybychom odešli od takto začatého výkladu k dalšímu bodu, a to proto, že přece jen nemusí být každému jasno, co to je nenávidět sama sebe.

Každý z nás má v sobě všech dvanáct učedníků Páně právě tak jako je nositelem Božství, Ježíše. Učedníky má proto, že je dvanáctkou v malém, tj. vesmírem v malém, a pokud nedovolí Ježíši, aby v tomto vesmíru provedl svůj vůdčí záměr, učedníci jdou po svém a za svým, jedni rybaří, jiní dělají pro sebe jiné věci, zkrátka člověk si mnohotvárně žije pro sebe a pro své okolí, uvědoměle se věnuje tomu, co slouží jeho pomíjejícímu, pozemskému životu, tj. jeho životu, ve vesmíru. Představíme-li si, že před povoláním Ježíšem se někteří učedníci ani neznali, dostáváme poměrně dokonalý obraz o složkách našeho já před nastoupením cesty k Bohu. Jidáš ještě nemá příležitost zrazovat někoho, ani nemá nějaké zrádcovské úmysly. Všechny složky našeho já, vlastně všechny naše povahové stránky, což není totéž, vykonávají zatím jiné funkce než které jim přiřkne Pán až vstoupí k němu do učení.

Ježíš řekl, že každý může jít za ním, kdo splní podmínky, které on stanovil pro toto učednictví. My jsme si je už mnohokrát vysvětlili, takže není třeba je opakovat. Učednictví ovšem začíná rozhodnutím jít za Ježíšem, tj. nastoupit celou onu nadstavbu nad tzv. normálním lidským životem, který, postrádá-li ji, řítí se bezpečně ke hrobu. Tento tzv. normální život jsme si označili za podobný zvířecímu životu a Ježíš jej nazval smrtí.

Jenže za koho my můžeme učinit zmíněné rozhodnutí? Jen za toho, koho známe, za sebe, pokud sebe poznáváme. A my sebe poznáváme velmi málo. Proto se musíme smířit s tím, že Ježíš po našem rozhodnutí bude muset začít dělat zázraky, abychom uvěřili nebo abychom si udrželi víru, právě tak, jako je začal dělat v Kani Galilejské. Rozumějte, bude nás muset stále nově a nově přesvědčovat o správnosti nastoupené cesty. Učiní nejen to, ale bude muset v nás postupně překonat všechno, co v nás brání narození v Betlémě atd. všechno, až po svůj vstup na kříž a zmrtvýchvstání. My se totiž jako učedníci, po svém rozhodnutí stát se učedníky, teprve zrozujeme do nadstavby naznačené životem Ježíše Krista na zemi.

Nepředstavujte si však, že Ježíš začne s proměněním vody ve víno atd. My jsme učinili rozhodnutí jít za ním. Přibližme si napřed porozumění tomuto rozhodnutí. Nelze mu zpočátku rozumět lépe než že naše rozhodnutí je odpovědí a ono obecné tažení boží, které se sice týká všech tvorů, ale jen lidé na ně mohou odpovědět přivolením. Nepovažujeme tedy své rozhodnutí za nic více než za první základní přivolení někoho, kdo vůbec nemá tušení o tom, jak se s ním může stát všechno to, co se s ním bude dít. My jsme dokonce tak rozpolcení, že jedna část

našeho já se pase na poli jako dobytek, ovšem pro sebe, jiná myslí jako člověk atd. to nás nesmí odstrašovat. Zatím stačí vědět jen jedno: Jestliže jsme se rozhodli jít za Ježíšem, stalo se něco, o čem nevíme: Ježíš si pro nás přišel tam, kde jsme. Omlouvá nás, že o tom nevím, takže se může stát, že bude muset pro nás přicházet znovu a znovu tak dlouho, až si uvědomíme, že tady nastupuje první série zázraků: Ježíš klepe na dveře, stojí u našich vrat. Každá série jeho příchodů začíná někde jinde, podle toho, kam si pro nás přišel. My pak se začínáme přesvědčovat o tom, jak se málo známe a jak neúplně se dokážeme odevzdat. Při té příležitosti jsme sami sobě nepřáteli v tom smyslu, že pro Ježíše nikdy nejsme doma. Chci tím říci, že pokaždé, když on klepe na dveře, jsme plně zaměstnáni nějakou částí své bytosti někde jinde, a jsme pak pro tuto část, která je jinde, celí jinde, i když si to neuvědomujeme. Zatímco Ježíš klepal, my jsme prodlévali se sebou jako se svým nepřítelem, který nás od Ježíše odvedl. Tato setkání s nepřítelem však nejsou nikterak celobytná, nýbrž jsou navazována vždy znovu a znovu proto, že jedna část naší bytosti se o něco stará, a pak k této své starosti za sebou táhne ostatní složky člověka. Proto Ježíš nedovoloval ani, aby někdo pochoval svého otce, když on, Ježíš volal dotyčného pozůstalého k sobě.

Pak ovšem nenávidět sebe znamená v této fázi cesty nevyhovět čemukoliv, co se nám zdá být přednější než styk s Ježíšem, tj. než poslechnout jeho rady, co on by dělal na našem místě. Všimněte si, že zde mezi řádkami prozrazuji, čím je styk s Bohem v počáteční fázi cesty. Později tomu bude trochu jinak, ale to si vysvětlíme podrobněji v další kapitole.

Neměli bychom zapomínat na jednu věc: Ježíš je tichý a pokorný, protože je moudrý, ale zároveň je nejvyšší náročný, protože má moc boží, která ho opravňuje k tomu, aby směl chtít celého člověka. Tato náročnost se jevila starozákonním pisatelům jako žárlivost boží. Setkávali se s ní u Hospodina, Pána svého. Nesetkáváme-li se s Ježíšem jak je toho hoden svou moudrostí a mocí, účinky tohoto setkání jsou nepatrné.

Napsal jsem vpředu: "Nepřístupujeme tak těsně k sobě a nesestupujeme tak hluboko k sobě, abychom dosáhli kvalitativního vzestupu úrovně poznání." Totéž platí o setkání s Ježíšem. Vzpomeňte si, jak Ježíš začíná Otčenáš povznesením myslí k Bohu, zvoláním Otče náš. Abychom dokázali opravdu povznést mysl k Bohu, je k tomu třeba, abychom si pro mysl šli hluboko do její podstaty, tj. kromě jiného, abychom ji nenechali toulat kolem, jako by nám nezáleželo na tom, na co v té chvíli myslíme. Musíme se naučit vytěsnit mysl z jejích dosavadních pozic. To je jeden ze

způsobů onoho těsného přistoupení k sobě. Je třeba tak se opřít vůlí do sebe, že v naší mysli i v našich citech nezbude ani skulinka, kterou by mohly uniknout jinam, než kam chceme. My jsme si příliš zvykli přistupovat k řešení čehokoliv jen s takovou částí své bytosti, nebo jen s tak velkou účastí, jak je toho nejnuteněji zapotřebí. Jinak se dá říci, že jsme daleko toho, abychom se radovali s radujícími a plakali s plačícími, čemuž rozumějte jako vyjádření principu příkladem, podobenstvím. Kdybychom však byli tohoto principu pamětlivi, dalo by se mluvit o těsném přistoupení k věci. Připadá nám také zbytečné a patrně by bylo zbytečné, kdybychom kvůli maličkosti sebrali své zkušenosti použili i těch vlastností, které už dávno jsou jen na pozadí našeho vědomí. Takové počínání by nám právem připadalo velmi nepraktické, zdržující, zbytečně puntičkářské. Tomu říkám, že nemáme zapotřebí přistupovat k hlubinám svého srdce, mysli a síly, ale na cestě lásky se od nás chce, abychom takto přistupovali k bližnímu i k Bohu, a míra této hloubky je dána př. slovy "milovat budeš bližního jako sebe" čímž se správně předpokládá, že je to velmi slušná míra, a že nemá-li se na někom chtít nemožné, postačí, chce-li se na něm, aby miloval bližního jako sebe. Na cestě lásky je třeba si jít napřed k sobě pro všechnu lásku, které jsme schopni (*udělat co nejdokonaleji lidsky první krok*), a s tou se odebrat k objektu své lásky. Na cestě lásky se učíme nepatřit sobě, nýbrž tomu, koho milujeme, nebo chceme milovat, učíme se sebe předávat, sebe sdělovat. To je jedno z nejlepších cvičení v tom, jak sebezapřít, čili jak sebe nenávidět ve smyslu Ježíšových slov. Přistupujeme těsně a hluboce napřed k sobě, čímž nově, jinak než dosud využíváme už dříve sebeláskou vyběhaných cest, a s takto sjednocenou bytostí - sjednocenou do té míry, jak sebe poznáváme, právě tak, jak jsme přistoupili k sobě - ze sebe vystupujeme.

Pisatelé Starého zákona se důsledně přidrží předpokladu, že jak jedinec, tak i celý národ, si způsobují sami všechno, co se s ním děje. Boha neposlušný jedinec přivolává na sebe trest, poslušný odměnu. Tento zdánlivě primitivní způsob myšlení nám prozrazuje, že klíč k našemu osudu je třeba hledat v sobě, nikoliv někde ve hvězdách nebo kdekoli jinde. Zvláště Ježíš se snažil dát najevo, že kvalita rozhodnutí jedince může ze základu změnit jeho postavení. Rozborem Ježíšova života lze porozumět velmi dokonale Ježíšovu požadavku "Nesudte a nebudete souzeni". Ukázal, že důsledky souzení dopadají na člověka, který soudí, tak všestranně mnohotvárně, že stojí za úvahu revize našeho postoje ke všemu, co soudíme. Mám na mysli nikoliv funkci soudce z povolání, nýbrž souzení z osobní iniciativy a z osobního zájmu.

My jsme zvyklí soudit živé i mrtvé. Většina našich soudů představuje škálu různých obvinění přenesených na jiné, ale nejen to, představuje také moc, přenesenou z nás nejen na živé, ale dokonce i na mrtvé věci. Ježíš ovšem o této zákonitosti věděl. Dobře si byl vědom toho, že bude-li soudit židovské náboženské představitele, bude také on jimi souzen, čili předá jim moc k tomu, aby jej soudili a odsoudili. Vědomě připravoval soud nad sebou. Řekli jsme si, že např. Jidáš předal moc ke zradě při podání prvního sousta při poslední večeři. Neřekli jsme si však dosud, že mu ji předal ještě dalším způsobem tím že Jidáše označil za zrádce, že jej soudil ještě dříve než Jidáš svůj úmysl provedl.

V této kapitole více než kdekoliv jinde jste svědky toho, s jakou těžkostí popotahuji káru výkladu kupředu. Avšak ne proto, že by se všechno nedalo vysvětlit několika větami, nýbrž proto, že by se tím zabránilo tomu, aby čtenář jednostranně, po svém pochopil výklad a cestou nejmenšího odporu, kterou se ubíráme nejraději všichni, by pak mohl ukvapeně soudit tam, kde soudit neměl, nebo jak soudit neměl. Protože si svůj výklad konfrontuji s pochopením těch, kteří jej celý poslouchají, pak znovu čtou a opět jej nechápou tak hluboce, jak bych si přál, přestože jejich inteligence je normální, zjišťuji, že lidé nepřístupují k výkladu tak těsně a tak hluboce, jak by měli, a dopouštějí se ve styku s výkladem téže chyby jako ve styku se sebou a ve styku s bližním. Činí chyby při vstupu i při výstupu. Tím více se musím snažit čelit této povrchnosti. Usudte teď sami, zdali potřebujete i vy podrobnější výklad třeba ke slovům dříve proneseným:

"Ježíš měl nepřítele v záloze, aby za jeho pomoci dovršil své dílo."

(V textu je takových nadhozených myšlenek mnoho, čekají na samostatné domyšlení čtenářem, protože nemohu neustále odcházet k detailům, když se držím hlavních principů a přeji si, aby aspoň ty zůstaly jasné a vzájemně pospojované. Aspoň na tomto případě vyzkoušejte sami sebe, zda jste do výkladu dorostli, nebo zda jste jej dokonce přerostli, zda jste nadhozenou větu vztáhli na vlastní život či nikoliv, zda šla jen kolem vás, nebo zda byla pro vás závaznou.)

Všimněte si napřed, kam až Ježíš se svým nepřítelem došel a kdy ho opustil. Všechno nám nemůže napovědět podobenství o koukolu zasetém mezi pšenici, kde Ježíš radí obojí nechat růst až do sklizně a pak oddělit. Proto si pomáháme Ježíšovým životem. Mohli byste se snadno spokojit statickým rozlišováním: Jidáš, Herodes, zákoníci jsou nepřátelé, zbývajících jedenáct učedníků a

Panna Maria a všichni Ježíšovi přátelé jsou skutečně jeho přáteli. Tento soud by vás až na nejzazší možnou mez chápání nedovedl. Ježíš si mohl těch jedenáct učedníků právě jako Pannu Marii a přátele podržet jen do své smrti na kříži. Dává nám to jasně najevo tím, že např. předává svou matku pod křížem Janovi a že se o svých učednících vyjadřuje v tom smyslu, že teď nemohou jít tam, kam on jde, ale že jim může jen připravit cestu, aby přišli za ním. Mějte na mysli stále poučku, že co napřed nepotřebujeme (*např. učedníky - vlastnosti osvícené Bohem*), později se bez toho neobejdeme, a kdybychom na tom lpěli, nemohli bychom své dílo dokončit. A tak také, kdo zprvu není učedníkem Páně, pak jím je, a opět později se musí s Ježíšem rozloučit buď po dobrém nebo po zlém. Tak např. Jidáš, dříve než nastupuje učednictví (*a oni je nastupují vždycky všechny naše vlastnosti, jinak bychom se nemohli stát učedníky*), je do stejné míry nepřítelem Ježíšovým jako ostatní lidé, protože za ním nejde. Vždyť pasivita lidských vlastností patří mezi nejhorší nepřátele Ježíše, tj. naší cesty k Bohu ("*Já jsem cesta*"). Setkání s netečností je tedy setkáním s jedním z nejhorších nepřátel. Je však poučné, že obvykle nemáme co dělat s totální netečností. Částečně jsme přesvědčeni už dříve, než se staneme učedníky Páně, o správnosti duchovního smyslu života (*symbol: dva z dvanácti, Jan a Bartoloměj, kteří jsou už před vstupem do učení u Ježíše učedníky u sv. Jana Křtitele*), dokud však se nám nepodaří přesvědčit všech dvanáct, nemůže začít zázračné dílo. Zjednodušíme si pohled na věc: Je-li Jidáš symbolem zla, pak tedy i naše slabosti a špatnosti musí být přesvědčeny o tom, že se mají ubírat za Ježíšem. Bude s nimi potíže, budou mít stále svou vůli, své výhrady, nebudou nikdy Ježíše plně poslouchat a tím sebe předurčí ke zvláštnímu úkolu, který není patrný z podobenství o koukolu mezi obilím, nýbrž až ze smrti Ježíšovy. Jaká by však byla chyba, kdybychom je nenechali jít spolu až pod kříž. Onen zvláštní úkol by se nesplnil. Těch Jidášů jde s námi celý zástup: Občas se klaníme zlatým telatům, občas reptáme a nechceme poslouchat, šilháme po cizím štěstí a srovnáváme je s naší nepohodou atd.

(Bude dobře, když ukáží, jak jsem toho nepřítele objevil, a jak jsem se s ním dosud vypořádával, protože byste si mohli říci, že je přece rozdíl v tom, vypořádává-li se s ním nějaký člověk. My jsem ovšem k obrazu božímu stvoření, a jedině kdyby to nebyla pravda, nemohli bychom se k Bohu vrátit. Obraz má však oproti svému tvůrci ten nedostatek, že nemá jeho moudrost. Jen proto uvádím svůj příklad, abych vám dodal reálnou naději na vítězství, i když budete tak slabí a nevědomí, jako jsem byl já ve chvíli, když šlo o ten zvláštní úkol, o kříž. A ono jde o ten úkol průběžně stále,

neboť co nám připadá při povrchním pohledu na Ježíšův život jako jednorázové, to je průběžné, ale nabírá to různé podoby, ve kterých my nepoznáváme jedno a totéž - kříž. A zase bychom mohli tento kříž v různých podobách sledovat od odchodu z Chaldeje, přes zvěstování andělem, kde bylo nutno se vzdát určitého postavení ve společnosti atd., až po kříž. Všude tam by bylo užitečné se porozmýšlet, kdo byl nepřítelem, protože ve všem bychom našli stopy vlastní cesty.

Já však, nechtěje napsat svůj životopis, vědomě přikročím jen k příkladu toho, co se považuje běžně za kříž. Po devíti letech vědomě nastoupené cesty k Bohu jsem se ocitl v nacistickém koncentračním táboře. Tam jsem se teprve přesvědčil, jaká moc je propůjčena Jidáši. Ovšem nebyl jsem si toho vědom, když se ty věci děly, protože člověk není v pozici vtěleného Boha, jen napodobuje, a často s donucením, a to je napodobování nejtěžší, které bych si přál, abych z vašeho života odstranil. Vy už byste mohli napodobovat vědomě a záměrně.

Při vstupu do koncentračního tábora jsem si byl vědom jen tzv. zevních příčin mého zatčení. Tato znalost představuje obdobnou neznalost vnitřních příčin, jakou mají všichni vykladači Písma, kteří se přidržují jen historických motivů. Říkají, že Ježíš byl ukřižován z toho a toho důvodu, a jmenují všechny historicky odůvodnitelné příčiny, jako např. že římská říše doprávala porobeným národům a jedním z nich byli Židé - náboženskou svobodu, avšak netrpěla ani náznaky projevů politické samostatnosti, a proto dala ukřižovat Ježíše, který se jí zdál být politickým vůdcem národa toužícího po samostatnosti. Nebudu mluvit o dalších zevních příčinách Ježíšova ukřižování, neboť mi jde jen o to, abych ukázal, že tito historizující vykladači Písma ani nevědí, že mluví jen o následcích vnitřních příčin, o nichž vůbec nic nevědí. Stejně chybně si počíná jednotlivec, když podle zevních příčin usuzuje o tom, kdo je nepřítelem, a kdo to neb ono zavinil v jeho osobním individuálním životním případě. Nachází-li příčiny čehokoliv mimo sebe, ať v lidech, ve věcech, v situacích a okolnostech, do kterých se dostal, nebo ve hvězdných vlivech, neobjevuje nikdy příčiny, nýbrž následky svého vnitřního stavu. Podle následků může ovšem usuzovat, čím jsou způsobeny, ale kdyby se chtěl dostat z vlivu následků a staral by se jen o to, aby je upravil, tj. aby se zbavil zevního nepřítele v tom nejširším slova smyslu, podobal by se lékaři, který se snaží odstranit následky, např. různé bolesti pomocí analgetik, ale nezná příčiny bolestí, nebo ji zná, ale neléčí ji. Je to symptomatické léčení, a téměř

vždycky ten nejhorší způsob léčení. V pohádce je to useknutí hlavy draka, čímž místo jedné narostou dvě.

Stejně chybně jsem si počínal já v prvních dnech pobytu v koncentračním táboře. Myslel jsem, že nemohu učinit nic jiného než uhýbat ranám a nebezpečím, pokud se to vůbec dalo. Čím více jsem se o to snažil, tím více ran jsem dostával. Až jsem přišel na to, že celých devět let cesty se všemi zážitky byl buď klam, nebo jsem si něco předstíral, nebo že jsem k ničemu. Nakonec jsem dospěl k názoru, že jsem do tak vznešené cesty nedorostl a že za svou odvážnost sklízím zaslouženou odplatu. A tu, jak jsem vám už několikrát vyprávěl, mně hrozilo bezprostřední nebezpečí smrti. Nebylo vyhnutí, musel jsem trpně přihlížet k tomu, až na mě přijde řada. A když přišla, vzdal jsem se života, který v mých očích nestál za nic, nebylo-li jím možno dosáhnout věčného života.

Ještě jednou: Dokud jsem se tomu odevzdání bránil, má situace se zhoršovala, jakmile jsem vystihl správnou příčinu svých těžkostí, že je ve mně, a vyvodil jsem z toho krajní důsledky - protože mi nic jiného nezbyvalo - všechny těžkosti rázem odpadly a vyřešily se poznáním pravé příčiny a všestrannou pomocí jak ze strany nepřítele - gestapáka, tak ze strany všech ostatních okolností, neboť ty se úplně obrátily. Nedostal jsem od té chvíle ani ránu, přestože jsem se ranám nadále nevyhýbal, ani nepotřeboval vyhýbat. Jak mohl někdo zabít mrtvého? Pro situace, ve kterých jsem byl s ostatními spoluvězni, já jsem byl mrtev, oni ještě živi. Kéž by z tohoto příkladu bylo možno pochopit relativnost nepřátelství.

A ještě jednou, a promiňte, ani tentokrát naposled, jenom prozatím naposled: Kdybyste pátrali v historii mého života, přišli byste na to, že jsem byl uvězněn v koncentračním táboře z politických důvodů. Zevní příčinu byste našli správně, ale kdybych vám to neprozradil, nevěděli byste, že od první chvíle svého pobytu v táboře jsem se začal přesvědčovat o tom, že mám sebe raději než Boha a že jsem celou cestu k Bohu prováděl kvůli sobě a ne kvůli a z lásky k Bohu. Začal jsem objevovat svého nepřítele tak dlouho mistrně skrytého za odříkáním, za nějakou mentální disciplínou a za jinými skrývačkami, a tímto nepřítelem byla má sebeláska. Ve chvíli, kdy jsem dospěl k názoru, že jsem hoden odsouzení, došlo k onomu zmíněnému akutnímu nebezpečí života. Tehdy jsem sebe konečně bez reminiscencí opustil a tím bylo v mém případě dokonáno pro tehdejší stupeň vývoje ono zvláštní poslání zla.)

Obecně řečeno, snažme se pochopit, co má ten který nepřítel za úkol na nás změnit, jaký postoj, jaké chování, co máme

opustit, co máme začít. Zařídíme-li se podle tohoto poznání důsledně, nepřítel buď odchází, nebo se z něho v našich očích stává nejlepší přítel, kterého si vážíme stejnou měrou jako toho, kdo se tváří přátelsky a hraje v našem životě nebo za stávajících okolností méně náročnou roli. Dále se od nás chce, abychom přestali vlastnit i nepřitele. Co je to vlastnit přítele, víme. Nepřítele vlastníme nenávisť vůči němu, neboť tím ho často k sobě připoutáváme daleko dokonaleji než přítele. Duševně poutá stejnou měrou láska jako nenávisť. Podaří-li se nám však mít nepřitele rádi - když mu to neřekneme - bude se muset naše láska projevovat spíše nevlastněním než vlastněním ("*Nemám nepřitele*"). Tento poctivě míněný náhled, způsobí-li sebezápor ničím uměle neomezený, má za následek faktický výstup našeho vědomí ze stavu jeho oddělenosti od zdrojového vědomí. Může se to jevit v "zázračných" následcích, jako např. že naše vědomí se spojuje s vědomím každého, na koho účastně pohlédneme, ať je to přítel nebo nepřítel. Např. toto spojení s vědomím nepřitele má vždycky za následek změnu v chování nepřitele, pokud jsme přítom ztratili zájem o sebe, tj. zapřeli sama sebe, a do takové míry jak jsme sebe zapřeli. Upozorňuji, že tento náš průnik do vědomí nepřitele nemá nic společného s vypočítavostí. Kdybychom si přáli změnit chování nepřitele ve svůj prospěch, "zázrak" průniku by se nedostavil. Rovněž by nenastal, kdybychom si jej přáli. Nám musí jít o jediné se dvojí tváří, s rubem a lícem jedné a téže mince, tj. stejnou měrou o lásku k nepříteli jako o sebezápor. To je ono milovat budeš bližního jako sebe samého, převedeno do nepřátelských vztahů. Nepohrdejme přítom ani malým sebezáporem. Sebezápor má být úměrný rozumně zdůvodnitelné potřebě v daném případě. S jednou hřivnou se má hospodařit stejně pečlivě jako s pěti, ale dané množství zůstává při hospodaření daným množstvím a nese podle své velikosti následky. Pohrdání malým sebezáporem je podobno zakopávání hřivny, a to se všemi následky.

Dá se tedy říci, že **situace**, které nás znepokojují, nebo nám přinášejí starosti, jsou našimi vyloženými nepřáteli, a to proto, že nás znepokojují, že nám způsobují starosti. Míříme-li však svým životem jen k bezstarostnému životu a povýšíme-li jej za cíl, nemáme právo být zbaveni starostí. Máme právo být zbaveni starostí a neklidu jen tehdy, když víme, že nás vzdalují od Boha, a když si nepřejeme, abychom se od něho vzdalovali. Aktéři našeho neklidu, kteří stojí mimo nás, ať neosobní (např. *bouřka, nebezpečí života přicházející zvnějška*), nebo lidé a zvířata, nejsou hlavními viníky, jsou přísluhovači.

V životě Ježíšově vyplývaly situace z jeho vůle, která byla nesena poznáním a oddaností Otci. To nám zůstává vzorem, přestože naše poznání i oddanost jsou malé. Platí zde pravidlo o hospodaření s málem a o nezakopávání hřivny.

U lidí, kteří si osvojili stereotyp prosazovat vždycky svou vůli, nutno přihlížet k její kvalitě mravní a k její oprávněnosti z hlediska rozumového světla. Lidé, kteří jsou příliš sví, nebo zase příliš fanaticky oddaní nějaké ideji, jsou nejnebezpečnějšími nepřáteli. Je třeba jim jít z cesty nebo omezit styky s nimi na nutné minimum.

Na cestě lásky je nutno učinit vše k tomu, abychom milovali bližního jako sebe. Po přečtení této kapitoly je vám jistě jasné, že v tomto ohledu můžeme učinit jen první krok ke splnění tohoto požadavku, ale neučiníme-li jej, lépe řečeno, nesnažíme-li se o něj neustále a za všech okolností, pak jsme nevyčerpali všechny lidské možnosti na této cestě, a proto budeme pomocí nepřítelů křížováni, místo abychom zažívali sladké Ježíšovo jho, kterého byl svědkem sv. Jan, neboť miloval Ježíše více než sebe a nerozešel se ve zlém ani s bližním! Napsal-li však tento Jan Zjevení, pak věděl, co je třeba vnitřně přestát a překonat v boji s já.

O B S A H Sladké jho - III. díl/1

Návaznosti.....	_A6 str. 25
Jak máme následovat Krista v jeho lásce.....	_A6 str. 33
Předurčení a víra.....	_A6 str. 35
Láska jako zážitek a vztah	_A7 str. 17
Vlastnosti pravé lásky.....	_A7 str. 22
Tak Bůh miloval svět.....	_A7 str. 29
Maximálně lidsky možná připravenost.....	_A7 str. 37
Setkání s bližním.....	_A7 str. 40
Setkání s nepřitelem.....	_A8 str. 8